

Politiets Fellesforbunds bevæpningsvedtak fra landsmøte i 2012: Rasjonelt, forhandlingsbasert eller tilfeldig?

En kvantitativ studie i hva som kjennetegner beslutningsprosessen som ledet til vedtaket om å arbeide for generell bevæpning av norsk politi.

LINDA VERDAL

VEILEDER

Are Vegard Haug

Universitetet i Agder, 2020

Fakultet for samfunnsvitenskap

Institutt for statsvitenskap og ledelsesfag

FORORD

Denne masteroppgaven er sluttet på fire år ved Universitetet i Agder og studieprogrammet erfaringsbasert master i ledelse. Studietiden har vært lærerik med mange interessante forelesinger og gode diskusjoner med forelesere og medstudenter underveis. Studiet har i seg selv inspirert og utfordret meg i det daglige arbeidet. Jeg er glad for å kunne avslutte studiet med et interessant tema som jeg har vært nysgjerrig på å lære mer om.

Jeg ønsker å rette en stor takk til veileder Are Vegard Haug, som med sitt engasjement og sin kunnskapsformidling, har gjort det mulig for meg å komme i havn med denne oppgaven.

Jeg vil også takke min arbeidsgiver, Politiets Fellesforbund, som har gitt meg tillit til å forske i egen organisasjon. En spesiell takk går til delegatene fra landsmøte i 2012 som har bidratt med informasjon inn i denne studien.

Til slutt vil jeg takke min medstudent gjennom fire år, Eva Leirvåg Jemli. Vi har støttet og motivert hverandre gjennom hele studiet.

Linda Verdal

Mandal 14. desember 2020

SAMMENDRAG

Formålet med denne studien er å diskutere hva som kjennetegnet beslutningsprosessen under Politiets Fellesforbunds landsmøte i 2012 som ledet til vedtaket om å arbeide for generell bevæpning av norsk politi. Landsmøtevedtaket brøt med en lang tradisjon om et generelt ubevæpnet politi, en tradisjonelt som hadde stor oppslutning i politiorganisasjonen og samfunnet ellers.

Oppgavens problemstillinger er som følger: « *Hva kjennetegner beslutningsprosessen som ledet til at et flertall av delegatene under Politiets Fellesforbunds landsmøte i 2012 stemte for generell bevæpning av norsk politi til tross for at et flertall blant medlemmer gjennom to spørreundersøkelser, forbundsstyre og et internt bevæpningsutvalg ikke ønsket generell bevæpning?* ».

For å besvare problemstillingen er det valgt et kvantitativ design. Datagrunnlaget er en spørreundersøkelse til de 124 stemmeberettigede delegatene som deltok på landsmøte i 2012. Undersøkelsen vektlegger hvordan de opplevde beslutningsprosessen under landsmøte. Det empiriske grunnlaget analyseres deretter ut ifra tre ulike beslutningsteoretiske perspektiv; *rasjonalitetsmodellen, forhandlingsmodellen og tilfeldighetsmodellen.*

Alt i alt er hovedfunnene at beslutningsprosessen under landsmøte best kjennetegnes av *rasjonalitet*. Vi ser også tydelige fotavtrykk etter *forhandlingsmodellen*, et inntrykk som bekreftes gjennom ulike sitater fra respondentene. Vi ser også at beslutningsprosessen, om enn i svak grad, opplevdes som *tilfeldig*. Hovedkonklusjonen er derfor at de tre modellene ikke er konkurrerende, men heller supplerende inntak for å forstå beslutningsprosessen på landsmøte.

Det studien i tillegg har avdekket, og som er policy-relevant for forbundet, er at bruken av bundet eller ubundet mandat for delegatene, har en betydning for utfallet. I dette tilfellet ville et bundet mandat, gitt holdningsundersøkelsene presentert i oppgaven, sannsynligvis endret vedtaket. Dette reiser en prinsipielt viktig debatt, fordi ulike kjøreregler i lokallagene påvirker funksjonsmåten i Politiets Fellesforbund, og rollen et landsmøte har som forbundets øverste beslutningsorgan.

Innholdsfortegnelse

FORORD	2
SAMMENDRAG	3
TABELLISTE	6
FIGURLISTE	9
1. INNLEDNING OG TEMA	10
1.1 Problemstilling	10
1.2 Teoretisk forankring og hypoteser	10
1.3 Tidligere forskning	13
1.4 Studiens design og metodiske valg	14
1.5 Oppgavens videre struktur	14
2. TILBAKEBLIKK – POLITIKK OG HOLDNINGSENDRING.....	16
2.1 Den nordiske modellen – fagforeningens innflytelse	16
2.2 Korporative kanaler og lobbyvirksomhet	17
2.3 Våpeninstruks og politikk	18
2.4 Politiets holdning til bevæpning	22
2.5 Vedtekter Politiets Fellesforbund 2012	26
2.6 Landsmøteperioden 2010 til 2012 - vedtak og spørreundersøkelser	27
3. STUDIENS TEORETISKE INNTAK - BESLUTNINGSTEORI.....	32
3.1 Beslutningsprosess	32
3.2 Rasjonalitet	33
3.3 Begrenset rasjonalitet	34
3.4 Mennesket som beslutningstakere	35
3.5 Konsekvenslogikk og «hva som er passende»	36
3.6 Beslutninger som prosess	37
3.7 Organisatoriske beslutningsmodeller	38
3.8 Rasjonalitetsmodellen	39
3.9 Forhandlingsmodellen	41
3.10 Tilfeldighetsmodellen	42
3.11 Iverksettingsproblemer	44
3.12 Symbolske beslutninger	45
4. METODE	46
4.1 Forskningsdesign – valg av enkeltcase-studie	46
4.2 Datainnsamling – valg av kvantitativ metode	47
4.3 Operasjonalisering av beslutningsmodellene	49

4.4 Dataanalyse	52
4.5 Validitet.....	53
4.6. Relabilitet	55
4.7 Forskerrollen.....	56
4.8. Frafallsanalyse.....	57
5. FUNN OG FORTOLKNINGER	58
5.1 Bundet mandat, holdningsendring, kjønn og stillingskategori.....	58
5.2. Oppsummering.....	69
5.3 Hva forklarer beslutningsprosessen på landsmøte? Rasjonell, forhandlingsbasert eller tilfeldig?	70
5.4 Oppsummering.....	80
5.5 Holdning til sentrale spørsmål	81
5.6 Beslutningsmodellene versus fornøydhets med vedtaket	85
5.7 Beslutningsmodellene versus tillit til beslutningsprosessen	96
5.8 Oppsummering.....	105
6. Konklusjon og mulige implikasjoner.....	109
LITTERATURLISTE	111
Vedlegg 1: Spørreundersøkelsen	115
Vedlegg 2: Godkjenning fra NSD	117
Vedlegg 3: Mail med informasjon til deltakere i spørreundersøkelsen.....	119
Vedlegg 4: SMS med informasjon til deltakere i spørreundersøkelsen	121
Vedlegg 5 : Mail med tilleggsinformasjon til deltakere i spørreundersøkelsen.....	122

TABELLISTE

Tabell 1 Trekk ved de tre valgte beslutningsmodellene og den organisasjonsmessige kontekst hvor de er mest sannsynlig	44
Tabell 2 Frafallsanalyse.....	57
Tabell 3 "Hva stemte du?"	59
Tabell 4 "Hva stemte du?" sammenlignet med "Kom du med bundet mandat fra ditt lokallag?"	60
Tabell 5 "Kom du til landsmøte med bundet mandat fra ditt lokallag" sammenlignet med "Endret du standpunkt underveis i landsmøteforhandlingene?"	62
Tabell 6 "Endret du standpunkt underveis i landsmøteforhandlingene?" sammenlignet med "Hva stemte du?"	63
Tabell 7 "Kjønn"	66
Tabell 8 "Din alder i 2012" sammenlignet med "Kjønn"	66
Tabell 9 "Kjønn" sammenlignet med "Stillingskategori"	66
Tabell 10 "Endret du standpunkt underveis i landsmøteforhandlingene" sammenlignet med "Kjønn"	67
Tabell 11 "Endret du standpunkt underveis i landsmøteforhandlingene?" sammenlignet med "Din stillingskategori i 2012"	68
Tabell 12 "Hva stemte du" sammenlignet "Ville du stemt det samme i dag?"	69
Tabell 13 Rasjonalitetsmodellen - gjennomsnittsverdi og antall respondenter på fem spørsmål utformet som påstander rangert fra lavest verdi (verdi 1) til høyeste verdi (verdi 5) (N=95) .	71
Tabell 14 Forhandlingsmodellen - gjennomsnittsverdi og sum respondenter på fem spørsmål utformet som påstander rangert fra lavest verdi (verdi 1) til høyest verdi (verdi 5) (N=95) ...	73
Tabell 15 Tilfeldighetsmodellen - gjennomsnittsverdi og sum respondenter utformet som påstander rangert fra lavest verdi (verdi 1) til høyest verdi (verdi 5) (N=95).....	78
Tabell 16 "Alt i alt, hvor fornøyd var du med vedtaket som ble fattet i 2012?"	82
Tabell 17 "Hva stemte du" sammenlignet med "Alt i alt, hvor fornøyd var du med vedtaket som ble fattet i 2012?"	83
Tabell 18 «Alt i alt, hvor stor tillit hadde du til beslutningsprosessen under landsmøte i 2012?»	84
Tabell 19 "Hva stemte du" sammenlignet med "Alt i alt, hvor stor tillitt hadde du til beslutningsprosessen under landsmøte i 2012?"	85
Tabell 20 Fornøydhet versus forslagene hadde klare og definerte mål.....	86

Tabell 21 Fornøydhet versus jeg skjønnte godt konsekvensene	87
Tabell 22 Fornøydhet versus jeg hadde tilstrekkelig med tid	87
Tabell 23 Fornøydhet versus beslutningsgrunnlaget var tilfredsstillende.....	88
Tabell 24 Fornøydhet versus jeg seg stemte på det forslaget som var beste egnet til å løse politiets samfunnsoppdrag.....	88
Tabell 25 Fornøydhet versus beslutningsprosessen var preget av konflikter og interessemotsetninger	89
Tabell 26 Fornøydhet versus beslutningsprosessen var preget av forhandlinger.....	90
Tabell 27 Fornøydhet versus beslutningsprosessen handlet mer om person og maktkamp enn sak.....	90
Tabell 28 Fornøydhet versus beslutningsprosessen var preget av skiftende interesser og koalisjoner	91
Tabell 29 Fornøydhet versus en særinteresse tvang gjennom sin beslutning.....	92
Tabell 30 Fornøydhet versus beslutningsprosessen var ustrukturert.....	92
Tabell 31 Fornøydhet versus ulike aktører hadde individuelle strategier for å nå sine mål	93
Tabell 32 Fornøydhet versus beslutningsprosessen var preget av tilfeldigheter.....	94
Tabell 33 Fornøydhet versus vedtaket var forankret i medlemsmassen	95
Tabell 34 Fornøydhet versus medlemsmassen ble ikke involvert.....	95
Tabell 35 Tillit versus forslagene jeg skulle stemme over på landsmøte hadde klare og definerte mål.....	96
Tabell 36 Tillit versus jeg skjønnte godt konsekvensene.....	97
Tabell 37 Tillit versus jeg hadde tilstrekkelig med tid.....	97
Tabell 38 Tillit versus beslutningsgrunnlaget var tilfredsstillende	98
Tabell 39 Tillit versus jeg stemte på det forslaget jeg mente var best egnet til å løse politiets samfunnsoppdrag	98
Tabell 40 Tillit versus beslutningsprosessen var preget av konflikter og interessemotsetninger	99
Tabell 41 Tillit versus beslutningsprosessen var preget av forhandlinger	100
Tabell 42 Tillit versus beslutningsprosessen handlet mer om person og maktkamp enn sak	100
Tabell 43 Tillit versus beslutningen bar preg av skiftende interesser og koalisjoner	101
Tabell 44 Tillit versus en bestemt gruppe tvang gjennom sin beslutning	102
Tabell 45 Tillit versus beslutningsprosessen var ustrukturert	102
Tabell 46 Tillit versus ulike aktører hadde individuelle strategier for å nå sine mål.....	103
Tabell 47 Tillit versus beslutningsprosessen var preget av tilfeldigheter	104

Tabell 48 Tillit versus vedtaket var forankret i medlemsmassen.....	104
Tabell 49 Tillit versus medlemsmassen ble ikke involvert	105
Tabell 50 Rasjonalitetsmodellen, forhandlingsmodellen og tilfeldighetsmodellen versus fornøydhhet med vedtaket og tillit til beslutningsprosessen	106

FIGURLISTE

Figur 1 "Bør politiet alltid bære våpen i tjeneste?". Prosentvis fordeling fra undersøkelser i 2011, 2012 og 2017 (Thomassen et.al., 2019).....	25
Figur 2 Beslutningsprosessen (Jacobsen og Thorsvik, 2019).....	32
Figur 3 Mennesket som rasjonell beslutningstaker og mennesket som begrenset rasjonell beslutningstaker (Jacobsen og Thorsvik, 2019).....	35

1. INNLEDNING OG TEMA

Torsdag 8. november 2012 vedtok landsmøte i Politiets Fellesforbund at organisasjonen skulle arbeide for generell bevæpning av norsk politi. Avgjørelsen kom etter en omfattende debatt først onsdag og så torsdag. Tidligere motstandere av generell bevæpning uttalte fra talerstolen at de nå hadde skiftet mening. Vedtaket kom overraskende på mange tillitsvalgte og medlemmer. Flere stilte spørsmål ved hvorfor 71 av landsmøtets 124 stemmeberettigede delegater landet på denne beslutningen til tross for at et flertall blant medlemmer gjennom to spørreundersøkelser, forbundsstyre og det interne bevæpningsutvalg var imot generell bevæpning. Det ble stilt spørsmål ved om organisasjonen hadde tilrettelagt for nok engasjement og involvering fra medlemsmassen. Var vedtaket faglig begrunnet, eller var det andre bakenforliggende årsaker til at mange delegater snudde under landsmøte?

Landsmøtevedtaket fra 2012 brøt med en lang tradisjon om et generelt ubevæpnet politi, en tradisjonelt som hadde stor støtte i politiorganisasjonen og samfunnet ellers. Politiets Fellesforbund har siden 2012 arbeidet opp mot politiske beslutningstakere for å få en lovendring på plass. Imidlertid har ikke forbundets krav om generell bevæpning fått oppslutning i Stortinget. Norsk politi er i dag en av få politistyrke i verden som ikke bærer skytevåpen i daglig uniformert tjeneste.

1.1 Problemstilling

En rekke beslutningsprosesser knyttet til bevæpningssaken fant sted i forbundet i perioden fra 2010 frem til 2012. Imidlertid avgrenses studien til å omfatte selve landsmøteforhandlingene som fant sted 7. og 8. november 2012 i Molde.

Oppgavens problemstilling er som følger: *Hva kjennetegner beslutningsprosessen som ledet til at et flertall av delegatene under Politiets Fellesforbunds landsmøte i 2012 stemte for generell bevæpning av norsk politi til tross for at et flertall blant medlemmer gjennom to spørreundersøkelser, forbundsstyre og et internt bevæpningsutvalg ikke ønsket generell bevæpning?*

1.2 Teoretisk forankring og hypoteser

Studier av beslutningsprosesser kan hjelpe oss med å forstå hvorfor noen organisasjoner gjør de bedre enn andre, hvordan mål, strategier og struktur utformes, hvordan organisasjonskulturen formes, hvordan maktforholdet er i en organisasjon og hvorfor noen ledere lykkes bedre enn andre (Jacobsen og Torsvik, 2019:298).

I denne oppgaven er det teoretiske utgangspunkt beslutningsteori. Langley et.al. definerer en beslutning som et valg mellom ulike alternativer der valget innebærer en forpliktelse til handling. Beslutningene forventes å følges opp med praktiske tiltak og handlinger for å iverksette intensjonene som ligger i valget. Simon betrakter beslutninger som endelige utfall av en prosess (Jacobsen og Thorsvik 2019:300). Beslutningene forventes å følges opp med praktiske handlinger for å iverksette intensjonene som ligger bak. Mennesket er begrenset rasjonelt, men streber etter å handle rasjonelt. Ingen kan handle perfekt rasjonelt fordi ingen har full informasjon om alle mulige alternative løsninger med konsekvenser, slik at man velger alternativet med maksimal nytte. Derfor sier man at mennesket handler begrenset rasjonelt, en adferd som ofte går under betegnelsen *administrative man* (Simon, 1945).

Beslutninger bør derfor betraktes som prosesser som utfolder seg over tid, der ulike aktører deltar, og der ulike problemer og løsninger trekkes frem. For å forstå hvordan beslutninger blir til, der det nødvendig å forstå hvordan beslutningsprosessene formes av den organisatoriske konteksten. Og for å forstå hvorfor den organisatoriske konteksten ser ut som den gjør, må vi forstå beslutningsprosessene (Jacobsen og Thorsvik, 2019).

Siden organisasjoner har ulike mål og strategier, ulike formelle strukturer, kultur og maktforhold, vil vi finne ulike beslutningsprosesser og beslutningsadferd i en organisasjon. Jacobsen og Thorsvik (2019) beskriver for eksempel i alt seks ulike modeller som ofte benyttes i analyser av beslutningsprosesser i organisasjoner.

Felles for modellene er at de bygger på at beslutningstakerne er i ulik grad preget av *begrenset rasjonalitet*, og at beslutningstakerne påvirkes av trekk ved den organisasjonsmessige kontekst. Man skiller mellom *normative beslutningsmodeller*, som bygger på antakelser om organisatorisk rasjonalitet, og *deskriptive beslutningsmodeller*, som beskriver og predikerer hvordan folk faktisk tenker og handler når de fatter beslutninger (Jacobsen og Thorsvik, 2019:314).

I denne oppgaven er det valgt å bruke tre av disse modeller som på en måte representerer ytterpunktene innen beslutningsteori. Fra det analytiske til det anarkistiske, eller fra det rasjonelle til det irrasjonelle (Enderud, 1976). Modellene representerer slik sett konkurrerende forklaringer (fremsatt som hypoteser) på hvorfor beslutningen i Politiets Fellesforbund ble som den ble på landsmøte i 2012. De tre modellene utdypes i kapittel 3 og fungerer som analyseverktøy i studien. De tre modellene og de tre hypotesene er som følger:

Rasjonalitetsmodellen kjennetegnes ved at organisasjonen har klare mål og strategier og vurderer alle alternativer og konsekvenser i prosessen for å nå målene. Modellen er normativ (Jacobsen og Thorsvik, 2019). Modellen er inspirert av Allison (1971) og Allison og Zelikow (1999) basert på analyser av Cubakrisen og kalles også den *rasjonelle aktørmodellen*. Organisasjonen kartlegger handlingsalternativ og konsekvenser, og beslutningene er et resultat av bevisst (*konsekvensstyrt*) handling ut fra bestemte mål.

Ut fra den rasjonelle beslutningsmodellen er hypotese 1 som følger: *Beslutningsprosessen kjennetegnes ved at alle alternativene og konsekvensene av disse var godt kjent.*

Forhandlingsmodellen kjennetegnes ved at organisasjonens mål og strategier er mangfoldige og i konflikt med hverandre og ulike interesser og forhandlinger gjerne står i konflikt med hverandre i prosessene. Modellen er deskriptiv (Jacobsen og Thorsvik, 2019). Også denne modellen er inspirert av Allison (1971) og Allison og Zelikows (1999) analyse av Cubakrisen og kalles også for *byråkratisk politikk-modellen*. Modellen leder oppmerksomheten til de deltakerne i organisasjonen som har interesser og handlingsrom til å ha innflytelse i en gitt sak, faktorer som former deltakerens standpunkt, eksisterende kanaler hvor det er rom for å drive politikk for sine standpunkt og deltakernes faktiske handlinger.

Ut fra forhandlingsmodellen er hypotese 2 som følger: *Beslutningsprosessen kjennetegnes ved interessemotsetninger, konflikter og forhandlinger.*

Tilfeldighetsmodellen kjennetegnes ved at organisasjonen mål og strategier er uklare og muligens ikke-eksisterende. Prosessene fremstår som «anarkistiske» med mange skiftende deltakere som engasjerer seg i ulike beslutningsmuligheter. Modellen er deskriptiv (Jacobsen og Thorsvik, 2019). Modellen er inspirert av teorien fra Cohen, March og Olsson (1972). Muligheten for å skaffe seg oversikt og styre eller påvirke beslutningsprosessenes forløp og

utfall er sterkt begrenset og ustrukturert. Utfallet av beslutningsprosesser skyldes mer tilfeldigheter i hvordan aktørene kobles sammen på, enn rasjonelle og veloverveide handlinger. Beslutningsanledningene som oppstår blir «søppelbøtter» og modellen blir derfor metaforisk beskrevet som *garabage can*.

Ut tilfeldighetsmodellen er hypotese 3 som følger: *Beslutningsprosessen kjennetegnes ved usikkerhet og tilfeldigheter.*

1.3 Tidligere forskning

Det er i flere tiår utviklet omfattende forskning på hvordan organisasjoner er og hvordan personer fatter beslutninger. Og som nevnt over, har det utviklet seg ulike retninger på området. Gjennom organisasjonsforskning har man samlet denne innsikten i ulike beslutningsmodeller for å forklare beslutningsadferd i en organisasjon. Felles for modellene er at de bygger på at beslutningstakeren er preget av begrenset rasjonalitet og at beslutningstakeren påvirkes av trekk ved den organisasjonsmessige kontekst (Jacobsen og Thorsvik, 2019).

Liv Finstad regnes som en pioner innen politiforskning. Da hun i 1992 startet med forskning på politirollen og politiarbeidet fantes det ikke et politiforskningsmiljø i Norge. Boken «Politiblikket» (2000) har blitt en klassiker i nordisk politiforskning og omtaler forholdet mellom politi og publikum som det store samarbeidsprosjektet. Et forhold som foruten å være preget av tillit og fortrolighet, bærer i seg kimen til dyp konflikt.

Det er få studier som har anvendt beslutningsteori på politiet. Et bidrag er Steinsvåg og Tomren (2019) sin undersøkelse av beslutningsprosesser til toppledelsen i et politidistrikt. Funn i studien peker på at særlig tre faktorer påvirker ledergruppens beslutningsprosesser; lederskap, kunnskapsgrunnlag og handlingsrom.

Et annet bidrag er Karp, Filstad og Glomseth (2018), som har samlet tidligere forskning på politiledelse. De finner at tidligere ledelsesforskning på politiet primært har fokusert på oppfatning av hva politiledelse er, mer enn studier av hva politiledere faktisk gjør. Tidligere forskning har i det vesentligste fokusert på ledelse som individuell aktivitet, og ikke som en kollektiv aktivitet. Det er gjort noe forskning på New Public Management i politiet, og

hvordan dette påvirker forholdet mellom politiet og myndighetene. Særlig relevante bidrag er Wathne (2018) og Njaastad (2017).

Det er få, om ingen studier, som har anvendt beslutningsteori på fagforeninger og Politiets Fellesforbund. Det vi imidlertid har av relevant tidligere forskning, er især arbeidene knyttet til politiets endrede holdning til generell bevæpning. Finstad (2011,2012), Fekjær og Strype (2015), Skjevraak (2016), Thomassen et. al (2017) og Barland et. al (2017) har viktige bidrag, som blir beskrevet i kapittel 2.

1.4 Studiens design og metodiske valg

For å svare på problemstilling presentert over er det i oppgaven valgt en kvantitativ tilnærming. Høsten 2020 ble det sendt ut en spørreundersøkelse til de 124 stemmeberettigede delegatene som deltok på landsmøte i Molde i 2012. Spørreundersøkelsen er basert på de ulike teoretiske inntakene presentert over. Svarprosenten var tilfredsstillende med 77 %.

Ut fra de tre valgte beslutningsmodellene, ble det utformet fem påstander per beslutningsmodell for å finne ut hva som kjennetegnet beslutningsprosessen som ledet til vedtaket om å arbeide for generell bevæpning av norsk politi. På denne måten vil vi finne svar på om beslutningsprosessen var *rasjonell, forhandlingsbasert eller tilfeldig*. Detaljene i dette utypes i kapittel fem.

1.5 Oppgavens videre struktur

Oppgavens videre struktur er bygget opp omkring i alt fem kapitler. Kapittel to innledes med noen overordnede perspektiver, inkludert den nordiske modellen, korporative kanaler og lobbyvirksomhet. Vi vil også ta et historisk tilbakeblikk for å se på samfunnets og politiets holdningsendring til bevæpningsspørsmålet. Deretter presenteres sentrale vedtekter i Politiets Fellesforbund før vi tar en gjennomgang av forbundets formelle vedtak i bevæpningssaken i tidsperioden 2010 til 2012. Kapittel tre vil være en grundig gjennomgang av hvordan teori og forskning innenfor beslutningsprosesser har utviklet seg. Her redegjøres det for hva som kjennetegner en beslutning og beslutningsprosesser, og hvordan menneske er som beslutningstaker. Ikke minst fremkommer det teoretiske rammeverket for de tre valgte beslutningsmodellene. I kapittel fire redegjøres for hvorfor kvalitativ metode er valgt,

oppbygging og innhold i spørreundersøkelsen, operasjonaliseringen, etiske utfordringer ved å forske i egen organisasjon og studiens validitet og reliabilitet. I kapittel fem presenteres selve analysen hvor funn og fortolkningene introduseres og drøftes. Kapittel seks oppsummerer studien, inkludert hovedfunn, konklusjon og noen mulige implikasjoner.

2. TILBAKEBLIKK – POLITIKK OG HOLDNINGSENDRING

I dette kapittelet skal vi først ta et kort historisk tilbakeblikk på fagforeningers innflytelse, arbeidslivets grunnlov og den nordiske modellen. Vi skal deretter se på hvordan en fagforening kan drive lobbyvirksomhet og hvordan de ulike politiske påvirkningskanalene har endret seg de senere tiår. Så vil gå gjennom hvordan debatten om generell bevæpning av norsk politi har kommet og gått i over 100 år i en kronologisk rekkefølge fra 1900-tallet frem til i dag. Vi skal også få innsikt i hvordan politiets holdning til bevæpningsspørsmålet har endret seg de siste ti år. Et utvalg av forbundets vedtekter gjennomgås for å beskrive de ulike beslutningsnivåene. Kapittelet avrundes ved en kronologisk fremstilling av forbundets arbeid med bevæpningsspørsmålet, fra landsmøte ba om en utredning i 2010, frem til landsmøtets vedtak i 2012. Hovedmålet med kapittelet er å trekke opp et bakteppe, en historisk og institusjonell kontekst, for studien.

2.1 Den nordiske modellen – fagforeningens innflytelse

Industrialiseringen på slutten av 1800-tallet førte til samfunnsmessige brytninger. En voksende arbeiderbevegelse i kombinasjon med nasjonsbygging og demokratisering, bidro til å kaste om på etablert partimønstre og maktforhold. Reformen i velferds- og arbeidslivspolitikken tvang seg frem. Den økonomiske krisen på 1920- og 30-tallet medførte arbeidskonflikter og klassekamp. På den ene siden stod staten og arbeidsgiverne, og på den andre siden stod arbeidstakerne (Dølvik, 2013:13).

I Norge tapte arbeidsgivere, arbeidstakere og samfunnet inntekter på grunn av streiker og lockout. Fagbevegelsen ble på denne tiden oppfattet som en radikalisert, sosialistisk trussel. Streiker ble ofte møtt med politi og militære, to institusjoner med sterke bånd til arbeidsgivere og staten. Arbeidsfredskomiteen ble etablert i 1930, og målet var å finne frem til regler i arbeidslivet slik at konflikter kunne løses på en fredelig måte. Imidlertid ble komiteen lagt ned i 1935 uten at noen avtale var på plass (Falkum et. al, 2009).

1935 inngikk Landsorganisasjonen (LO) og den gang Norsk Arbeidsgiverforening (NAF) en hovedavtale. Denne hovedavtalen ble sett på som et regimeskifte i hele den norske modellen. Arbeiderbevegelsen ble ansett som en legitim aktør i samfunnet og arbeidsgivere fikk anerkjent eiendomsretten. Partene ble ansett som likeverdige parter og staten måtte innta en nøytral rolle overfor arbeidstakerne og arbeidsgiverne. Dette kan beskrives som en slags

nullstilling av posisjonene. Det ble opptil partene å utforme relasjoner og avtaler som skulle regulere forhold og skape fred. Målet var å få opp produksjonen og konkurransekraften og på denne måten sikre samfunnsøkonomien (Falkum et. al., 2009).

Hovedavtalen blir ofte omtalt som «Arbeidslivets grunnlov»: «... *En hovedavtale som regulerte forholdet mellom partene, samarbeid i bedriftene og mellom organisasjonene, om tillitsmannsapparatet og dets oppbygging og opptreden og behandling av arbeidskonflikter osv. Hovedavtalen mellom LO og NHO (NAF) er revidert en rekke ganger og omtales ofte som «Arbeidslivets grunnlov»* (Storeng et. al., 2014).

Den nordiske samfunnsmodellen gis som forklaring på hvorfor de nordiske landene ligger øverst på internasjonale kåringer for levestandard. Modellen har blitt hyllet for sin evne til å kombinere effektivitet og likhet. Den nordiske modellen kan defineres på følgende måte:

- *Den nordiske modellen er samspillet mellom det organiserte arbeidslivet, brede offentlige velferdsordninger og den økonomiske politikken.*
- *Modellen innebærer at staten og arbeidslivets parter samarbeider sentralt for å håndtere interessemotsetninger og finne løsninger på viktige samfunnsutfordringer.*
- *Modellen innebærer også samarbeids og håndtering av interessemotsetninger på den enkelte arbeidsplass.* (Fløtten og Jordfald, 2019:6)

2.2 Korporative kanaler og lobbyvirksomhet

Rokkan (1966) skiller mellom to politiske kanaler for makt i et demokrati. En kanal er den tallmessige eller numeriske der stemmeavgivning ved valg gir grunnlag for parlamentarisk makt. Den andre kanalen beskriver han som den *korporative*. I denne kanalen påvirkes styrken i en organisasjon hva som blir resultatet i politiske saker. De viktigste avgjørelsene blir ikke tatt i Stortinget men ved forhandlingsbordet der representanter for statsforvaltningen og interesseorganisasjonen møttes ansikt til ansikt. Rokkan formulerte det som «*stemmer teller, men ressurser avgjør*». Med det mente han at partisammensetningen på Stortinget har betydning og makt, men at del av makta hadde flyttet over til interesseorganisasjonene i samfunnet. Da Gudmund Hernes oppsummerte den første norske Maktutredningen i 1983 skrev han at maktforholdene hadde forskjøvet seg fra Stortinget og til forvaltningen og organisasjonene (Meld. St. 44 (1982 – 1983)).

I 2014 ble bokverket «Stortingets historie 1964-2014» utgitt hvor lobbyvirksomhet mot Stortinget er viet et eget kapittel. Det har skjedd betydelige endringer i de organiserte interessenes påvirkning av politikken. Mye av utvalgssystemet der organisasjoner er representert i statlige styrever, råd og utvalg (forvaltningskorporatisme) er bygd ned. I 1979 var det 490 utvalg. I 2005 ser vi en kraftig reduksjon med 186 utvalg med organisasjonsrepresentanter. I 1982 var andelen organisasjoner som hadde minst månedlig kontakt med departementene mer enn tre ganger så stor som andelen organisasjoner med månedlig kontakt med Stortinget. Ut over 1980 og 1990-årene holdt departementskontakten seg relativt stabil mens man så en kraftig økning i kontakten med Stortinget. I 2005 hadde mer enn hver tredje organisasjon minst månedlig kontakt med Stortinget. Det er også en økende tendens til at organisasjoner som deltar i statlige utvalg samtidig driver lobbyvirksomhet mot Storting og regjering, departementene og ytre etater. I 1982 lå Stortinget på tredje plass på rankinglisten for de mest betydningsfulle myndighetskontaktene men i 2005 som nummer en (Rommetvedt, 2014:460).

2.3 Våpeninstruks og politikk

Debatten om generell bevæpning av norsk politi har kommet og gått i over 100 år. Spesielt i perioder med samfunnsuro aktualiseres debatten. Her presenteres en kronologisk oversikt over politiske holdninger til bevæpningsspørsmålet og endringer i våpeninstruksen.

I begynnelsen av 1900-tallet var polititjenestemenn utstyrt med kølle til å forsvare seg med. Polititjenestemann Laurits Myklebust ytret frempå i Norsk Politiblad at revolver kanskje ville være et mer passende våpen: *«Revolveren er rask å få tak i om det trengs, og man kunne for eksempel skyte med løst. For øvrig tror jeg at det vilde vært nok å vise den. Når det først blir kjent at politiet bar våpen, vilde der nok staa anden respekt av det»* (Inderhaug, 2017).

I mellomkrigstiden var det store spenninger mellom arbeidstakere og arbeidsgivere. På denne tiden utviklet det seg to polititradisjoner som også splittet politiet innad: Den myke linjen, som sympatiserte med arbeiderne og var mot bevæpning, og den harde linjen, som ønsket bevæpning (Johansen, 1989:12).

I 1931 opplevde Norge den største arbeidskonflikten i moderne tid med seks måneder lockout der 60.000 arbeidere ble utestengt fra sine arbeidsplasser. Konflikten kulminerte med det

såkalte «Menstadslaget», et sammenstøt mellom arbeidere og politi hvor 12 polititjenestemenn ble skadet. Politiet hadde nå anskaffet skytevåpen men disse var innelåst på politistasjon og ble ikke benyttet. I et stortingsvedtak 11. juni 1931 ble utrykningsstyrken Statspolitiet bestående av 76 mann, opprettet. Deres hovedoppgave var å bekjempe «opprør». I 1936, da Arbeiderpartiet overtok makten, ble styrken nedlagt og hele politietaten ble underlagt staten. Fra den myke og harde linjen i mellomkrigstiden kan vi dra likhetstrekk mot dagens bevæpningsdebatt. I dag er det ikke arbeidskonflikter som er bakgrunnen for diskusjonen, men økt terrortrussel, politiets egensikkert og kort responstid (Finstad, 2015).

I 1962 fikk politiet sin første generelle våpeninstruks som regulerte hvem som kunne gi ordre om bevæpning og hvilke tjenesteoppdrag og situasjoner som kunne gjøre bevæpning nødvendig. Hovedregelen var at bevæpningsbeslutningen skulle treffes av politimesteren. Instruksens § 2 hjemlet bevæpning kun når det enkelte tjenesteoppdrag eller den foreliggende situasjonen gjorde bevæpning nødvendig eller ved Justisdepartementets samtykke til bevæpning ved eks. statsbesøk, internasjonale konferanser og objektvakthold (Barland et. el., 2017).

I 1973 ble det gjort endringer i våpeninstruksens § 2 som åpnet adgang for Justisdepartementet til å samtykke i permanent bevæpning av fast organiserte hundepatruljer og bilpatruljer. Austad skriver i sitt kompendium at endringen i og for seg er et brudd på prinsippet om et ubevæpnet politi og at det derfor er departementet som skal ta avgjørelsen. Det var spesielt Oslo politikammer som følte behov for en viss bevæpning av enkelte patruljer som skulle rykke ut til alvorlige forbrytelser som ran mot bank eller postkontor. Beredskapstroppen ved Oslo politikammer var også etablert på dette tidspunktet. Toppens bistandsoppdrag slik som terroraksjoner og søk etter farlige personer, dannet også et bakteppe for endringene i instruksens. Instruksens hadde ikke fastsatt om våpenet skulle bæres på politifolkene eller liggende i bilene. Etter noe tid ble det innført en praksis med fremskutt lagring av våpen i bil i flere politidistrikt. (Austad, 1978).

I 1981 ble det for første gang i historien lagt frem en offentlig utredning som handler om politiets rolle og oppgaver i samfunnet. Politirulleutvalget kom med 10 grunnprinsipper for hva som skal kjennetegne norsk politi og hvilke verdier politiet skal ivareta (NOU 1981:35):

1	Politiet skal avspeile samfunnets idealer	
2	Politiet skal ha et sivilt preg	
3	Politiet skal være et enhetspoliti	
4	Politiet skal være desentralisert	
5	Politimannen skal være generalist	
6	Politiet skal virke i samspill med publikum	
7	Politiet skal være integrert i lokalsamfunnet	
8	Politiet skal ha bred rekruttering	
9	Politiet skal prioritere mellom sine oppgaver og legge hovedvekten på forebyggende virksomhet	
10	Politiet skal være underlagt effektiv kontroll fra samfunnets side	

Grunnprinsippene dreier seg først og fremst om forholdet mellom politi og samfunn, men viser også hvilken strategi politiet bør benytte for å fylle sine oppgaver innenfor samfunnet. Det første prinsippet er at politiet skal *avspeile samfunnets idealer*. Dette innebærer at politiet skal bygge på demokratiske og humanistiske grunnprinsipper. Det andre prinsippet er at politiet skal ha et *sivilt preg*. Det sivile preget knytter seg til måten politiet opptrer på i forhold til publikum og omfanget og graden av maktbruk. Utvalget fremholder at sivilt preg først og fremst er det motsatte av militært preg hva særlig gjelder metodebruk og opptreden (NOU 1981:35). Det er først og fremst prinsipp 1 og 2 som er sentrale for bevæpningsproblematikken (Barland et. el., 2017).

I 1989 ble det gjort endringer i våpeninstruksen som formaliserte forhåndslagring av enhåndsvåpen i bilpatroljer under gitt forutsetninger. Spesielle politienheter kunne medbringe andre våpen etter samtykke fra departementet. Skytevåpen og ammunisjon skulle oppbevares nedlåst og forseglet i godkjent veske (Barland et. el., 2017).

I 1992 kom Justisdepartementet med stortingsmeldingen *Om bekjempelse av kriminalitet*. Regjeringen slår her fast at hovedprinsippene fra politirolleutvalgets utredning fortsatt har alminnelig tilslutning (Meldt. St. 23 (1991–1992)).

I 2001 kom Justisdepartementet med stortingsmeldingen *Politireform 2000 – Et tryggere samfunn*. Departementet anser de 10 grunnprinsippene som et godt verdimesig grunnlag å

bygge på for politiets virksomhet i tiden fremover og nevner at prinsippene har bred politisk og faglig oppslutning (Meld. St. 22 (2000-2001)).

I 2003 kom Politidirektoratet med en utfyllende instruks som oppfordret landets politimestere å beslutte forhåndslagring av enhåndsvåpen i tjenestebiler i byer/tettsteder med høyt kriminalitetsnivå, i områder med kriminalitet som er organisert og/eller grenseoverskridende, og/eller i områder med lange utrykningsavstander (R 01/03073).

I 2005 kom Justisdepartementet med stortingsmeldingen *Politiets rolle og oppgaver*. Departementet vil fortsatt legge de 10 prinsippene til grunn for politiets virksomhet. Dette til tross for at departementet er klar over at samfunnsbilde hadde endret seg i ikke ubetydelig grad fra samfunnsbildet i 1981 (Meld. St. 42 (2004-2005)).

22. juli 2011 ble landet rammet av terrorhandlinger og 22. juli-kommisjonens leverte sin rapport (NOU 2012:14). Som en oppfølging av denne rapporten avga Justis – og beredskapsdepartementet en stortingsmelding *Terrorberedskap* hvor de uttaler seg om fremskutt lagring av våpen. Justisdepartementet var enige i den nedsatte arbeidsgruppens forslag om sentralt påbud om fremskutt lagring av våpen og vil så raskt som mulig endre våpeninstruksen i tråd med forslaget (Meld. St. 21 (2012-2013)).

I 2013 ble arbeidsgruppens forslag om fremskutt lagring effektivt gjennom endringer i våpeninstruksen slik at politiet fikk anledning til å oppbevare både enhands- og tohåndsvåpen nedlåst i politibiler (Våpeninstruksen, 2013).

I november 2014 offentliggjorde Politiets Sikkerhetstjeneste en generell trusselvurdering som førte til innføring av *midlertid bevæpning* i Norge. Ordningen var ment å opphøre 17. november 2015, men etter terrorangrepet i Paris 14. november ble ordningen forlenget frem til 3. februar 2016 (NOU 2017:9)

I mai 2016 nedsatte regjeringen et utvalg med mandat til å evaluere og vurdere ordningen med fremskutt lagring av enhands og tohåndsvåpen i politiets kjøretøy, evaluere og vurdere erfaringer fra perioden med midlertidig bevæpning og vurdere og anbefale fremtidige modeller for bevæpning av politiet. 29. mai 2017 kom utvalget med sin anbefaling om ikke å innføre generell bevæpning av norsk politi. De hadde ikke funnet trekk i samfunnsutviklingen

som tilsa behov for permanent bevæpning. Utvalget anbefalte at elektrosjokkvåpen ble utprøvd slik at politiet i patruljerende tjeneste fikk et nytt taktisk våpen som er mindre dødelig enn skytevåpen (NOU 2017:9).

I 2018 vedtok Stortinget endringer i politiloven som innebærer at politiet blir gitt adgang til tidsubestemt bevæpning ved sårbare objekter, såkalt punktbevæpning. I forslaget står det at dette ikke endrer gjeldende prinsipp om at norsk politi som hovedregel skal være ubevæpnet. Som eksempler som kan være aktuelle med punktbevæpning nevnes Oslo lufthavn, trafikknutepunkter og symboltunge bygg (Prop. 70 L (2017-2018)).

30. oktober 2020 offentligjorde Politiets Sikkerhetstjeneste en oppdatert trusselvurdering med et uendret trusselnivå, men med en skjerpet trussel fra ekstrem islamisme. Som en konsekvens av dette ble midlertidig bevæpning iverksatt fra 5. november og tidsavgrenset til inntil 3 uker (Politidirektoratet, 2020)

2.4 Politiets holdning til bevæpning

Politiets holdning til generell bevæpning har vært undersøkt flere ganger de siste 10 årene. Finstad (2011,2012) er to viktige bidrag i denne sammenheng. Begge undersøkelsene er etter oppdrag fra bevæpningsutvalget i Politiets Fellesforbund som saksunderlag til landsmøteforhandlingene i 2012.

Her presenteres en kronologisk oversikt over tidligere forskning knyttet til politiets holdningsendring til generell bevæpning de siste 10 årene.

Finstad (2011) gjennomførte sin første undersøkelse som består av en spørreundersøkelse til 8004 medlemmer i Politiets Fellesforbund. 4552 respondenter besvarte undersøkelsen og av disse oppgav 4147 respondenter å være i målgruppen *innsatspersonell*¹ (IP 1-5) eller hadde vært det i 5 av de siste ti årene. Svarprosenten på de i målgruppen ble beregnet til 51, 8 %.

---

¹ Politiets innsatspersonell (IP) er delt inn i kategorier etter kompetanse (2012). I innsatspersonell kategori 1 (IP1) Beredskapstroppen, i kategori 2 (IP2) Livvaktstjeneste, i kategori 3 (IP3) politifolk spesielt trent for skarpe oppdrag. Inngår i politidistriktenes utrykningsenheter (UEH), i kategori 4 (IP4) andre politifolk som utfører operativ tjeneste. Gjennomfører årlig utdanning og godkjenningssprøve for tjenestevåpen. IP5-mannskaper: Ikke godkjent for å bruke våpen (Politiforum, 2014).

Til hovedspørsmålet hvorvidt politiet alltid bør bære våpen i tjenesten svarte ca. 60 % «nei», 20 % «ja» og 20 % hadde ikke tatt stilling til spørsmålet. Andre funn viste at kvinner oftere var imot generell bevæpning enn menn og andelen som var mot generell bevæpning økte med alder og tjenestetid. Alderskategorien 36-45 år var mer for generell bevæpning enn andre aldersgrupper. Innsatspersonell i kategori 4 (IP4) var oftere imot generell bevæpning enn personell i kategori 3 (IP3 UEH). Altså ble økt våpentrening assosiert med økt støtte til generell bevæpning. I politidistriktene Nordmøre og Romsdal, Troms og Oslo var det størst oppslutning om kravet om generell bevæpning (rundt 30 %). Minst oppslutning om generell bevæpning var det i Søndre Buskerud (11 %) og Vest-Finnmark (6,8 %) politidistrikt. Finstad skriver videre at det er interessante forskjeller innad i Oslo politidistrikt. Nesten 40 % på Grønland politistasjon ønsket generell bevæpning, mens bare litt over 11 % på Majorstua politistasjon hadde det samme synet (Finstad, 2011).

I 2012 gjennomførte Finstad en oppfølgende spørreundersøkelse til 7877 medlemmer i Politiets Fellesforbund. Målgruppen var ansatte som hadde vært *godkjent innsatspersonell (IP 1-5) de tre siste årene*. Data fra 22/7 kommisjonsrapport (s. 320) ble lagt til grunn for å finne antall IP-godkjente. Her fremkommer det at 5547 var IP-godkjente. I Finstads spørreundersøkelse oppgav 2953 respondenter at de var IP-godkjente de tre siste årene noe som gir en svarprosent på 53 % (Finstad, 2012).

Av denne populasjonen oppgav 52 % å være mot generell bevæpning mens andelen som svarte «ja» nå var 42 %. Det var iøynefallende kjønnsforskjeller hvor politimenn ønsker generell bevæpning mer enn politikvinner. Det var størst oppslutning om generell bevæpning i alderskategori under 35 år og andelen som var mot generell bevæpning økte med alder og tjenestetid. IP3 personell var mer positive til generell bevæpning enn IP4 personell. De som jobbet i ordenstjeneste var mer positive til generell bevæpning enn de som jobbet innen etterforskning, forebygging osv. Det ble også funnet geografiske forskjeller der de som arbeidet på politistasjon var mer positive til generell bevæpning enn de som arbeidet på lensmannskontor. Man fant også store variasjoner mellom politidistriktene; I Oslo var det et klart flertall for generell bevæpning mens det i Sør-Trøndelag og Hordaland var et klart mindretall mot generell bevæpning. De færreste hadde endret syn som følge av 22/7, men de som har endret syn, mente i større grad at politiet alltid bør være bevæpnet i tjenesten. Finstad skriver i sin rapport at det er viktig å formidle at 2012 undersøkelsen ikke er representativ for

politiet i Norge da de som har svart utgjør kun 27 % av totale antall polititjenestemenn og kvinner (Finstad, 2012).

I 2015 undersøkte Fekjær og Strype holdningen til generell bevæpning blant politistudentene. På bakgrunn av data innsamlet fra 513 avgangsstudenter ved Politihøgskolen (PHS) våren 2013 fant de at 33 % var mot generell bevæpning, 32 % var for generell bevæpning og 35 % hadde ikke tatt stilling til spørsmålet. De fant samme likhet med Finstads undersøkelser med en tydelig kjønnsforskjell hvor kvinner var mer negative til generell bevæpning enn menn. Imidlertid ble denne kjønnsforskjellen utjevnet for kvinner med ambisjoner om å jobbe operativt og som vektla autonomi under utøvelsen av yrket, som for menn med tilsvarende planer (Fekjær og Strype, 2015).

I 2016 undersøkte Skjevraak i sin masteroppgave politistudenters holdning til generell bevæpning. Som et hovedfunn i undersøkelsen registreres det en tydelig endring i politistudentenes holdning til generell bevæpning. I denne undersøkelsen svarer 85 % «ja» til generell bevæpning og kjønnsforskjellen er fraværende (Skjevraak, 2016).

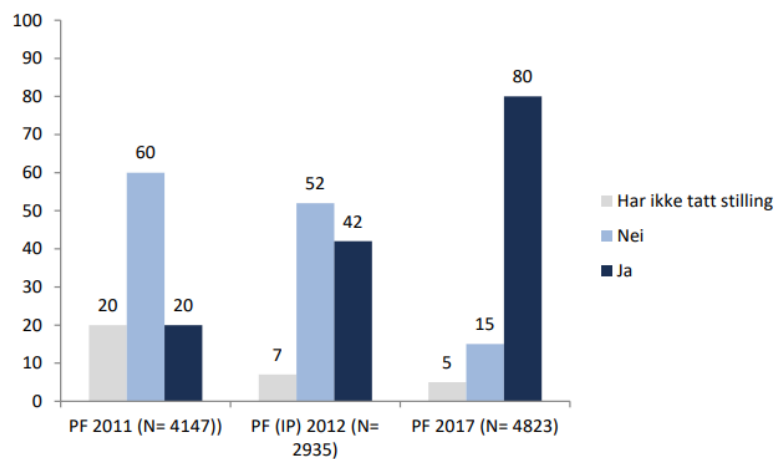
I 2017 gjennomførte Barland et. al. 30 dybdeintervju med polititjenestepersoner fra ulike politidistrikt om deres erfaringer med den midlertidige bevæpningen fra november 2014 til februar 2016. Et av hovedfunnene var at de fleste hadde blitt mer positive til generell bevæpning under den midlertidige bevæpningsperioden. Det var en utbredt oppfatning at den midlertidige bevæpningen hadde gått bra og at bevæpning eller ikke-bevæpning ikke hadde noe å si for hvordan man nærmet seg innbyggerne og løste oppdraget. Flere hevdet at den midlertidige bevæpningen hadde økt trykghetsfølelsen. Barland et. al. fant også støtte for dette stemningsskiftet ved å analysere spørreskjemadata fra RECPOL, et internasjonalt forskningsprosjekt initiert ved PHS, som har fulgt politistudentene gjennom tre faser: 2010 da de startet utdannelsen, 2013 da de avsluttet studiet og 2016 etter tre års yrkeskarriere. Av de 142 respondentene som besvarte spørreskjema både i 2013 og 2016 oppgav 29 % å være for permanent bevæpning i 2013 mens 77 % i 2016 (Barland et. al, 2017).

I 2017 gjennomførte Thomassen et. al. en spørreundersøkelse til 10716 medlemmer i Politiets Fellesforbund med politifaglig utdanning. 46 % besvarte undersøkelsen (N=4823). Av sentrale funn i undersøkelsen nevnes at 80 % svarer «ja» til generell bevæpning, 15 % svarer «nei» og 5 % er usikre. Dette bekrefter en betydelig positiv endring i politiansattes syn på

generell bevæpning fra undersøkelsen i 2011 og frem til 2017. I likhet med undersøkelsen til Finstad (2011) er de med kortest og lengst fartstid i politiet mest negative til generell bevæpning. Ansatte i bynære strøk er mer positive til generell bevæpning enn de som jobber i mer landlige strøk. Oslo er det politidistriktet med flest positive til generell bevæpning (87%) mens Agder er det politidistriktet med færrest positive til generell bevæpning (73 %). Ansatte i operativ tjeneste er mer positive til generell bevæpning enn andre politiansatte. Det ble ikke funnet kjønnsforskjeller av betydning (Thomassen et. al, 2019).

Figur 1 er hentet fra Thomassen et. al (2019:28) og viser holdningsendringer til spørsmålet «Bør politiet alltid bære våpen i tjeneste?»:

Figur 4 "Bør politiet alltid bære våpen i tjeneste?". Prosentvis fordeling fra undersøkelser i 2011, 2012 og 2017

Fra Politiets Fellesforbunds landsmøtevedtak i 2012 og frem til den midlertidige bevæpningen opphørte 3. februar 2016 stod politibevæpning høyt på agendaen og skapte over 8000 mediasaker (Politiforum, 2017). Haugland skriver i sin masteroppgave at Politiets Fellesforbund har tatt i bruk tabloide og retoriske virkemidler som har bidratt til forenkling og overdrivelser av de farer politiet står overfor, og således har spilt en viktig rolle når det gjelder å påvirke politiets risikoforståelse de senere årene (Haugland, 2015, s. 81). Flere redaktører har løftet frem rollen Politiets Fellesforbund har i bevæpningsspørsmålet. Det ble beskrevet som et problem at Politiets Fellesforbund var så pågående i debatten uten noen naturlig motpart. Videre opplevdes det en økende intensitet fra Politiets Fellesforbund sin side og fravær av ydmykhet og motforestillinger. Videre at Politiets Fellesforbund bagatelliserte risikoen ved

bevæpning og at det har vært vanskelig å argumentere mot det som beskrives som «emosjonelle argumenter» (NOU 2017:9 s. 172).

2.5 Vedtekter Politiets Fellesforbund 2012

Vedtektene er et sentralt dokument som inneholder grunnleggende regler for hvordan Politiets Fellesforbund skal drives. Vedtektene spesifiserer blant annet formålet med organisasjonen, organisasjonsstrukturen, maktfordeling og hvilke organ som har beslutningsmyndighet.

Medlemmene utgjør «generalforsamlingen», og det er kun landsmøtet som har fullmakt til å endre vedtektene. Her følger et utvalg av sentrale vedtekter som belyser beslutningsnivåene i organisasjonen gjeldende under landsmøtet i 2012 (Politiets Fellesforbund, 2011).

Tidligere Norsk Politiforbund, stiftet i 1905 og Lensmannsetatens Landslag, stiftet i 1914, fusjonerte 12. november 1997 og fikk navnet Politiets Fellesforbund (PF). PF er medlem av hovedorganisasjonen UNIO (§ 1-1). Formålet er å organisere alle tilsatte og studenter innenfor politi- og lensmannsetaten, andre tilsatte under Justisdepartementet samt medlemmer som er blitt pensjonister. Forbundet skal ivareta medlemmenes økonomiske, faglige, sosiale og kulturelle interesser. PF er en partipolitisk uavhengig organisasjon (§ 1-2).

PF skal arbeide for å bedre medlemmenes lønns- og arbeidsvilkår, innflytelse og medbestemmelse på arbeidsplassen og likeverd mellom alle grupper medlemmer. Videre skal forbundet arbeide for gode kollegiale forhold, likestilling mellom kjønnene og at grunn-, etter – og videreutdanning er i samsvar med krav satt til medlemmene i deres arbeid. PF skal delta i internasjonalt arbeid, utgi fagblad, gi juridisk bistand og rettshjelp til medlemmer i saker som gjelder deres lønns- og arbeidsvilkår. PF skal avsette midler i fond til arbeidskamp og delta i den generelle samfunnsdebatten med særlig vekt på kriminalpolitikk (§ 1-3).

Forbundet har to besluttende organer; landsmøte og forbundsstyret (§ 2-2). Landsmøte er forbundets øverste organ og ordinært landsmøte holdes årlig. Lokallag har rett til å fremme forslag for landsmøte (§ 5-1).

Landsmøte består av forbundsstyret, valgte delegater fra lokallagene og fire fra PF-studentene til sammen 124 delegater. Representasjonsretten regnes ut etter gjennomsnittantallet for

ordinære medlemmer som har innbetalt kontingent de tre siste måneder før landsmøtet skal kalles inn. Delegationene velges av lokallagene og alle medlemmer er valgbar dersom de har stått tilsluttet forbundet i minst 9 måneder før landsmøtet (§ 5-2). Ved avstemminger i landsmøte har hver delegat 1 stemme. Sakene blir avgjort ved stemmeflertall om ikke annet er vedtektsfestet. Ved stemmelikhet er forslaget forkastet (§ 5-3). Landsmøte har flere oppgaver herunder å behandle og gjøre vedtak i de saker som er ført opp på sakslista (§ 5-5).

Forbundsstyret er beslutningsdyktig når minst 6 medlemmer, hvorav leder eller nestleder, er til stede. Ved stemmelikhet er lederens stemme avgjørende. Leder av likestillingsutvalg og hovedverneombud innkalles til alle styremøter med tale og forslagsrett (§ 6-1). Forbundsstyret har flere oppgaver herunder å lede forbundets virksomhet i samsvar med vedtekter og landsmøtets vedtak, lede arbeidet for å bedre medlemmenes lønns- og arbeidsvilkår etter de retningslinjer som er trukket opp av landsmøte og innkalle til landsmøte og forberede saker som skal opp til behandling (§6-2).

Forbundets lokallag i politidistrikt og særorgan har egne vedtekter. Det betyr at hvert lokallag regulerer den formelle driften innenfor gitte rammer, slik årsmøtene selv bestemmer.

2.6 Landsmøteperioden 2010 til 2012 - vedtak og spørreundersøkelser

I 2010 fattet styrene i PF Troms og Oslo Politiforening vedtak om å oversende et forslag til landsmøte hvor en ba om en grundig utredning av alle sider omkring permanent bevæpning av norsk politi. Oslo Politiforening ønsket at forbundet nedsatte et utvalg som innen landsmøte i 2011 skulle utrede spørsmålet. Saken ble behandlet på Landsmøte i Alta i november 2010. Et samlet landsmøte sluttet seg til at forbundsstyret skulle utarbeide et mandat for et utvalg som skulle drøfte og vurdere alle sider omkring bevæpning av norsk politi, herunder om politiet skulle være permanent bevæpnet. Utvalgets rapport skulle legges frem innen utgangen av landsmøteperioden (Politiets Fellesforbund, 2010).

19. januar 2011 behandlet forbundsstyret mandat og sammensetning av bevæpningsutvalget. Alle sider ved permanent bevæpning, herunder også dagens ordning, både de politimessige og de samfunnsmessige, skulle utredes. Bevæpningsutvalget skulle også vurdere samarbeid med interne og eksterne fagmiljø og innhente erfaringer fra våre naboland. Forbundsstyret fikk ansvaret for å involvere og engasjere tillitsvalgte og medlemmer og bevæpningsutvalget

skulle være en viktig bidragsyter til dette arbeidet. Forbundsstyret skulle holdes orientert på hvert styremøte og relevante tema skulle diskuteres. Bevæpningsutvalgets hadde 7 stemmeberettigede medlemmer og 1 sekretær og ble ledet av daværende leder av Oslo Politiforening og nestleder i Politiets Fellesforbund, Sigve Bolstad. De ble gitt en tidsfrist innen 1.oktober 2011 for sitt arbeide (Politiets Fellesforbund, 2011)

3. februar 2011 startet bevæpningsutvalget sitt arbeid og gjennomførte totalt 11 møtedager. For å sikre en grundig utredning, inviterte utvalget kompetansemiljøer og personer i politiet til å delta i arbeidet. Utvalget var også på en studietur til Danmark, hadde samtaler med en representant fra politiet i New Zealand, og ett av utvalgets medlemmer gjennomførte et utvekslingsprogram og hospiterte med politiet i Pennsylvania, USA (Bevæpningsutvalg, 2011).

I bevæpningsutvalgets mandatet fremgikk det at medlemmene skulle engasjeres og involveres i arbeidet. Bevæpningsutvalget besluttet at en spørreundersøkelse blant *innsatspersonell* ville gi god kunnskap inn i arbeidet. Bevæpningsutvalget beskrev i hovedsak hva man ønsket å vite fra respondentene, og Professor Liv Finstad, Institutt for kriminologi og rettssosiologi ved Universitetet i Oslo, bearbeidet dette til et spørreskjema som ble sendt ut til 8004 medlemmer i PF. Av disse var 4147 i *målgruppen innsatspersonell* i kategori 1-5, eller hadde vært det i 5 av de siste 10 årene. Ifølge professor Finstad, anså hun undersøkelsen som unik. Aldri før hadde så mange politifolk ytret seg om bevæpning og formidlet egne erfaringer om det som handler om de mest kritiske og risikofylte hendelser i politiets arbeid. Hovedfunn er tidligere beskrevet i dette kapittelet, men resultatet av hovedspørsmålet, for og mot permanent bevæpning, gjengis:

60 % av alle som besvarte undersøkelsen var mot generell bevæpning. 20 % svarte ja til generell bevæpning og 20 % hadde ikke tatt stilling til hovedspørsmålet. Generell bevæpning ble i spørreskjemaet presisert slik: «*Permanent bevæpning innebærer at skytevåpen er en del av utstyret som skal bæres under operativ tjeneste på lik linje med batong og OC pepperspray*» (Finstad, 2011:4).

Bevæpningsutvalget har i sin rapport skrevet følgende avsnitt under overskriften «Metodekritisk». «*Det at utvalget ikke har foretatt en fullstendig analyse av alle åpne spørsmål i undersøkelsen, gjør at det kan være tanker/meninger som ikke er vurdert. Det at*

spørreundersøkelsen kun er gått ut til de med «skoen på», kan være en svakhet. Øvrige ansatte i etaten og publikum generelt, er ikke spurt i spørreundersøkelsen. Det at det er fagforeningen som spør, kan gjøre at enkelte tenker at de skal «hjelp», slik at en får en god sak å fronte overfor arbeidsgiver. Likevel mener vi at dette er tenkt på i undersøkelsen, ved at det er mange spørsmål som gjør det vanskelig å svare ut fra et slikt utgangspunkt «uten å møte seg selv i døra». Det at dette er en elektronisk spørreundersøkelse gjør at utvalget ikke har vært i kontakt med den enkelte, og kan derfor ikke si noe om det er enkeltbesvarelser eller besvarelser etter den enkelte enhets standpunkt» (Bevæpningsutvalg, 2011:9).

Høsten 2011 var bevæpningsutvalget ferdige med sitt arbeide. Et flertall på 4 var imot generell bevæpning mens et mindretall på 3 var for generell bevæpning. Et enstemmig utvalg krevde også et sentralt pålegg om at alle politidistrikt/særorgan skulle ha fremskutt lagring av tjenestevåpen i alle patruljekjøretøy og personlige våpen for politipersonell med våpengodkjenning. I tillegg var det enighet om at alle sider omkring innføring av «mindre dødelige våpen», som elektrovåpen, burde vurderes (Bevæpningsutvalg, 2011).

11.10.2011 ble saken behandlet i forbundsstyret med følgende innstilling til landsmøte; et flertall på 9 styremedlemmer stemte mot generell bevæpning mens et mindretall på 2 stemte for generell bevæpning. Toppledelsen i forbundet var delt i bevæpningsspørsmålet; daværende forbundsleder Arne Johannessen var *imot* generell bevæpning mens forbundets nestleder, Sigve Bolstad, var *for* generell bevæpning. Det var enighet om endring av våpeninstruksen i tråd med saksunderlaget, krav om fremskutt lagring i patruljekjøretøy/fremkomstmidler hvor dette var fysisk mulig, at politipersonell med våpengodkjenning fikk personlige våpen, en mer tilpasset trening/opplæring for operativt mannskap, at arbeidsgiver utredet «mindre dødelige våpen» og en endring av regelverk knyttet oppbevaring av ammunisjon og plombering av våpen (Politiets Fellesforbund, 2011).

17.11.2011 behandlet landsmøte på Sundvollen sak 5 «Generell bevæpning av norsk politi». Professor Liv Finstad innledet og redegjorde for forskningen. Deretter la forbundsleder Arne Johannessen fram forbundsstyrets flertallsinnstilling før forbundsnestleder Sigve Bolstad redegjorde for forbundsstyrets mindretall. En delegat fra PF i Troms fremla deretter nytt forslag til endring av innstillingen til pkt. 1: «*Landsmøtet utsetter vedtaket om politiet skal være generelt bevæpnet eller ikke til Landsmøtet 2012.*» (Politiets Fellesforbund, 2011:10).

Hovedårsaken til utsettelsen av punktet om generell bevæpning, var et ønske om bedre tid til å behandle bevæpningsutvalgets rapport. Forbundsleder uttalte at forbundsstyret gav sin fulle støtte til forslaget fra Troms og anbefalte at landsmøtet tok forslaget opp til votering.

Forslaget ble vedtatt mot 7 stemmer. De resterende punktene ble vedtatt enstemmig med noen små korrigeringer.

I oktober 2012 leverte professor Finstad, etter nytt oppdrag fra Forbundsstyret i Politiets Fellesforbund, resultater fra en ny spørreundersøkelse blant politiansatte med IP-godkjenning 1-5 de tre siste årene. Det ble sendt ut informasjon til respondentene, blant mottok de følgende begrunnelse for en ny undersøkelse: «*Spørsmålet om generell bevæpning av norsk politi skal behandles på landsmøtet i Molde i november 2012. Forbundsstyret besluttet i juni i år å iverksette en spørreundersøkelse blant medlemmene for å søke kunnskap om synet på generell bevæpning har endret seg etter lokale behandling/debatt av utvalgets rapport samt etter terrorhandlingene 22.7 med alt som kommer frem etter denne. Professor Liv Finstad er engasjert i arbeidet med utforming og analyse. Resultatene forventes å foreligge i midten av oktober*» (Finstad, 2012).

Når det gjaldt hovedspørsmålet, for og mot permanent bevæpning, viste resultatet at andelen som mente at politiet alltid bør bære våpen i tjenesten var dobbelt så stort som i 2011. Et flertall på 52 % var imot generell bevæpning og et mindretall på 42 % var for generell bevæpning. På spørsmålet om respondentene hadde deltatt i lokal behandling/debatt om generell bevæpning, svarte 30 % ja og 70 % nei. Finstad skriver at selv om målgruppene ikke er identiske, kan sammenligning likevel gi en pekepinn på en dreining som har funnet sted. Andelen som ikke har tatt stilling til hovedspørsmålet er klart lavere i 2012 enn i 2011 (Finstad, 2012).

11.oktober 2012 behandlet forbundsstyret saken på nytt og kom med følgende innstilling til landsmøte i 2012. Et flertall på 8 medlemmer stemte mot generell bevæpning og et flertall på 2 stemte for generell bevæpning. Det var enighet om å få en rask avklaring fra Politidirektoratet og Justisdepartementet om fjorårets landsmøtevedtak (Politiets Fellesforbund, 2012).

7.november 2012 behandlet landsmøte i Molde sak 5 «Generell bevæpning av norsk politi». Forbundsstyret flertallsinnstilling mot generell bevæpning ble satt opp mot

mindretallsforslaget for generell bevæpning, fremmet ved bevæpningsutvalgets leder, Sigve Bolstad.

Møtet ble hevet kl. 1715 og behandling av saken fortsatte dagen etter. Etter debatten, hvor mange delegater hadde ordet, ble det foretatt en avstemning ved håndsopprekning blant 124 stemmeberettigede delegater med følgende resultat: 53 delegater stemte for Forbundsstyrets forslag og 71 delegater stemte for Sigve Bolstad sitt forslag. Vedtaket ble som følger:

1. *«PF skal jobbe for generell bevæpning av norsk politi*
2. *Politiets Fellesforbund har behov for en vesentlig bedre og enklere tilgang til bevæpning enn hva som er dagens situasjon. Det er derfor svært viktig å få en rask avklaring fra POD og Justisdepartementet på krav fra PFs landsmøte i 2011»*
(Politiets Fellesforbund, 2012:17).

3.STUDIENS TEORETISKE INNTAK - BESLUTNINGSTEORI

I dette kapittelet redegjøres det for vedtaket på landsmøte som en prosess om ledet frem til en *beslutning*. Beslutninger bør betraktes som dynamiske prosesser som utfolder seg over tid, der ulike aktører deltar, og der ulike problemer og løsninger trekkes frem. Organisasjonens mål, strategi, struktur, kultur og maktforhold vil i stor grad forme beslutningers innhold. På den annen side kan en beslutning nettopp gi endringer i organisasjonens mål, strategi, struktur, kultur og maktforhold (Jacobsen og Thorsvik, 2019).

For å forstå hvordan beslutninger blir til, er det derfor nødvendig å forstå hvordan beslutningsprosessene formes av den organisatoriske konteksten. Og for å forstå hvorfor den organisatoriske konteksten ser ut som den gjør, må vi forstå beslutningsprosessene. En analyse av beslutninger kan derfor hjelpe oss med å forstå hvorfor noen organisasjoner gjør det bedre enn andre og hvordan mål, strategier og strukturer utformes. Videre vil en analyse hjelpe oss med å forstå hvordan beslutninger former organisasjonskulturen, hvordan maktforholdet er i en organisasjon og hvordan en leders beslutning måles i om lederen gjør en god eller dårlig jobb (Jacobsen og Thorsvik, 2019).

3.1 Beslutningsprosess

Langley et.al. definerer en beslutning som et valg mellom ulike alternativer der valget innebærer en forpliktelse til handling. Beslutningene forventes å følges opp med praktiske tiltak og handlinger for å iverksette intensjonene som ligger i valget. Simon betrakter beslutninger som endelige utfall av en prosess (Jacobsen og Thorsvik 2019:300). En beslutningsprosess er hele rekken av handlinger og vurderinger som fører frem til et vedtak. Prosessen kan betraktes som en trinnvis prosess fra identifikasjon av et problem til evaluering av hvorvidt tiltaket virket slik det var tenkt. Beslutningsprosessen kan illustreres som vist i figur 2.

Figur 5 Beslutningsprosessen (Jacobsen og Thorsvik, 2019:300)

I denne studien vil det være de tre første trinnene i beslutningsprosessen som vies plass. Iverksetting og evaluering vil få begrenset oppmerksomhet.

3.2 Rasjonalitet

Rasjonelt i beslutningsteoretisk sammenheng angir hvordan man ideelt sett bør fatte beslutninger når man står ovenfor et problem. Dette kalles for *formålsrasjonalitet* der rasjonalitet er knyttet til valg av virkemidler for å nå et mål. Denne type rasjonalitet innebærer ingen problematisering av om målet er godt eller fornuftig. James G. March beskriver den ideelle fremgangsmåten i fem trinn. Først må man vurdere situasjonen, analysere hva som kjennetegner problemet og hvilke utfordringer det representerer. Deretter må man kartlegge ulike løsninger på problemet før man vurderer konsekvensene knyttet til de ulike løsningene. Til slutt sammenlignes og vurderes de ulike konsekvensene før man velger det alternativet som har de beste konsekvensene (March, 1994).

Sentralt i klassisk beslutningsteorien står den rasjonelle idealmodellen, den såkalte *economic man – modellen* som først og fremst ble benyttet av økonomer. Modellen bygger på en antakelse om at mennesket kan handle perfekt rasjonelt. Det er klare mål for problemet som skal løses. Deretter må beslutningstakeren ha full informasjon om alle mulige løsninger og alle konsekvenser av samtlige alternativ. Beslutningstakeren må så rangere alle alternativene, fra de minst attraktive til de mest ønskede. Til slutt vil beslutningstakeren velge det alternativet som er best egnet for å nå målet. Modellen beskriver et ideal og er ikke ment som en beskrivelse av virkeligheten. Det er flere forhold som gjør det vanskelig for mennesket og handlet perfekt rasjonelt (Simon, 1945).

De sosiale forholdenes betydning i beslutningsprosesser har vært en kilde til diskusjoner mellom økonomer og organisasjonsteoretikere. Organisasjonsteoretikere argumenter for at rasjonalitet er en forenklet fremstilling og at den faktiske adferden avviker fra forutsetningene i modellen. Organisasjonen er ofte preget av motstridende mål og man vil i ikke kunne optimalisere grunnlaget for en perfekt beslutning (Hatch, 2001).

Ifølge nobelprisvinner i økonomi og psykolog Daniel Kahneman, bruker mennesket to tanke-systemer. System en er det raske, intuitive og følelsesdrevne som operer automatisk og krever liten innsats eller kontroll. System to er det langsomme, rasjonelle og logiske som

krever mye oppmerksomhet, konsentrasjon og innsats. Vi har en tendens til å velge den hurtige måten fordi ønske om raske beslutninger er sterkt. Men da har vi en tendens til å gjøre feilene som beskrives under (Jakobsen og Thorsvik, 2019:302).

Mennesket har en tendens til å velge den raske måten å ta beslutninger på. Dermed øker risikoen for å ta feil beslutninger. *Ideelt sett* skal mennesket som beslutningstaker fange opp alle viktige problemer og sile viktig fra uviktig. *Realiteten* er at vi stort sett legger merke til problemer som er kjent fra før og som vi kan relatere til problemer vi har møtt tidligere. Konsekvensen er at vi ofte ikke fanger opp nye problemer uansett hvor viktige de er. *Ideelt sett* skal mennesket som beslutningstaker ha en klar og objektiv oppfatning av et problem. *Realiteten* er at hvordan vi forstår problemet i stor grad handler om hvordan problemet blir formulert. Dersom problemet formuleres som en trussel blir det ofte oppfattet som en trussel, og ikke en mulighet. *Ideelt sett* skal mennesket som beslutningstaker ha klare mål og preferanser og vite nøyaktig hva man vil. *Realiteten* viser at målene ofte er uklare, vage og motstridende. Det viser seg også mål utvikles etter at en beslutning er tatt for å legitimere beslutningen. *Ideelt sett* skal mennesket som beslutningstaker samle inn all relevant informasjon om alternativer og konsekvenser. *Realiteten* viser at vi leter etter informasjonen der den er lettest å finne og gjerne i nærheten av tidligere løsninger på et lignende problem. *Ideelt sett* skal mennesket som beslutningstaker velge det beste alternativet. *Realiteten* viser at vi ofte unngår å velge fordi det vil skape konflikter eller negative følelser. Våre valg er ofte avhengig av hvordan alternativene er formulert. Vi velger bort risiko og alternativer som kan bety at vi taper noe. *Ideelt sett* skal mennesket som beslutningstaker iverksette beslutninger slik de var planlagt. *Realiteten* viser at beslutninger ofte ikke blir iverksatt men blir «lagt i en skuff» (Jakobsen og Thorsvik, 2019).

3.3 Begrenset rasjonalitet

Et område som er viet stor plass innenfor beslutningsteorien er begrepet *bounded rationality*, eller *begrenset rasjonalitet*. Begrepet ble først ble introdusert av Herbert A. Simon (1945). Simon stilte kritiske spørsmål til hvorvidt mennesker evner å ta beslutninger basert på en antakelse om rasjonalitet slik økonomer i tradisjonell forstand bygde opp sine strategiske beslutninger. Han pekte på at ingen kan handle perfekt rasjonelt fordi ingen har full informasjon om alle mulige alternative løsninger med konsekvenser slik at man velger alternativet med maksimal nytte.

Mennesket handler begrenset rasjonelt, en adferd som ofte går under betegnelsen *administrative man*. Tanken om begrenset rasjonalitet anerkjenner at mennesker har kognitive begrensninger og ikke alltid opptrer fornuftig. Gjennom en deskriptiv tilnærming har Simon forsøkt å forklare hvordan mennesker tar beslutninger med begrenset rasjonalitet. Man har mål, men disse er ofte ganske uklare og skiftende. Beslutningstakeren vurderer enkelte mulige alternative løsninger og enkelte konsekvenser av disse alternativene. Alternativene vurderes sekvensielt etter hvert som beslutningstakeren har kapasitet til å behandle dem. Så velges det første tilfredsstillende alternativet som dukker opp (Simon,1945).

Figur 3 illustrerer forskjellen mellom mennesket som rasjonell beslutningstaker og mennesket som begrenset rasjonell beslutningstaker i to enkle modeller (Jacobsen og Thorsvik, 2019:302):

Mennesket som rasjonell beslutningstaker	Har klar forståelse av situasjonen og klare mål	Har informasjon om alle alternative løsninger	Kan rangere alle alternativer etter hva som gir best resultat	Velger det alternativet som gir best resultat i forhold til mål
Mennesket som begrenset rasjonell beslutningstaker	Analyserer situasjonen og forsøker å bestemme mål	Søker informasjon om noen alternative løsninger	Vurderer noen alternativer og konsekvenser sekvensielt	Velger første alternativ som gir tilfredsstillende resultat i forhold til mål

Figur 6 Mennesket som rasjonell beslutningstaker og mennesket som begrenset rasjonell beslutningstaker

3.4 Mennesket som beslutningstakere

Innenfor rasjonell teori er antakelsen at beslutningstakere er konsistente i innsamling, vurdering og vektlegging av informasjon når det besluttes i saker som er like og beslutningssituasjonen er den samme. Kahneman et. al. har gjennom forskning vist at mennesket som beslutningstaker er lite konsistente. Fagfolk går mot sine egne tidligere vurderinger når de mottar samme informasjon eller datasett på nytt. Videre så ser man at fagfolk innenfor samme profesjon ofte vurderer samme informasjon så ulik at det er vanskelig å bestemme hva som er akseptabelt. Folk er uvitende om dette og blir overrasket når de presenteres for data som viser hvor lite konsistente mennesket er som individ og gruppe (Jacobsen og Thorsvik, 2019:305).

To typer fenomener gjør at kolleger ikke fanger opp at de som beslutningstakere er lite konsistente. For det første har fagfolk generelt stor tiltro at de selv er faglig gode når de anvender sitt skjønn. For det andre er det stor respekt fagfolk imellom og man diskuterer ikke så mye med hverandre. Kritikken kan lett oppfattes personlig. Kahneman et. al. peker på at forklaringer på at mennesket som beslutningstakere er lite konsistent, viser til forhold som gjør at man blir partiske og forutinntatt. Videre så henvises det til Zong som mener at mennesker handler på intuisjon og blir preget av følelser i beslutningsprosesser. En annen kilde det vises til er O'Brien som mener at beslutningstakere i liten grad bruker tilgjengelig informasjon. Selv om IKT gjør at vi aldri har hatt så god tilgang på informasjon, brukes mindre informasjon enn man tror, når man fatter beslutninger (Jacobsen og Thorsvik, 2019:305)

3.5 Konsekvenslogikk og «hva som er passende»

Rasjonalitet defineres som en prosess der en aktør vurderer ulike alternativer og velger ett alternativ ut fra man tror er best egnet til å nå målet. Denne måten å betrakte rasjonalitet på er knyttet til at beslutningstakere handler ut fra hva slags *konsekvenser* de ønsker å oppnå en gang i fremtiden. Jacobsen og Thorsvik (2019) viser til James G. March (1994) som kaller dette for *konsekvenslogikk* (*the logic of consequence*). March beskriver konsekvenslogikk gjennom fire spørsmål; *Det første* spørsmål er spørsmålet om *alternativer*: Hvilke handlinger er mulige? *Det andre* spørsmålet er spørsmålet om *forventinger*: Hvilke fremtidige konsekvenser kan følge av de enkelte alternativer? Hvor sannsynlig er hver enkelt konsekvens hvis vi velger et gitt alternativ? *Det tredje* spørsmålet er spørsmålet om *preferanser*: Hvor verdifulle er konsekvensene som kan knyttes til hvert alternativ for beslutningstakeren? *Det fjerde* spørsmålet er spørsmålet om *beslutningsregel*: Hvordan skal et valg bli tatt blant alternativene i forhold til hvor verdifulle konsekvensene for de ulike alternativene er? Modellen er en teori om hvordan mennesket tar uten å ta andre hensyn enn å nå målet på det mulig (Jacobsen og Thorsvik, 2019:309).

Imidlertid må mennesker som fatter beslutninger innenfor en organisasjon ta hensyn til en rekke forhold som er direkte knyttet til den organisasjonsmessige konteksten man handler innenfor. En beslutningstaker må ta hensyn til hvor man er plassert i den formelle strukturen og hvilke organisasjonsmessige mål man skal arbeide for å realisere. Beslutningstakeren må også ta hensyn til hva slags regler og prosedyrer som gjelder for arbeide og hvilke kulturelle føringer

som ligger i organisasjonen. Beslutningstakere må dermed ta hensyn til hva som er “riktig” å gjøre innenfor de strukturelle og kulturelle rammene som organisasjonen gir. Denne måten å handle rasjonelt på kaller March (1994) for en logikk om hva som er passende (*the logic of appropriateness*), som han beskriver gjennom tre spørsmål: *Det første* spørsmålet er spørsmålet om *gjenkjennelse*: Hva slags situasjon er dette? *Det andre* spørsmålet er spørsmålet om *identitet*: Hva slags person er jeg? Eller hva slags organisasjon er dette? *Det tredje* spørsmålet er spørsmålet om *regler*: Hva gjør en person som jeg, eller en organisasjon som dette, i denne situasjonen? Konsekvenslogikk og logikken om hva som er passende forekommer side om side i de fleste organisasjoner (Jacobsen og Thorsvik, 2019:310).

3.6 Beslutninger som prosess

Etzioni definerer en organisasjoner som et sosialt system som er bevisst konstruert for å løse spesielle oppgaver og realisere bestemte mål. Beslutninger i en organisasjon fattes i liten grad av enkeltindivider alene. I en organisasjon er valg mellom alternativer ofte et utfall av en prosess der ulike mennesker med ulik identitet, interesser og makt møtes for å diskutere og forhandle om hva man skal bestemme seg for. Hvilke aktører som deltar på hvilket tidspunkt, hva slags informasjon og interesser aktørene har og hva slags organisatorisk fora de deltar i, er viktig for å forstå beslutninger i en organisasjon (Jacobsen og Thorsvik, 2019).

En mye brukt måte å analysere beslutningsprosesser på er å betrakte dem som *fire ulike strømmer* som flyter gjennom organisasjonen. *Den første* strømmen er *beslutningsanledninger* som kan være møter av formell eller uformell karakter. Mennesker møtes i ulike fora og det tas valg mellom ulike alternativ. *Den andre* strømmen er *aktørene* som deltar på de ulike beslutningsanledningene og hvordan disse påvirker beslutningen ved å være til stede eller ikke i prosessen. Det kan være deltakere med ulike posisjoner i organisasjonen eller deltakere med spesiell kunnskap og interesse for saken som skal diskuteres og besluttes. *Den tredje* strømmen er *problemene*, eller sakene, som deltakerne tar med inn på beslutningsarenaen som ønskes diskutert. *Den fjerde* strømmen er *løsninger* deltakerne tar med seg inn i diskusjonen som svar på problemet. Problemer og løsninger kan betraktes som deltakernes interesser inn i beslutningsanledningen (Cohen et al., 1972).

Man sier at deltakerne er bærerne av problemer og løsninger og det er derfor viktig å forstå hvilken informasjon deltakerne vektlegger og hvilke interesser de representerer. Et

grunnleggende trekk ved organisasjoner er arbeidsdeling og spesialisering. En ulempe kan være at silotenkning oppstår hvor en type informasjon vektlegger systematisk mens man overser en annen type informasjon. Deltakerne både søker og eksponeres for forskjellig informasjon alt etter hvilken stilling og posisjon man har i en organisasjon (Simon, 1945).

I en organisasjonen er det en rekke beslutningsforum hvor beslutninger tas. Det kan være alt fra arbeidsgrupper som er gitt et spesielt mandat for å finne løsninger på et problem til ledermøter og styremøter med gitte fullmakter. For å forstå hvordan beslutninger tas i en organisasjon er det viktig å forstå hva som kjennetegner de ulike beslutningsfora. Cohen (Cohen et al., 1972) har trukket frem tre sentrale forhold for å forstå dette:

De fleste beslutningsforum har et *mandat* som angir hvilke problemer og løsninger som er legitime i forumet. Denne strukturelle reguleringen kalles ofte for *aksesstruktur* i en organisasjon. Det kan nevnes at saker som faller utenfor etablerte beslutningsfora har en tendens til å bli nedprioritert eller ikke behandlet i det hele tatt.

Et annet viktig forhold er hvilke *rettigheter og plikter* deltakerne har i et beslutningsforum. Disse formelle og uformelle kravene til deltakerne kalles for organisasjonens beslutningsstruktur. Beslutningene formes av aktørene som er gitt adgang til de ulike beslutningsfora, alt fra aktørens posisjoner, stilling, utdanning, kompetanse, kulturelle bakgrunn osv. Dersom deltakere med spesielle synspunkter ikke får delta i et beslutningsforum blir ikke disse synspunktene en del av beslutningspremissene (Cohen et al., 1972).

Det siste forholdet er selve *beslutningsprosedyren* som ofte styres av organisasjonens strukturelle oppbygging. Spørsmålet er hvem som kan ta den endelige beslutningen. Dersom det skjer ved votering kan utfallet avgjøres av hvilken rekkefølge de ulike forslagene stemmes over. Det er også ulike voteringsregler i organisasjoner, alt fra alminnelig flertall til kvalifisert flertall. Det bør også nevnes at kulturen i en organisasjon kan bestemme mer uformelle prosedyrer av typen «slik går vi frem hos oss (Cohen et al., 1972).

3.7 Organisatoriske beslutningsmodeller

Organisasjoner har ulike mål, strategi, formell struktur, kultur og maktforhold og det er derfor ulike beslutningsprosesser i ulike organisasjoner. Gjennom organisasjonsforskning har

man samlet denne innsikten i ulike beslutningsmodeller for å forklare beslutningsadferd i en organisasjon. Felles for modellene er at bygger på at beslutningstakeren er preget av *begrenset rasjonalitet* og at beslutningstakeren påvirkes av trekk ved den organisasjonsmessige kontekst (Jacobsen og Thorsvik, 2019).

Det finnes ulike beslutningsmodeller men man kan grovsortere de inn i to hovedgrupper; *normative* og *deskriptive beslutningsmodeller*. Normative beslutningsmodeller bygger på antakelser om organisatorisk rasjonalitet som innebærer at det finnes måter å organisere på som kan fremme rasjonalitet. Utformingen av den organisatoriske konteksten er hovedfokus i denne modellen og hvordan den organisatoriske konteksten kan bidra til å øke sannsynligheten for rasjonelle beslutninger. Modellen bygger på enkle forutsetninger og det er lite sannsynlig å finne beslutningsprosesser i virkeligheten som er identiske med modellen. Deskriptive beslutningsmodeller beskriver og predikerer hvordan folk faktisk tenker og handler når det fattes en beslutning. I en deskriptiv analyse er man altså opptatt av å beskrive og forklare hvorfor folk tenker og handler som de gjør i en beslutningsprosess. Hvordan søker beslutningstakeren etter informasjon, hva gjør man for å finne ut av komplekse problemer, hvordan forsøker man å løse eventuelle konflikter som oppstår, hvordan påvirkes beslutningen av den organisatoriske konteksten og personlige forhold osv. (Jacobsen og Thorsvik, 2019:315).

Siden organisasjoner har ulike mål og strategier, ulike formelle strukturer, kultur og maktforhold, vil man finne ulike beslutningsprosesser og beslutningsadferd. Jacobsen og Thorsvik (2019) beskriver for eksempel seks modeller² som ofte benyttes i analyser av beslutningsprosesser i organisasjoner. I denne oppgaven er det valgt å bruke tre av disse modeller som på en måte representerer ytterlighetene innen beslutningsteori. Fra det analytiske til det anarkistiske, eller fra det rasjonelle til det irrasjonelle (Enderud, 1976). Modellene representerer slik sett konkurrerende forklaringer (fremsatt som hypoteser) på hvorfor beslutningen i Politiets Fellesforbund ble som den ble på landsmøte i 2012. De tre modellene fungerer som analyseverktøy i denne studien.

3.8 Rasjonalitetsmodellen

---

² De tre andre modellene er regelmodellen, kommunikativ rasjonalitet og inkrementell handling (Jacobsen og Thorsvik, 2019: 328)

Den organisatoriske konteksten i en organisasjon kan påvirke individuell tenkning og adferd slik at det skapes stabile forutsetninger som setter organisasjonen i stand til å fungere nærmest som en rasjonell aktør. På denne måten kompenserer organiseringen for den enkelte individs begrensede rasjonalitet. For at en organisasjon skal kunne karakteriseres som rasjonell må noen grunnleggende forutsetninger være på plass. For det første må organisasjonen ha klare mål og strategier som gir klare retningslinjer for hva som må gjøres for å realisere målene. For det andre må det defineres klart hvilke oppgaver som må utføres for at organisasjonen skal nå målet. For det tredje må det foretas en arbeidsdeling der ulike oppgaver fordeles på ulike organisatoriske enheter og ulike individuelle stillinger. For det fjerde må arbeidsdelingen fokusere og begrense oppmerksomheten til de som skal utføre oppgaven slik at de får anledning til å spesialisere seg. Og for det femte må det lages systemer for å koordinere mellom de ulike deloppgaver slik at de kan realisere felle mål (Simon, 1945).

Organisasjonens medlemmer oppnår dermed i fellesskap en høyre grad av rasjonell adferd enn hva den enkelte kan klare alene. Medarbeiderne kan fokusere på den delen av oppgaven hvor de har sin spesialkompetanse. Beslutningen trekkes inn i definerte beslutningsfora ut fra ansattes hierarkiske posisjon eller ut fra deres spesialiserte kunnskap.

Koordineringsproblemer mellom grupper og personer flyttes opp i hierarkiet gjennom direkte tilsyn. Faglige problemer flyttes til fora der først og fremst spesialistene på problemet deltar for å finne den beste løsningen. På denne måten fanges alle aspekt med saken opp.

Informasjon som berører mer enn en enhet, fanges opp gjennom hierarkiet og horisontale kommunikasjonslinjer. De som fatter beslutninger vil ha et mye bedre beslutningsgrunnlag enn de de kunne fått som enkeltindivid (Jacobsen og Thorsvik, 2019:317).

Modellen er inspirert av Allison (1971) og Allison og Zelikow (1999) basert på analyser av Cubakrisen og kalles også den rasjonelle aktørmodellen. Organisasjonen kartlegger handlingsalternativ og konsekvenser, og beslutningene er et resultat av bevisst (*konsekvensstyrt*) handling ut fra bestemte mål. I en organisasjon som fungerer ideelt, vil valg mellom alternativer styres av de mål og strategier som organisasjonen har lagt. Det medfører at organisasjonen samlet vurdert fungerer som en rasjonell aktør. Organisasjonen har en klart definert hierarkisk ledelse som kan skjære gjennom ved uenighet. Studier viser at modellen fungerer best når problemet har en enhetlig løsning, få involverte deltakere og når modellen er i samspill med andre beslutningsmodeller (Allison og Zelikow, 1999).

3.9 Forhandlingsmodellen

Forhandlingsmodellen tar som utgangspunkt at det organisasjoner er sammensatt av grupper med ulike interesser som kjemper mot hverandre for å nå sine mål. Dette står i konflikt med forutsetningene rasjonalitetsmodellen hvor organisasjonen betraktes nærmest som en enhetlig rasjonell aktør alle streber mot samme mål (Jacobsen og Thorsvik, 2019).

Forhandlingsmodellen, som også kalles *byråkratisk politikk-modellen*, baserer seg også på Allison (1971) og Allison og Zelikows (1999) analyse av Cubakrisen. Modellen leder oppmerksomheten til de deltakerne i organisasjonen som har interesser og handlingsrom til å ha innflytelse i en gitt sak, faktorer som former deltakerens standpunkt, eksisterende kanaler hvor det er rom for å drive politikk for sine standpunkt og deltakernes faktiske handlinger. Allison og Zelikow peker på at makt er summen av minst tre komponenter.

Den første komponenten er *forhandlingsfortrinn*. Den andre komponenten er *bruk* av dette forhandlingsfortrinnet. Den tredje komponenten er *de andre aktørenes oppfatning av de to første komponentene*. Forhandlingsfortrinn kan komme i kraft av formell makt, kontroll over ressurser, ekspertise og kontroll over informasjon. Forhandlingsfortinnet øker ved innflytelse over andre aktørers posisjoner i andre pågående spill, og tilgang på andre aktører som er i besittelse av forhandlingsfortrinn (Allison og Zelikow, 1999).

I forhandlingsmodellen er forutsetningen at ulike deltakergrupper kan være uenig i både mål og hvilke virkemidler man skal bruke for å realisere disse. Gruppene anvender de maktbaser de kontrollerer for å få gjennomslag for sine interesser. Denne type adferd kalles *strategisk* fordi individer og grupper opptrer på en måte som er rettet mot at deres særinteresser skal få gjennomslag (Jakobsen og Thorsvik, 2019:321).

Lewicke og Litterer peker på at dette kan innebære bevisst skjuling av informasjon, løgner, hestehandler og bruk av hersketeknikker i og utenfor organisasjonen. En forutsetning for at forhandlinger skal kunne finne sted mellom parter med ulike interesser, er at partene har noen felles interesser som knytter dem sammen i et ønske om å komme frem til enighet. Generelt skiller det mellom to ulike typer forhandlinger: Den første typen er *fordelingsforhandlinger* (nullsumspill) hvor en gitt mengde ressurser skal fordeles. Der den ene parten vinner, taper den andre. Vi har en *vinn-tap-situasjon*. Der kjøperen vinner, er det selgeren som taper. Den

andre typen er *integrasjonsforhandlinger* hvor man kan oppnå en *vinn-vinn-situasjon* hvor alle parter kommer bedre ut av en forhandling ved å ta hensyn til hvor man har felles interesser. I enhver forhandling vil det kunne oppstå problemer med å skille sak og person. Alle forhandlinger inneholder derfor både *sak og følelser*, eller *sak og person* (Jacobsen og Thorsvik, 2019:321).

Rognes har undersøkt hvilke type organisasjoner beslutninger gjennom forhandlingen er mest utbredt. Funn i undersøkelsen peker på dette mest utbredt i heterogene organisasjoner. Det vil si i organisasjoner som er strukturert differensiert, med mange ulike nivåer og enheter og avdelinger. Jo flere enheter, jo større behov for forhandlinger. Samme resonnement finner Martin som relevant for organisasjoner som er kulturelt differensiert og som består av subkulturer med ulike måter å betrakte verden på, og dermed ulike ønsker og interesser (Jacobsen og Thorsvik, 2019:321)

Mintzberg påpeker at en viktig forutsetning for at forhandlinger skal kunne finne sted, er at det er en relativt lik makt mellom interessegruppene. Ellers vil den overlegne makt ikke ha interesse av å forhandle. Pfeffer har undersøkt hva som skjer i en organisasjon der det er stor ubalanse i maktforhold. Pfeffer har konkludert med at en overlegen makt som velger forhandling med en svak part, vil på lengre sikt virke demotiverende, fremmedgjørende og skadelig for organisasjonen (Jakobsen og Thorsvik, 2019:322).

3.10 Tilfeldighetsmodellen

Innenfor teorien om *organisert anarki* tar man som utgangspunkt at det ikke råder noen klar *handlingslogikk*. Organisasjonen har vanskeligheter med å bestemme hva som er problemene og det er også uklart hvilke virkemidler og alternativer som er hensiktsmessige å bruke for løse problemene. Modellen kan være praktisk i organisasjoner som opplever stor grad av usikkerhet og organisasjoner hvor det fortløpende fattes et stort antall beslutninger i ulike type saker som skifter over tid. Kan også praktisk i organisasjoner med mange beslutningstaker som har frihet til å handle autonomt. Beslutningsutfallet blir forklart som utfall av samspillet mellom handlingene til en rekke beslutningstakere innenfor skiftende situasjonsbetingelser, som ingen har full oversikt eller innflytelse over (Jacobsen og Thorsvik, 2019:326).

Cohen, March og Olsen (1972) kaller slike situasjoner for organisert anarki fordi det skjer så mye samtidig. Muligheten for å skaffe seg oversikt og styre eller påvirke beslutningsprosessenes forløp og utfall er sterkt begrenset og ustrukturert. Utfallet av beslutningsprosesser skyldes mer tilfeldigheter i hvordan aktørene kobles sammen på, enn rasjonelle og veloverveide handlinger fra ledelsens side. Ifølge modellen er ledelsen mer opptatt av å være på utkikk etter et problem de kan løse enn å lete etter løsninger på problemer de vet eksisterer. Problemer kan også oppstå som ingen har løsninger på og som man ikke klarer å plassere i noe beslutningsforum. Modellen fordrer også at deltakerrettigheter er uklart definert slik at ulike mennesker flyter inn og ut av beslutningsarenaene og skaper ustabilitet. Deltakerne bruker beslutningsanledningene til å tømme sine problemer og løsninger.

Beslutningsanledningene som oppstår blir «søppelbøtter» og modellen blir derfor metaforisk beskrevet som *garbage can*. I slike organisasjoner skjer beslutninger når 4 strømmer kobles sammen; ett sett *deltakere* som bringer med seg ulike *problemer* og *løsninger* møtes i en *beslutningsanledning*. Ifølge modellen kan sammenkoblingen skje på tre måter. For det første kan sammenkoblingen være et *resultat av tid* ved at personer som representerer bestemte problemer møtes over tid, eller personer som har ledig tid er de som først og fremst møtes. For det andre kan sammenkoblingen være *et resultat av læring gjennom erfaring* om hva slags typer problemer, kunnskap og ferdigheter som finnes i ulike deler av organisasjonene, eller hos eksterne aktører i omgivelsene. Denne læringen gjennom erfaring kan man trekke veksler på for å håndtere situasjonen. For det tredje kan sammenkoblingen være *et resultat av strukturelle eller administrative arrangementer som kobler deltakere* som representerer problemer med personer som representerer løsninger i ulike fora som gir beslutningsmuligheter (Cohen et. al, 1972).

I organisasjoner med uklare og motstridende mål og strategier vil for denne type beslutningsprosesser sannsynligvis være ganske vanlig. Ulike personer og grupperinger har sin individuelle strategi og engasjerer seg både for å få gjennomslag for sine interesser, men også fordi de synes det er givende og utfordrende å delta (March & Olsen, 1989).

Strukturen vil sannsynligvis være uklar og flytende med uklare grenser mellom avdelinger og nivåer. I tillegg vil det være dårlig definerte beslutningssituasjoner samt uklare deltakerrettigheter og plikter. Det vil være en del slakk i slike organisasjoner. I perioder med

ekstra ressurser, vil mange kunne engasjere seg i ulike beslutningsfora. Når slakken blir mindre, vil behovet for å beslutte raskt øke, men vil generelt bevege seg mot mer hierarkiske beslutningsprosesser (Cohen et. al., 1972).

Tabell 1 viser Jacobsen og Thorviks (2019, s. 328) beskrivelse av trekk ved de ulike beslutningsmodellene og den organisasjonsmessige kontekst hvor de er mest sannsynlig:

Tabell 1 Trekk ved de tre valgte beslutningsmodellene og den organisasjonsmessige kontekst hvor de er mest sannsynlig

	Rasjonalitetsmodellen	Forhandlingsmodellen	Tilfeldighetsmodellen
Hovedhensikt med modellen	Normativ	Deskriptiv	Deskriptiv
Handlingslogikk	Konsekvenslogikk: Hva er best for organisasjonen?	Konsekvenslogikk: Hva er best for beslutningsaktørene som omfattes av forhandlingene?	Ingen klar handlingslogikk
Kjennetegn ved prosessen	Analytisk: Vurderer alternativer opp konsekvenser opp mot mål	Politisk: Ulike interesser i forhandling og konflikt	Anarkisk: Mange og skiftende deltakere som engasjerer seg i ulike beslutningsmuligheter
Kjennetegn ved organisasjonens mål og strategier	Klare og entydige	Mangfoldige og i konflikt med hverandre	Uklare, muligens ikke-eksisterende
Kjennetegn ved organisasjonsstrukturen	Hierarkisk med en klar arbeidsdeling og ordninger for koordinering	Stor grad av horisontal og vertikal differensiering	Organisk
Kjennetegn ved organisasjonskulturen	Enhetlig	Differensiert	Fragmentert
Kjennetegn ved organisasjonens maktforhold	Sentralisert	Spredt	Spredt

3.11 Iverksettingsproblemer

Jacobsen og Thorsvik peker på at flere forhold kan føre til avvik mellom beslutning og endelig resultat. For det første kan kunnskapsgrunnet for beslutningen kan være utilstrekkelig. For det andre kan ressursene som stilles til rådighet være utilstrekkelige for å

sette beslutningen ut i live. For det tredje kan feil kombinasjon av ressurser gjør gjennomføringen umulig. Og for det fjerde kan motstand fra sentrale grupper gjøre det vanskelig å gjennomføre det man har besluttet. Nyere studier viser at det er kan oppstå store gap mellom de intensjonene som ligger i en beslutning, og de resultatene man faktisk oppnår. Ofte er det andre enn de som gjennomfører beslutningen, som fatter beslutningene. Beslutningene kan være vage og gi rom for fortolkninger. Iverksetter forstå ikke helt hva som skal gjøres og beslutningen må «oversetts» til praktisk handling (*gjendiktning*). Resultatet kan bli at det som iverksettes er ganske annerledes enn det som intensjonen bak beslutningen (Jacobsen og Thorsvik, 2019:332)

3.12 Symbolske beslutninger

Den *symbolske beslutningen* har som hensikt å vinne legitimitet ved å vise handlekraft, uten at man nødvendigvis har tenkt å effektuere vedtaket. Det motsatte er en *instrumentell beslutning* hvor hensikten er å løse et problem. Symbolske beslutningen gir signaler om hvilken retning organisasjonen skal bevege seg i. I et organisasjonskulturelt perspektiv påpekes det at organisasjoner preges mer av felles meninger og oppfatning enn av formell struktur. Mange peker også på at symbolske beslutninger kan ha en motiverende effekt innad i organisasjonen. En beslutning kan også ha som hensikt å tilfredsstillte eksterne aktører og skape legitimitet. Organisasjonens viser handlekraft og gir signaler utad om forpliktelsen man tar på seg (Jacobsen og Thorsvik, 2019:233).

4. METODE

I dette kapittelet vil det redegjøres for fremgangsmåten som er benyttet for innhenting av data, hvilke data som er innhentet og hvordan disse er analysert. Avslutningsvis vil validitet og reliabilitet beskrives mer inngående.

4.1 Forskningsdesign – valg av enkeltcase-studie

Jacobsen (2015) beskriver forskningsdesign som metoden som benyttes for innsamling av empiri. Den valgte designen skal være egnet til å belyse problemstillingen. Og empirien bør tilfredsstillende krav om validitet og reliabilitet. Målet med denne studien er å få en dypere innsikt i problemstillingen.

I denne studien er det valgt enkeltcase-studie der 124 delegater på landsmøte utgjør en kollektiv enhet. Landsmøtet i 2012 er avgrenset både rom og tid, og målet er å få frem en virkelighetsnær og god beskrivelse av hva som kjennetegner beslutningsprosessen. På denne måten utvikles en mer inngående kunnskap *om* og helhetlig forståelse *av* beslutningsprosessen. Undersøkelsen skal være relevant for delegatene og de skal kjenne seg igjen i selve beskrivelsene. Slike studier vil ofte ha eksplorerende preg der man leter etter noe nytt eller forsøker å forstå noe man finner overraskende eller uforståelig (Jacobsen, 2015).

Siden vi ikke har tilsvarende data fra selve landsmøte er ikke direkte sammenligning mulig. Den virkelighetsnære og god beskrivelse av hvordan delegatene opplevde selve beslutningsprosessen, blir *slik de i dag husker den*. De åtte årene som har gått fra vedtaket ble fattet frem til i dag, kan selvsagt utgjøre en svakhet i denne studien.

Jacobsen (2015) peker nettopp på utfordringer man får med undersøkelser som skal få frem hendelser som ligger tilbake i tid (retrospektive spørsmål). Mennesket har en begrenset evne til å huske tilbake i tid, og fremstiller ofte fortiden annerledes enn den faktisk var. Men vi husker best de «største» opplevelsene med større grad av klarhet og detaljrikdom. Det pekes også på at det over tid kan foregå en *endringsforskyvning*. Fortiden huskes gjerne i et fortegnet lys, enten mer eller mindre positivt enn det vi faktisk gjorde på et tidligere tidspunkt. Men siden bevæpningsspørsmålet var en prinsipiell viktig sak med et stort engasjement blant medlemmer og tillitsvalgte i forbundet, er det grunn til å anta at respondentene vil huske hovedsakens av beslutningsprosessen under landsmøte i 2012.

Casestudier gir også muligheten til å forstå samspillet mellom aktører og kontekst. Denne designen egner seg til å utvikle ny forståelse og gir dermed mulighet for å fremme nye hypoteser og teorier. Casestudier scorer altså høyt på intern gyldighet og kan være egnet for teoretisk generalisering (Jacobsen, 2015).

Casestudier gir også mulighet til å avdekke kausale mekanismer og prosesser, og kan være egnet til å beskrive hvordan hendelser påvirker hverandre, og hvordan spesielle resultater «produseres». Imidlertid er det viktig å være klar over at enkeltcase-studier som denne har sine klare begrensninger. For å generalisere funn fra en enkeltcase trenger man data fra andre lignende studier for deretter å gjennomføre en komparativ analyse. Fakta om beslutningsprosessen som ledet til bevæpningsvedtaket under landsmøte i 2012 er ikke nødvendigvis representativt for andre politiske organisasjoner. Det må også nevnes at enkelcaser ikke er særlig godt egnet til å etablere kausale sammenhenger. Dette begrunnes i at enkeltcasen kan ha spesielle trekk ved seg som gjøre at sammenhengen mellom årsak og virking kun gjelder for denne ene casen (Jacobsen, 2015).

4.2 Datainnsamling – valg av kvantitativ metode

Innenfor samfunnsvitenskapelig metode finner vi to hovedtyper metoder; kvantitativ og kvalitativ metode. Problemstillingen styrer hvilken metode som bør anvendes.

Problemstillingen i denne studien er deskriptiv og vurderes som klar med tre hypoteser. Det er fordeler og ulemper knyttet til begge metoder.

Kvalitativ forskningsmetode bør anvendes når man har lite kunnskap om fenomenet en ønsker å undersøke og når man ønsker dybdeinformasjon. En fordel ved å anvende denne metoden er at det lettere å fange opp nyanser og kompleksitet. En ulempe er at metoden er ressurskrevende og dataens kompleksitet kan gjøre analysearbeidet både vanskelig og tidkrevende. Utvalget som undersøkes gjøres ofte strategisk og er ikke representativ som ved kvantitativ forskning. Resultatet av forskningen gjør det sjelden mulig å generaliseres fordi utvalget ofte er lite og skjevt. Ønsket er heller å utdype den subjektive virkeligheten til en gruppe mennesker (Jacobsen, 2015).

Kvantitativ forskningsmetode samler inn tallbasert data og fokuserer på større grupper med informatører. Metoden bør anvendes når man har god kjennskap til fenomenet en ønsker å

undersøke, når man ønsker å undersøke data fra flere enheter og hvor man har mulighet til å generalisere. En kvantitativ metode gir et strukturert opplegg som gir respondentene de samme spørsmålene med de samme svaralternativene. Metoden kjennetegnes ved at innhentet data kan telles og analyseres statistisk, gjerne i form av tabeller, grafer og figurer. En vanlig måte å samle inn kvantitativ data er gjennom spørreundersøkelse hvor data samles inn fra mange ulike personer på relativt kort tid. Metoden passer godt når man vil finne ut hva som er typisk for en spesiell gruppe. En av fordelene med kvalitativ metode er at den er mindre ressurskrevende og selve analysen er enklere fordi spørsmålene er standardiserte. En ulempe er at informasjonen kan bli overfladisk og man ikke fanger opp nyanser fordi svaralternativene er fastsatte. Denne svakheten kan en kompensere for ved å ha noen åpne svaralternativ (Jacobsen, 2015).

I denne studien er datainnsamling ved kvantitativ metode valgt. Det foreligger god forhåndskjennskap til temaet som undersøkes og problemstillingen er klar. Metoden egner seg godt til å teste teorien og de tre hypotesene i denne studien. En kvalitativ tilnærming vil være svært ressurskrevende og mindre egnet til å svare på studiens problemstilling. Selv om man tradisjonelt forbinder intensive undersøkelsesopplegg med kvalitativ metode kan en kvantitativ metode likevel forsvares ut fra valgt problemstilling.

Denne kvantitative studien bygger på en *anonym* spørreundersøkelse til de 124 delegatene stemmeberettigede medlemmene under landsmøte i 2012. I studien er det valgt tre ulike beslutningsmodeller på en måte representerer ytterlighetene innen beslutningsteori. For å teste modellenes gyldighet må data innsamles og analyseres for å svare ut problemstillingen.

Spørreundersøkelsen er utformet ved bruk av kategoriske og rangordnede spørsmål. De rangordnende spørsmål har som formål å fange opp respondentens intensitet i vurderingen av et spørsmål. Disse spørsmålene handler om holdninger, meninger og følelser, og det er viktig å etterstrebe en god balanse i svaralternativene for å få frem nyansene. Det bør nevnes at det i spørreundersøkelsen er to «åpne» spørsmål hvor respondentene kan gi sine kommentarer i fritekst. På denne måten vil en kunne gå mer i dybden på informasjonen og hindre at datainnsamlingen blir for rigid.

Programvaren SurveyXact ble brukt som verktøy til spørreundersøkelsen. Her har man kontroll på hele prosessen, fra design på spørreskjema, utsendelse til respondentene og

rapportering og analyser. Første utsendelse av spørreundersøkelsen fant sted fredag 25. september 2020 via e-post. Samme dag ble det sendt en SMS fra Politiets Fellesforbund til samtlige respondenter om å ta kontakt med forfatter dersom de ikke hadde mottatt spørreundersøkelsen. Forfatter mottok tilbakemelding fra lokallag om en viss skepsis til å åpne lenken til spørreundersøkelsen da denne så litt «suspekt» ut. Det ble derfor sendt ut en mail (vedlegg) til alle respondentene med en noe utdypende forklaringstekst påfølgende mandag. Det ble i alt sendt ut to påminnelser henholdsvis 5. og 12. oktober til respondenter som ikke hadde besvart undersøkelsen. Spørreundersøkelsen ble stengt for besvarelser 4. november.

Selve spørreundersøkelsen ble sendt ut og testet til 10 personer både i og utenfor forbundet. Tilbakemeldinger herfra førte til noen endringer i selve spørreskjemaet. Spørreundersøkelsen innledes med bakgrunnsinformasjon om respondentenes kjønn, alder og stillingskategori. Deretter spørres det om delegatene kom med bundet mandat til landsmøte og hvilke forslag de stemte over. Så skal delegaten ta stilling til 15 påstander med fem skaleringer fra helt uenig til helt enig (se operasjonalisering neste avsnitt). Respondentene spørres deretter om hvor fornøyd de var med vedtaket og hvor stor tillit de hadde til beslutningsprosessen. Så spørres det om de ville stemt det samme i dag, med en kort begrunnelse i fritekst. Spørreundersøkelsen avsluttes med en fritekst hvor respondentene kan komme med andre kommentarer eller merknader. På denne måten blir studien bli tilført viktig informasjon som ellers ville gå tapt ved kun å bruke standardiserte spørsmål og svaralternativ.

Påfallende mange respondenter har valgt å kommentere beslutningsprosessen i fritekst. Disse kommentarene beriker studien og gir en dypere forståelse av hvorfor utfallet på landsmøte ble slik som det ble. Her fenges nyanser og detaljer opp, som ikke ville vært mulige med lukkede spørsmål. Noen av disse kommentarene vil fremkomme underveis i analysen for å berike det kvantitative materialet med det kvalitative materialet. I denne studien kombineres med andre ord det kvantitative materialet med kvalitativ data.

4.3 Operasjonalisering av beslutningsmodellene

De 15 påstandene har sitt utspring i variabler som *kjennetegner* de tre valgte beslutningsmodellene; *rasjonell*, *forhandlingsbasert* og *tilfeldig*. Modellen representerer i sum en rekke egenskaper ved beslutninger som i større eller mindre grad kan kjennetegne

beslutningssituasjoner. I det ligger det at modellene er satt sammen av en serie med mer eller mindre konkrete *variabler* (mål, konsekvenser, tid, konflikter, maktkamp, ustrukturert, tilfeldigheter, forankring osv.) Samtidig er det slik at modellene både kan være overlappende og ufullstendige. Her følger en oversikt over hvordan de tre beslutningsmodellene er operasjonelt definert i denne studien.

Rasjonalitetsmodellen er operasjonelt definert som følger:

Jeg opplevde at forslagene jeg skulle stemme over hadde klare og definerte mål
Jeg skjønnte godt konsekvensene av forslagene jeg skulle stemme over
Jeg hadde tilstrekkelig med tid til å sette meg inn i saken
Jeg opplevde at beslutningsgrunnlaget (saksunderlaget) var tilfredsstillende
Jeg stemte på det forslaget jeg mente var beste egnet til å løse politiets samfunnsoppdrag

Rasjonalitetsmodellen kjennetegnes ved at organisasjonen har klare mål og strategier og vurderer alle alternativer og konsekvenser i prosessen for å nå målene. Organisasjonen kartlegger handlingsalternativ og konsekvenser, og beslutningene er et resultat av bevisst (*konsekvensstyrt*) handling ut fra bestemte mål. Det medfører at organisasjonen samlet vurdert fungerer som en rasjonell aktør. Modellen er normativ (Jacobsen og Thorsvik, 2019). Vi minner om hypotese 1 som er at *beslutningsprosessen kjennetegnes ved at alle alternativene og konsekvensene av disse var godt kjent*.

Forhandlingsmodellen er operasjonelt definert som følger:

Jeg opplevde at beslutningsprosessen var preget av konflikter og interessemotsetninger
Jeg opplevde at beslutningsprosessen var preget av forhandlinger
Jeg opplevde at beslutningsprosessen handlet mer om person og maktkamp enn sak
Jeg opplevde at beslutningsprosessen bar preg av skiftende interesser og koalisjoner

Jeg opplevde at en bestemt gruppe (særinteresse) tvang gjennom sin beslutning
---

Forhandlingsmodellen kjennetegnes ved at organisasjonens mål og strategier er mangfoldige og i konflikt med hverandre og ulike interesser og forhandlinger gjerne står i konflikt med hverandre i prosessene. Modellen er deskriptiv (Jacobsen og Thorsvik, 2019). Vi minner om hypotese 2 som er at *beslutningsprosessen kjennetegnes ved interessemotsetninger, konflikter og forhandlinger*.

Tilfeldighetsmodellen er operasjonelt definert som følger:

Jeg opplevde at beslutningsprosessen var ustrukturert
Jeg opplevde at ulike aktører hadde individuelle strategier for å nå sine mål
Jeg opplevde at beslutningsprosessen var preget av tilfeldigheter
Jeg opplevde at vedtaket var forankret i medlemsmassen i Politiets Fellesforbund
Jeg opplevde at store deler av medlemsmassen i Politiets Fellesforbund ikke ble involvert i diskusjonen om «ja» eller «nei» til generell bevæpning av norsk politi

Tilfeldighetsmodellen kjennetegnes ved at organisasjonen mål og strategier er uklare og muligens ikke-eksisterende. Prosessene fremstår som «anarkistiske» med mange skiftende deltakere som engasjerer seg i ulike beslutningsmuligheter. Modellen er deskriptiv (Jacobsen og Thorsvik, 2019). Vi minner om hypotese 3 som er at *beslutningsprosessen kjennetegnes ved usikkerhet og tilfeldigheter*.

De ulike operasjonelle definisjonene bygger altså på grunnkomponenter i de tre beslutningsmodellene. Den definisjonsmessige samlede validiteten er selvsagt kritisk, se drøftingen av dette i avsnitt 4.5. Dette utdypes også i presentasjonen av funnene i kapittel fem.

Valg av akkurat disse modellene kan selvsagt også diskuteres. Regelmodellen, modellen for kommunikativ rasjonalitet og modellen for inkrementell handling kunne også vært aktuelle

analyseverktøy i denne studien (Jakobsen og Thorsvik, 2019:328). Valget er primært begrunnet med at de så å si representerer ytterpunktene i et kontinuum fra «full rasjonalitet» til beslutningsprosesser kjennetegnet av tilnærmet «anarki».

4.4 Dataanalyse

Analysen i denne studien er en kombinasjon av univariat og bivariat (krysstabeller). Noen variabler fremstilles enkeltvis men ofte er det samvariasjonen mellom to variabler vi er interessert i å finne.

I den første delen av analysen presenteres stemmefordeling, bakgrunnsinformasjon og holdningsendring (og en mulig forklaring på dette). I tillegg er spørsmålet om bundet mandat viet relativt stor plass. Dette gjøres fordi temaet er omdiskutert og Politiets Fellesforbund har en uklar policy på dette området. Ulike kjøreregler for delegatene kan påvirke funksjonsmåten i PF og rollen landsmøte har som forbundets øverste organ.

Deretter skal vi se nærmere på hvordan respondentene opplevde selve beslutningsprosessen *slik de i dag husker den*. Siden vi ikke har tilsvarende data fra selve landsmøte er ikke direkte sammenligning mulig. Men det er likevel interessante resultater som illustrerer måten beslutningen ble fattet på, og systematiske sammenhenger i forhold til utfallet slik beslutningsteorien nettopp antar. Først undersøkes gjennomsnittsverdien til de tre beslutningsmodellene for å se om vi finner støtte i hypotesene. Påstandene med høyest gjennomsnittsverdi rangeres først i de ulike tabellene.

Spørsmålet som deretter reiser seg er i hvilken grad de ulike oppfatningene om beslutningsprosessen (modellene) også gir seg utslag i forhold til hvilken *holdning* respondentene fra landsmøte hadde til sentrale spørsmål.

Vi er altså interessert i å ta analysene et steg videre for å se om de ulike opplevde beslutningsmodellene, også gir seg utslag på andre måter. For å teste ut dette er det valgt to spørsmål som henholdsvis avklarer om delegatene var *fornøyd* med vedtaket, og om de hadde *tillit* til beslutningsprosessen.

- Alt i alt, hvor fornøyd var du med vedtaket som ble fattet under landsmøte i 2012?
- Alt i alt, hvor stor tillit hadde du til beslutningsprosessen under landsmøte i 2012?

Hver av disse to variablene holdes så opp mot de tre beslutningsmodellene. Analysen er gjennomført med bivariat, det vil si krysstabeller for hver enkel påstand i hver enkel modell.

Kommentarer fra respondentene vil fremkomme underveis i analysen for å berike det kvantitative materialet med det kvalitative materialet.

Oppsummeringer vil bli presentert underveis i analysen.

I all forskning må man stille seg spørsmål i hvilken grad empirien er gyldig, relevant, pålitelig og troverdig. Det skal vi se nærmere på i de to neste avsnittene.

4.5 Validitet

Validitet referer til undersøkelsens gyldighet og relevans. Her skiller vi mellom *intern* og *ekstern validitet*. *Intern validitet* er knyttet til om undersøkelsen måler det den er tenkt å måle, og om det som er målt er relevant. *Ekstern validitet* knyttes til muligheten for å generalisere fra et utvalg vi har studert, til en større populasjon som vi ikke har studert (Jacobsen, 2019:351).

Men først til *intern validitet*. Måleapparatet vil i kvalitative undersøkelsesopplegg som oftest være et spørreskjema eller gjenbruk av ulike registerdata. Vi må altså sikre oss at spørsmålene vi stiller faktisk måler fenomenet vi ønsker å undersøke. Dette kalles for *begrepsmessig gyldighet*. Spørsmålene som stilles skal fungere som indikatorer på de teoretiske begrepene. Vi må gjennom hele konkretiseringsprosessen ha en kritisk refleksjon til om de valget indikatorene faktisk måler det vi er interessert i (Jacobsen, 2015.)

Indikatorene i denne studien er hentet fra det teoretiske rammeverket som tidligere beskrevet. De tre beslutningsmodellene har ulike kjennetegn som tjener som indikatorer i studien. I det ligger det at modellene er satt sammen av en serie med mer eller mindre konkrete indikatorer slik som *mål, konsekvenser, tid, konflikter, maktkamp, ustrukturert, tilfeldigheter, forankring* osv. Dette er tidligere beskrevet under avsnittet *operasjonalisering*.

For å kontrollere den begrepsmessige gyldigheten sendte jeg spørreundersøkelsen til 10 personer. Dette var personer med ulik profesjonsbakgrunn både i og utenfor Politiets Fellesforbund. Det var et viktig poeng at testpersonene hadde ulik profesjonsbakgrunn for å minimere risikoen for at begrepene skulle tolkes annerledes enn det som var forutsetningen for spørsmålene.

Tilbakemeldingene fra testpersonene ble vurdert fortløpende og resulterte i noen endringer for å styrke undersøkelsens begrepsvaliditet. Blant annet ble begrepet *beslutningsgrunnlag* supplert med *saksunderlag* for å unngå målefeil. På denne måten ble spørreundersøkelsen gjenstand for en teoretisk sjekk hvor man kritisk fikk vurdert hvorvidt de empiriske begrepene så ut til å stemme overens med teoretiske begrep (Jacobsen, 2015). Det ble også besluttet å åpne for generelle kommentarer i spørreskjemaet, slik at eventuelle begrepsmessige uklarheter likevel kunne kommuniseres av respondentene. Selv om kommentarfeltet ble aktivt anvendt, var det i svært liten grad kommentarer relatert til slike uklarheter. I sum opplevdes derfor studiens begrepsmessige validitet som tilfredsstillende.

Det er også et poeng å være kritisk til hvorvidt man kan tolke korrelasjoner (samvariasjon) som årsakssammenheng (kausal gyldighet). Samvariasjon er ikke det samme som sammenheng. Dersom vi forveksler disse to begrepene oppstår en *kausal feilslutning* (Jacobsen, 2019:358). Dette undersøkelsesopplegget (enkeltcaser) ikke er særlig godt egnet til å etablere kausale sammenhenger og tilfredsstillende dermed ikke kravene for kartlegging av kausalforhold. Denne studien har en deskriptiv design hvor det ikke er mulig å finne «bevis» for kausale sammenhenger. Det er en beskrivelse av resultatene som er det primære fokus i denne studien. Krysstabeller og andre analyseteknikker gir likevel en pekepinn på potensielle, endog sannsynlige sammenhenger. Men disse bør gjøres til gjenstand for ytterligere analyser for å avklare eventuelle de facto kausale sammenhenger.

Så til *ekstern validitet* i kvalitative undersøkelsesopplegg. Å generalisere fra få til mange enheter, kalles for *statistisk generalisering*. (Jacobsen, 2015). Populasjonen i denne studien er 124 delegater som avgjorde bevæpningsspørsmålet under et landsmøte i 2012 i Politiets Fellesforbund. Det er utarbeidet en frafallsanalyse (tabell 2) som viser en svarprosent på 77 % med relativt små avvik fra det teoretiske utvalget til det faktiske utvalget. Sett i lys av «universet», alle delegatene på landsmøtet, er studien i hovedsak representativ.

Spørsmålet er om funn i denne studien også kan generaliseres for andre organisasjoner med tilsvarende organisatoriske oppbygging eks. andre fagforeninger, interesseorganisasjoner og politiske organisasjoner. For å generalisere funn fra en enkeltcase trenger man data fra andre lignende studier for deretter å gjennomføre en komparativ analyse (Jacobsen og Thorsvik, 2019). Fakta om beslutningsprosessen som ledet til bevæpningsvedtaket under landsmøte i 2012 er ikke nødvendigvis representativt for landsmøter i andre politiske organisasjoner. Derfor har enkeltcase-studier som denne sine klare begrensninger. Det er derfor *usikkert* om resultatene fra denne undersøkelsen først og fremst gjelder for Politiets Fellesforbund eller om de kan sies å også gjelde for andre organisasjoner.

4.6. Relabilitet

Relabilitet referer til undersøkelsens pålitelighet og troverdighet. Har vi fått resultater som er relevante og riktige, og som vi kan stole på? Det sentrale spørsmålet i denne sammenheng er om undersøkelsesopplegget som er valgt, kan påvirke resultatene i datamaterialet. Her peker Jacobsen (2015) på mulige feilkilder. Utformingen av selve spørreskjemaet med ledende spørsmål, ledende spørsmålskontekst, uklare spørsmål og doble spørsmål svekker undersøkelsens troverdighet. Uklare formuleringer kan skape rom for tolkning, det igjen kan føre til ulike svar fra gang til gang.

I en surveyundersøkelse vil høy reliabilitet innebære at spørsmålene er besvart på samme måte av en samme respondenten, dersom spørreundersøkelsen gjentas. For å sikre en bedre relabilitet kan man derfor gjennomføre en test-retest, ved at undersøkelsen gjentas etter noen uker for å se om man får det samme resultatet. Dette var ikke mulig for denne undersøkelsen på grunn av prosjektet begrensede tidsaspekt.

Det kan også være forskjell mellom hva en respondent svarer på et spørsmål, og hva respondenten faktisk mener eller har gjort. Respondenten kan velge å svare strategisk, svare ureflektert eller tvinges til å gjøre seg opp en mening om noe de ikke har spesiell kunnskap eller interesse for. Vi vet heller ikke hvilken kontekst respondenten befinner seg i når spørreundersøkelsen besvares. En annen trussel mot påliteligheten bunner i ofte manglende (statistisk) kunnskap hos de som skal behandle dataene (Jacobsen, 2015).

En hovedutfordring på dette området er at det har gått nesten 10 år siden delegatene deltok på landsmøtet. Det er forsøkt å ta høyde for dette på flere måter, inkludert innspill i

kommentarfeltene og ved å eksplisitt stille spørsmål om endringer i synet på bevæpning. Studien greier likevel ikke å fullt ut kompensere for at informasjonen er preget av «hukommelsen». Studien bør leses med det som bakteppe.

Med disse refleksjonene og forbeholdene, er det likevel et hovedinntrykk at oppgavens validitet og reliabilitet samlet sett er tilfredsstillende til formålet.

4.7 Forskerrollen

Det er fordeler og ulemper å skrive om sin egen arbeidsplass. Jacobsen (2015) beskriver flere sider ved dette.

Forfatter er har vært politiansatt i nærmere 30 år og er for tiden forbundssekretær i PF. Det kan vises til over 30 års medlemskap i PF. Dette gir god kjennskap til organisasjonens historie slik at hendelser og historier kan plasseres i en historisk sammenheng. Fordelen er god tilgang på informasjon og som innsider vil man sannsynligvis møte større åpenhet og tillit enn utenforstående. I tillegg er kjennskap til uformelle strukturer og hva slags språk som benytte i organisasjonen en fordel (Jacobsen, 2015).

En ulempe er at man som «innsider» kan ha utviklet «blinde flekker». Man kan ha utviklet en forståelse av «hvordan vi gjør tingene her» og dermed forutinntatte holdninger til hvordan ting faktisk er. Andre ulemper som nevnes for en innsider er problemer med å holde den kritiske avstanden til det som skal studere fordi man selv har erfaringer på området. Det kan være en fare for at man tar rolle som part i saken. Enkelte vil kunne oppfatte forfatteren som partisk selv om man klarer å holde en «nøytral» tilnærming. Forfatter kan også risikere å bli møtt av mistenksomhet (Jacobsen, 2015).

Det er derfor et poeng å nevne at forfatter som vararepresentant (AP) til Stortinget i 2013 argumenterte imot generell bevæpning av norsk politi under en stortingsdebatt. I tillegg deltok forfatter i spørreundersøkelsene til Finstad (2011).

Det ligger ingen «skjult agenda» i denne studien eller et ønske å «bevise» at noe er galt. Forfatteren er nysgjerrig på å finne ut av hva som kjennetegnet beslutningsprosessen som ledet til et noe overraskende bevæpningsvedtak på landsmøte i 2012.

4.8. Frafallsanalyse

Tabell 2 Frafallsanalyse

Fordeling i det teoretiske utvalget (N=124)			Fordeling i det faktiske utvalget (N=95)		
Kjønn			Kjønn		
Kvinner	40 %	(N=50)	Kvinner	35 %	(N=33)
Menn	60 %	(N=74)	Menn	65 %	(N=62)
Alder			Alder		
20-29 år	10 %	(N=12)	20-29 år	9 %	(N=8)
30-39 år	35 %	(N=44)	30-39 år	37 %	(N=35)
40-49 år	31 %	(N=38)	40-49 år	27 %	(N=26)
50-59 år	24 %	(N=30)	50-59 år	27 %	(N=26)
Stillingskategori			Stillingskategori		
Politi	74 %	(N=92)	Politi	77 %	(N=73)
Sivil	26 %	(N=32)	Sivil	23 %	(N=22)
Stemmeavgivning			Stemmeavgivning		
Ja	57 %	(N=71)	Ja	62 %	(N=36)
Nei	43 %	(N=53)	Nei	38 %	(N=59)

Spørreundersøkelsen har en svarprosent på 77 %. Det er relativ små avvik fra det teoretiske utvalget til det faktiske utvalget. Vi finner størst avvik når det gjelder stemmeavgivning og kjønn. I det faktiske utvalget finner vi en *overrepresentasjon* av de som *stemte ja* til bevæpning og en *underrepresentasjon* av *kvinnelige respondenter*. Studien har derfor et noe skjevt utvalg og resultatene må tolkes med en viss grad av forsiktighet.

5. FUNN OG FORTOLKNINGER

Nedenfor fremkommer resultatene fra undersøkelsen. I første del presenteres en del bakgrunnsinformasjon om respondentene, inkludert holdningsendringer til spørsmålet om bevæpning av norsk politi. I den neste delen analyseres dataene, først deskriptivt, deretter ved hjelp av bivariate sammenhenger. Hensikten her er å få frem kjennetegn ved beslutningsprosessen.

Som antydte tidligere var det påfallende mange respondenter som valgte å kommentere beslutningsprosessen i fritekst. Noen av disse kommentarene vil fremkomme underveis i analysen for å berike det kvantitative materialet med det kvalitative materialet. Her kombineres med andre ord det kvantitative materialet med kvalitative data.

Spørreundersøkelsen ble sendt ut til 124 delegater som deltok på landsmøte i Politiets Fellesforbund i 2012. 95 respondenter fullførte undersøkelsen. Dette gir en svarprosent på 77 % / (se frafallsanalyse tabell 2) .

Funn i undersøkelsen viser at flere respondenter kom til landsmøte med *bundet mandat*. Bundet mandat vil bli viet relativt stor oppmerksomhet fordi bundet mandat er omdiskutert og ikke regulert i forbundets vedtekter. Vi vil også se på om noen endret standpunkt (holdningsendring) underveis i landsmøtet og bakgrunnsinformasjon slik som kjønn, alderssammensetning og stillingskategori. Vi vil også finne svar på om respondentene i dette utvalget har endret holdning til bevæpningsspørsmålet (tidsperioden 2012 til 2020) i samme takt som funn i andre studier viser.

5.1 Bundet mandat, holdningsendring, kjønn og stillingskategori

Men først tilbake til stemmeavgivningen under landsmøte i 2012. Resultatet av stemmeavgivningen var at 71 delegater (57 %) stemte *ja* til generell bevæpning av norsk politi og 53 delegater (43 %) stemte *nei*.

Tabell 1 viser hvordan stemmefordelingen er blant de 95 respondentene som har svart på denne spørreundersøkelsen.

Tabell 3 "Hva stemte du?"

	Respondenter	Prosent
Hva stemte du ?		
Politiet skal fortsatt ikke være generelt bevæpnet	36	37,9%
Politiets Fellesforbund skal arbeide for generell bevæpning av norsk politi	59	62,1%
I alt	95	100,0%

Vi ser her at 38 % av respondentene stemte nei til generell bevæpning mens et flertall på 62 % stemte ja.

Vi skal nå se på hvor mange respondenter som kom til landsmøte med *bundet mandat*.

Med bundet mandat menes plikten en representant har til å handle i tråd med vedtak fattet av mandatgiver. Politiets Fellesforbund har en uklar policy på dette området. Bundet mandat er omdiskutert og ikke regulert i forbundets vedtekter. Det er ulik oppfatning om dette er et virkemiddel som bør brukes i en demokratisk organisasjon og hvem/hvilken instans som i så fall er mandatgiver. Noen vil mene at det kun er medlemmene som kan være mandatgiver mens andre tenker at eksempelvis et styre kan ha denne fullmakten.

Det er også ulik oppfatning om hvilken prosess, og rekkefølgen i prosessen, man legger opp til i vurderingen av om bundet mandat skal brukes. Spørsmålet er om *mandatgiver* først bør stemme over om bundet mandat er et virkemiddel som skal brukes eller ikke, før man realitetsbehandler saken.

Dersom alle de utsendte delegatene kom til landsmøte i 2012 med bundet mandat, og mandatet var bundet med bakgrunn i resultatene fra Finstads spørreundersøkelser (2011, 2012), ville utfallet på landsmøtet blitt et annet. Vi kan da reflektere over om landsmøte faktisk ville fungert som forbundets høyeste myndighet, eller ikke. Det ville i praksis bety at det finner sted en desentralisert beslutningsprosess som på sett og vis kan gjøre landsmøteforhandlingene «overflødige».

Noen politiske organisasjoner har en policy som sier at bundet mandat ikke kan benyttes i saker av sterk verdimesig karakter. Det betyr at man ikke kan pålegge en representant en plikt til å stemme imot sin egen overbevisning. Vedørende spørsmålet om generell bevæpning er det nok ulik oppfatning om denne saken kommer inn under kategori

«overbevisningsgrunner» eller ikke. Politiets Fellesforbund har imidlertid ikke omtalt denne problemstillingen i sine vedtekter eller retningslinjer.

Det har versert ulik informasjon om hvor mange delegater som kom med bundet mandat til landsmøte i 2012. Denne spørreundersøkelsen tar kun stilling til bundet mandat og ikke om lokallagene bevisst valgte delegater til landsmøte fordi de representerte et *ja* eller *nei* til bevæpningsspørsmålet.

I tabell 4 skal vi se hvor mange respondenter som kom til landsmøte med bundet mandat og om respondentene stemte *ja* eller *nei* til bevæpningsspørsmålet.

Tabell 4 "Hva stemte du?" sammenlignet med "Kom du med bundet mandat fra ditt lokallag?"

Kom du til landsmøte med bundet mandat fra ditt lokallag?		JA	NEI	I alt
Hva stemte du?	Politiet skal fortsatt ikke være generelt bevæpnet	4	32	37,9%
	Politiets Fellesforbund skal arbeide for generell bevæpning av norsk politi	9	50	62,1%
	I alt	13	82	95

13 respondenter (14%) oppgir at de kom til landsmøte med bundet mandat fra sitt lokallag. 4 respondenter oppgir å være bundet til å stemme *nei* til bevæpning og 9 respondenter oppgir å være bundet til å stemme *ja* til bevæpning. Det betyr at majoriteten av de som kom med bundet mandat var forpliktet til å stemme *ja* til bevæpning. For disse respondentene ville en eventuell tilgang på ny informasjon underveis i landsmøtedebatten, som kunne påvirket deres personlige standpunkt i saken, ikke ha noen betydning. De har en forpliktelse til å stemme i tråd med mandatgivers vedtak, og en motsatt stemmeavgivning ville nok bli oppfattet som illojal.

Som antydnet over i metodekapittelet, fikk respondentene i tillegg til å svare på selve spørreskjemaet, også mulighet til å kommentere landsmøtevedtaket i fritekst. På dette punktet med bundet mandat var det flere interessante kommentarer og merknader. Den første kommentaren illustrerer den forpliktelsen mange (men ikke alle) følte for å innhente og formidle synspunkter fra lokallagene:

«Vår delegasjon hadde en spørreundersøkelse blant medlemmene i vårt lokallag og besluttet å bruke våre stemmer ved Landsmøtet til å vise det våre medlemmer kom frem til. Dette var en god lokal prosess, selv om jeg personlig var uenig i beslutningen vår.»

Sitatet uttrykker en opplevd representasjonsrolle, endog om beslutningen stred mot egen overbevisning. Men som tabell 4 viser, kom de fleste uten et slikt bundet mandat. Det er med andre ord ulik opplevelse av hvordan delegatene skal opptre i Politiets Fellesforbund. En tilsvarende kommentar er som følger:

«Min stemme under landsmøte 2012 var ikke personlig, men på grunnlag av en forutgående lokal prosess og lokal avstemming.»

Sitatet uttrykker en lojalitet til forutgående prosess i lokallaget, og en forpliktelse til å stemme i tråd med dette. En annen respondent kommenterer som følger:

«Sendt på landsmøte med bundet mandat om å stemme mot det jeg selv mente.»

Her kommer det tydelig frem plikten respondenten opplevde i forhold til å stemme i tråd med mandatgiver. Et interessant spørsmål som reiser seg, er om bundet mandat tidsmessig ble avgjort *før* lokallaget valgte delegater til landsmøte. Det er lokallagets medlemsmøte eller styre som har fullmakt til å velge sine delegater (vedtekter § 5-2 pkt. 6).

Dersom bundet mandat ble avgjort før valg av delegater, vil det være rom for å takke *nei* til å representere lokallaget på landsmøte, gitt at vedtaket stred mot egen overbevisning. Men dersom lokallaget valgte sine delegater *før* man tok stilling til bundet mandat, stiller saken seg noe annerledes. Det vil sannsynligvis sitte lenger inne å trekke seg som delegat når konsekvensen er at lokallaget må gjennomføre et nytt valg. Det er også slik at forbundsstyret setter en tidsfrist for når delegatene må være meldt inn til forbundskontoret. Dersom bundet mandat ble avgjort etter denne fristen, vil dette nok ytterligere forsterke uviljen mot å trekke seg fordi man kan sette sitt eget lokallag i et uheldig lys. Her er et sitat fra en respondent som kom med *ubundet mandat* som beskriver hvordan delegasjonen avgjorde sin stemmeavgivning etter lokal prosess i forkant:

«Lokallaget hadde 3 delegater og etter avstemming blant medlemsmassen i lokallaget var 2/3 for generell bevæpning. Delegasjonens avstemming ble representativ for medlemmenes syn og to stemte for bevæpning og en imot.»

Sitatet uttrykker en annen variant for representasjon enn respondentene som kom med bundet mandat. Det vites ikke om undersøkelsen det henvises til er Finstads (2011, 2012) undersøkelser eller en egen undersøkelse gjennomført av lokallaget. Imidlertid så peker denne respondenten på medlemsmassen som *mandatgiver*. Dersom medlemsmassen kun var innsatspersonell vil ikke en undersøkelse være representativ for *hele* medlemsmassen. Gitt at medlemsmassen var *alle medlemmene* brukes undersøkelsen som en slags *votering* fra generalforsamlingen. Spørsmålet som da reiser seg er om medlemsmassen i forkant av undersøkelsen ble orientert om at undersøkelsen avgjorde lokallagets standpunkt i saken. Og at *simpelt flertall*, og ikke *alminnelig* eller *absolutt flertall*, skulle gjenspeile delegatenes stemmeavgivning under landsmøte.

Innledningsvis i denne studiene beskrives vedtaket under landsmøte i 2012 som overraskende på mange tillitsvalgte og medlemmer. Flere stilte spørsmål ved hvorfor 71 av landsmøtets 124 stemmeberettigede delegater landet på denne beslutningen til tross for at et flertall blant medlemmer gjennom to spørreundersøkelser, forbundsstyre og det interne bevæpningsutvalg var imot generell bevæpning. Vi skal derfor se på om noen respondenter *endret standpunkt* (holdning) underveis i landsmøteforhandlingene, noe tabell 5 gir svar på.

Tabell 5 "Kom du til landsmøte med bundet mandat fra ditt lokallag" sammenlignet med "Endret du standpunkt underveis i landsmøteforhandlingene?"

Kom du til landsmøte med bundet mandat fra ditt lokallag?	Endret du standpunkt underveis i landsmøteforhandlingene?		
	JA	NEI	I alt
JA	2	11	13,7%
NEI	12	70	86,3%
I alt	14	81	95

Av de 13 respondentene som oppgir at de kom med bundet mandat til landsmøte endret 2 respondentene standpunkt underveis i landsmøteforhandlingene.

Av de 82 respondentene som kom med ubundet mandat endret 12 respondenter standpunkt.

Det betyr at selve landsmøteforhandlingene bidro til at *14 respondenter* endret standpunktet i bevæpningsspørsmålet, noe som utgjør 15 % av alle respondentene.

Det neste vi skal se på er om respondentene som endret standpunkt, endret fra *ja* til *nei*, eller motsatt. Vi skal også forsøke å finne svar på *hvorfor* respondentene endret standpunkt ved hjelp av kommentarer fra respondentene.

Tabell 6 viser at *samtlig* 14 respondenter som endret standpunkt underveis i landsmøteforhandlingene endte opp med å stemme *ja* til bevæpning. Det var ingen respondenter som gikk motsatt veg.

Tabell 6 "Endret du standpunkt underveis i landsmøteforhandlingene?" sammenlignet med "Hva stemte du?"

Endret du standpunkt underveis i landsmøteforhandlingene?	Hva stemte du?		
		Politiet skal fortsatt ikke være generelt bevæpnet	Politiets Fellesforbund skal arbeide for generell bevæpning av norsk politi
JA	0	14	14,7%
NEI	36	45	85,3%
I alt	36	59	95

Det betyr at flere respondenter gikk fra å være usikre til å bli sikre. Grupperingen på *ja-siden* har hatt større suksess med å påvirke beslutningsprosessen enn *nei-siden*. I så måte bekrefter dette at landsmøte som beslutningsorgan er viktig, da spesielt for de respondentene som stilte med ubundet mandat.

Hva holdningsendringer skyldes er ikke så enkelt å svare på. Men i kommentarene til respondentene får vi en første indikasjon. Dette er altså kommentarer fra fem respondenter som endret standpunkt fra *nei* til *ja* underveis i landsmøteforhandlingene. En respondent uttrykker seg slik:

«Jeg måtte kjempe for at min delegasjon fikk stemme individuelt. Det var viktig for meg å få stemme uavhengig (selv om jeg skiftet mening underveis i debatten om ja/nei). Jeg ble oppriktig forbannet over at sterke personligheter blant delegatene utøvde press om å stemme

det samme. Heldigvis ble vi enige om å stemme uavhengig. Slik fikk jeg gjort opp min egen mening i fred.»

Dette sitatet beskriver bundet mandat versus representativt demokrati. Sitatet er også et uttrykk for stor grad av press fra andre delegater, som forsøker å påvirke en hel delegasjon til å stemme det samme. Om denne situasjonen oppstod under selve landsmøteforhandlingen, er vanskelig å si. Gitt at dette i så fall var tilfelle, kan en jo stille spørsmål ved om en *delegasjon* kan påberope seg å være *mandatgiver* og dermed kunne forsvare bundet mandat så sent i prosessen ovenfor sine medlemmer. Sitatet viser at respondenten fikk anledning til å stemme uavhengig, i så måte ble altså selve landsmøteforhandlingene avgjørende for stemmeavgivningen for denne respondenten. En annen respondent har gitt følgende kommentar:

«Opplevde landsmøtedebatten som veldig god og seriøs. Gikk for tja til ja pga god debatt.»

Dette sitatet beskriver en respondent som kom til landsmøte uten å ha gjort seg opp en mening om bevæpningsspørsmålet. Respondenten opplevde selve debatten som god og seriøs, og at dette var utslagsgivende for endret standpunkt. Dette betyr også at beslutningsprosessen forløp ulikt for de ulike respondentene fordi delegasjonene hadde ulike kjøreregler. En tredje respondent uttrykker seg slik (utdrag):

«Bevæpningsutvalgets rapport og kollegaers historier om ulike oppdrag, både fra by og distrikt, om oppdrag som så vidt gikk bra, basert på ren flaks, der de har måtte løpe etter våpen, trekke seg tilbake og tapt viktig tid, så anså jeg det som uansvarlig å ikke stemme for generell bevæpning av norsk politi. Norsk politi skal være frempå, og i en skarp situasjon hvor sekundene teller så må politiet både ha tilgang på alle verktøy, kunnskap og kapasitet til å kunne fatte den beste vurdering, hvor utfallet kan resultere i liv eller død.»

Dette sitatet beskriver en respondent som fikk informasjon som var av en slik karakter at vedkommende opplevde det som uansvarlig å stemme *nei* til generell bevæpning. Det betyr at *ja-sidens* virkelighetsnære beskrivelser under landsmøte gjorde inntrykk på respondenten. Om dette var en uttalt strategi fra ja-siden, vites ikke. Den fjerde respondenten har kommentert slik:

«Påstanden om at et bevæpnet politi vil skape avstand til befolkningen ble gjentatt og tatt opp flere ganger i forhandlingene. Dette ble svært lite underbygget av forskning. Jeg opplevde at dette var en verdidebatt mot en faglig politioperativ debatt. Jeg synes saken ble godt debattert, og at vedtaket har blitt mer politikk, enn fokus på hva kjernen i debatten var - slik jeg opplevde det.

Dette sitatet beskriver en respondent som ikke «kjøpte» nei-sidens argumenter fordi vedkommende opplevde at påstander ble svært lite underbygd av forskning. Respondenten peker også på et annet interessant tema, at debatten under landsmøte var en verdidebatt mot en faglig politioperativ debatt. Den femte respondenten har gitt denne kommentaren;

«Vedtaket handlet for min del om å få i gang samfunnsdebatten, som ingen på det tidspunktet ønsket å ta. Det hadde ønsket effekt og PF satte virkelig temaet på agendaen.»

Sitatet uttrykker et undertrykt behov for å sette bevæpningsspørsmålet på agendaen. Fra talerstolen hadde flere delegater kommet med kritikk av Politidirektorat og Justisdepartements sendrekthet med å behandle Politiets Fellesforbunds krav som ble vedtatt under bevæpningsdebatten fra landsmøte 2011. Det kan synes som om respondentens behov for å sette dagsorden i samfunnsdebatten var viktigere enn selve ja-standpunkt. Men at et ja-standpunkt var et virkemiddel for å få i gang samfunnsdebatten. Dette henleder oppmerksomheten til symbolske beslutninger, der en beslutning kan ha som hensikt å vise handleklart.

Vi skal nå se litt på respondentenes *kjønn* og *alderssammensetning*, og om *stemmeavgivning* og *holdningsendring* kan relateres til *kjønn* eller *stillingskategori*.

Politiet har tradisjonelt vært et mannsdominert yrke hvor mannsdominansen har vært knyttet til politistillinger. Imidlertid har andelen kvinner med sivil stillingskoder bidratt til at kjønnsfordelingen i politiet de senere årene har flatet noe ut. I 2013 viste Politidirektoratets personalrapport for politi – og lensmannsetaten at 44 % av alle ansatte var kvinner.

Tabell 7 viser kjønnsfordelingen blant respondentene i denne spørreundersøkelsen.

Tabell 7 "Kjønn"

	Respondenter	Prosent	
Kjønn			
	Kvinne	33	34,7%
	Mann	62	65,3%
	I alt	95	100,0%

Vi er en kjønnsfordeling blant respondentene hvor 35 % er kvinner og er 65 % menn.

Tabell 8 viser respondentenes alder i 2012 sammenlignet med kjønn.

Tabell 8 "Din alder i 2012" sammenlignet med "Kjønn"

		Kjønn		
		Kvinne	Mann	I alt
Alder i 2012	20 - 29	4	4	8,4%
	30 - 39	11	24	36,8%
	40 - 49	10	16	27,4%
	50 - 59	8	18	27,4%
	I alt	33	62	95

Vi ser at andelen respondenter i denne studien (alder i 2012) er størst i alderskategori 30 – 39 år med 35 respondenter, noe som utgjør 36,8 % av respondentene.

Vi skal i tabell 9 se litt på hvordan kjønnsfordelingen blant respondentene er i forhold til stillingskategori.

I 2013 viste Politidirektoratets personalrapport for politi – og lensmannsetaten at andelen menn i politistillinger var 73 % og andelen kvinner i sivile stillinger var 70 %.

Tabell 9 "Kjønn" sammenlignet med "Stillingskategori"

		Din stillingskategori i 2012		
		Politi	Sivil	I alt
Kjønn	Kvinne	15	18	34,7%
	Mann	58	4	65,3%
	I alt	73	22	95

I undersøkelsen ble stillingskategori govt delt i to grupper (politi og sivil). Vi ser at 58 respondenter er *menn i politistillinger* og andelen menn i politistillinger utgjør 79 % av

gruppen *menn og kvinner i politistillinger*. Menn i politistillinger utgjør dermed 61 % av *alle* respondentene i denne studien.

En motsatt kjønnsfordeling gjør seg gjeldene for gruppen i *sivile stillinger* hvor 18 respondenter er kvinner, en andel som utgjør hele 82 % av gruppen *menn og kvinner i sivile stillinger*.

Det kan være interessant å se på om det var kvinner eller menn, politi eller sivile, som endret holdning til bevæpningsspørsmålet underveis i landsmøteforhandlingene. Tabell 10 viser hvordan kjønnsbalansen er i forhold til de som endret standpunkt underveis i landsmøteforhandlingene.

Tabell 10 "Endret du standpunkt underveis i landsmøteforhandlingene" sammenlignet med "Kjønn"

	Kjønn			
	Kvinne	Mann	I alt	
Endret du standpunkt underveis i landsmøteforhandlingene ?	JA	6	8	14,7%
	NEI	27	54	85,3%
	I alt	33	62	95

6 kvinnelige respondenter endret standpunkt underveis i landsmøteforhandlingene og dette utgjør 18 % av totalt antall kvinnelige respondenter. 8 mannlige respondenter endret standpunkt og dette utgjør 13 % av totalt antall mannlige respondenter.

Finstads (2011, 2012) undersøkelser viste at langt flere politikvinner enn politimenn var mot generell bevæpning. To undersøkelser noen år senere (Skjevraak, 2016) og (Thomassen et. al., 2017) vist at kjønnsforskjellene var nærmest fraværende. Det betyr at stemningsskiftet har vært størst blant politikvinner i denne tidsperioden.

Hvem var det som endret standpunkt, respondenter i politi- eller sivile stillingskategorier?

Tabell 11 viser stillingskategori sammenlignet med endret standpunkt.

Tabell 11 "Endret du standpunkt underveis i landsmøteforhandlingene?" sammenlignet med "Din stillingskategori i 2012"

Endret du standpunkt underveis i landsmøteforhandlingene?			
	JA	NEI	I alt
Din stillings-			
kategori i			
2012			
	13	60	76,8%
	1	21	23,2%
	14	81	95

Det er iøyenfallende forskjeller på hvilken stillingskategori som endret holdning til bevæpningsspørsmålet. Av de 14 respondentene som endret standpunkt har *13 respondenter politifaglig stillingskategori* og 1 respondent sivil stillingskategori. Det er vanskelig å si noe om årsaken til dette. Men medlemmene i sivile stillingskategorier var ikke del av Finstads (2011, 2012) spørreundersøkelser. Mulig at denne medlemsgruppen derfor ikke fikk det samme eierforholdet til problemstillingen.

Det kan også nevnes at det under landsmøte var flere virkelighetsnære beretninger om politifolk som hadde vært i kritiske hendelser. Her ble behov for bevæpning trukket frem som en tidskritisk faktor blant flere delegater. En mulig forklaring kan være at disse beretningene appellerte mest til politifolk fordi det var gjenkjennbare hendelser som ble beskrevet. For om mulig å understøtte denne antagelsen, presenteres et sitat fra en respondent som har kommentert følgende:

«Det vinnende "argumentet" for bevæpning i 2012 var at man måtte "lytte til de med skoa på". Det argumentet gjorde at en god del stemte basert mest på følelsene og antakelsene til en mindre gruppe operative.»

En annen respondent har reflektert over hvorfor det kan være ulik oppfatning om bevæpningsspørsmålet *innad* i den politifaglige gruppen og *mellom* gruppene politifaglig og sivilfaglig stillingskategori. Her følger et utdrag fra et sitat fra en respondent som har kommentert følgende (delegatene fra dette lokallaget stemte *nei* til generell bevæpning etter lokal prosess i forkant):

«Et moment som var viktig for våre medlemmer var at mange har roller der de, til tross for at de utfører sitt arbeid som politi, møter på oppdrag i en annen setting enn operativt personell i

gata. Dette gjør at mange mente at i sin utøvelse av politioppdrag var det ikke behov for bevæpning.

Vi har også mange sivile medlemmer, der mange stemte i tråd med sin oppfatning av hvordan de ønsker at norsk politi skal fremstå. Med dette mener jeg at jeg oppfatter deres beslutning bygger mer på eget ståsted som publikum, enn som ansatt i politiet.»

Vi skal nå se på om respondentene ville stemt det samme i dag (2020) som de gjorde i 2012 (tabell 12).

Tabell 12 "Hva stemte du" sammenlignet "Ville du stemt det samme i dag?"

		Ville du stemt det samme i dag?			
		JA	NEI	VET IKKE	I alt
Hva stemte du?	Politiet skal fortsatt ikke være generelt bevæpnet	21	9	6	37,9%
	Politiets Fellesforbund skal arbeide for generell bevæpning av norsk politi	53	1	5	62,1%
	I alt	74	10	11	95

Her ser vi at 9 av 10 respondenter har endret holdning fra *nei* i 2012 til *ja* i 2020. Ved å summere holdningsendringene i tabell 12 *fra 2012 frem til i dag*, finner vi at 53 respondenter (55,8 %) er *for* generell bevæpning, 31 respondenter (32,6 %) er *mot* og 11 respondenter (11,6 %) *vet ikke*. De 11 usikre respondentene er overraskende nok relativt jevnt fordelt på *nei* og *ja*-siden.

Det betyr at færre har endret standpunkt i dette utvalget enn studien fra 2017 viser. Her ble det gjennomførte en spørreundersøkelse blant 10716 medlemmer i Politiets Fellesforbund med politifaglig utdanning (N=4823). Av sentrale funn i den undersøkelsen nevnes at 80 % svarer *ja* til generell bevæpning, 15 % svarer *nei* og 5 % er usikre (Thomassen et. al, 2017).

5.2. Oppsummering

Oppsummert er funnene presentert meget interessante. Respondentene stemte avvikende i forhold til tidligere representative undersøkelser i politiet. Av de som kom med bundet mandat var det to som endret standpunkt underveis i landsmøteforhandlingene. Videre var det slik at ingen av de 14 delegatene som skiftet side, gjorde det til fordel for *nei*-siden. Dette er

delvis kjønnsrelatert og relatert til stillingskode. Holdningsendringene skjedde blant de med politifaglig bakgrunn og politikvinner hadde større disposisjon til å skifte standpunkt enn politimenn. Men holdningsendringen skjedde først og fremst blant respondentene med fritt mandat, og som slik sett var mer påvirkelige enn delegatene med bundet mandat. Dette reiser en prinsipielt viktig debatt, fordi ulike kjøreregler i lokallagene påvirker funksjonsmåten i Politiets Fellesforbund, og rollen et landsmøte har som forbundets øverste beslutningsorgan. Vi finner også at langt færre respondenter har skiftet holdning fra *nei* til *ja* i tidsperioden fra landsmøte i 2012 frem til i dag, en holdningsendringen blant politiansatte for øvrig.

Spørsmålet nå er hvordan denne utviklingen kan forstås mer presist. I neste avsnitt skal vi se nærmere på hvordan respondentene opplevde selve beslutningsprosessen *slik de i dag husker den*. Siden vi ikke har tilsvarende data fra selve landsmøte er ikke direkte sammenligning mulig. Men det er likevel interessante resultater som illustrerer måten beslutningen ble fattet på, og systematiske sammenhenger i forhold til utfallet slik beslutningsteorien nettopp antar. Som presentert i teorikapittelet er dette definert som tre konkurrerende hovedforklaringer (hypoteser).

5.3 Hva forklarer beslutningsprosessen på landsmøte? Rasjonell, forhandlingsbasert eller tilfeldig?

Spørreundersøkelsen fortsetter med 15 spørsmålet utformet som påstander med skalering fra *helt uenig* til *helt enig*. Det er fem påstander til hver av de tre beslutningsmodellene som er bruk som analyseverktøy i oppgaven. Som vist over (kapittel 4) representerer de ulike påstandene en operasjonell definisjon av de ulike beslutningsmodellene.

Vi skal undersøke gjennomsnittsverdien til de tre beslutningsmodellene i tur og orden, og se om vi finner støtte i hypotesene. Påstandene med høyest gjennomsnittsverdi rangeres først i de ulike tabellene.

Først skal vi se på *rasjonalitetsmodellen*, som er den første modellen som er brukt som analyseverktøy i denne studien. Modellen kjennetegnes ved at organisasjonen har klare mål og strategier og vurderer alle alternativene og konsekvenser i prosessen for å nå målene (tabell 13).

Hypotesen er at beslutningsprosessen kjennetegnes ved at *alle alternativene og konsekvensene av disse var godt kjent.*

Tabell 13 Rasjonalitetsmodellen - gjennomsnittsverdi og antall respondenter på fem spørsmål utformet som påstander rangert fra lavest verdi (verdi 1) til høyeste verdi (verdi 5) (N=95)

	Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig	Gjennomsnittsverdi
Jeg skjønnte godt konsekvensene av forslagene jeg skulle stemme over (s_9)	0	1	0	14	80	4,82
Jeg hadde tilstrekkelig med tid til å sette meg inn i saken (s_10)	1	2	1	11	80	4,76
Jeg stemte på det forslaget jeg mente var best egnet til å løse politiets samfunnsoppdrag (s_12)	1	2	2	12	78	4,73
Jeg opplevde at forslagene jeg skulle stemme over på landsmøte hadde klare og definerte mål (s_8)	1	2	0	25	67	4,64
Jeg opplevde at beslutningsgrunnlaget (saksunderlaget) var tilfredsstillende (s_11)	1	4	4	29	57	4,44
SUM RESPONDENTER	4	11	7	91	362	4,68

Tabell 13 er meget interessant. Det er gjennomgående *meget høy score* på samtlige av påstandene og modellen får en *samlet gjennomsnittsverdi på 4,68.*

Høyeste verdi på 4,82 gis påstanden om at respondenteren skjønnte godt *konsekvensene* av forslagene det skulle stemmes over. 14 respondenter svarer *delvis enig* og 80 respondenter svarer *helt enig* i denne påstanden og utgjør i sum 99 %. Det er kun 1 respondent som er *delvis uenig* i påstanden.

Laveste verdi på 4,44 gis påstanden om at respondenteren opplevde at *beslutningsgrunnlag var tilfredsstillende*. 29 respondenter svarer *delvis enig* og 57 respondenter *helt enig* i denne påstanden og utgjør i sum 91 % av respondentene. Det er kun 1 respondent som er *helt uenig* i påstanden, 4 respondenter som er *delvis uenig* og 4 respondenter som svarer *vet ikke*.

Her følger et sitat fra en respondent som stemte *ja* til generell bevæpning og som ikke har endret standpunkt:

«Jeg synes vedtaket om generell bevæpning står seg også i dag. Knapt noe tema er behandlet så grundig i forkant av et vedtak, og debatten på landsmøtet var lang. Gjennom perioden med

midlertidig generell bevæpning ble det vist at en del av argumentene mot (våpenkappløp, avstand til publikum mv ikke holdt). Så vedtaket er ok, men en må også ha respekt for at bevæpning av politiet anses som en stor beslutning og har stor allmenn interesse. Dermed blir det et politisk spørsmål, og PF kan ikke regne med å ha vetorett i det.»

Dette sitatet beskriver en respondent som opplevde en grundig beslutningsprosess. Både det saksforberedende arbeidet i forkant av landsmøte og selve landsmøtedebatten. I så måte oppsummerer denne respondenten hovedinntrykket vi finner i tabell 11. Respondenten reflekterer også over de samfunnsmessige konsekvensene og at Politiets Fellesforbund ikke har vetorett. Dette bringer oss over i et annet viktig tema, *iverksettingsproblemer*, avviket mellom beslutningen og det endelige resultat. Ofte er det andre enn de som gjennomfører beslutningen, som fatter beslutningene. Dersom generell bevæpning skal innføres i dag er det Stortinget som gjennomfører beslutningen. Generell bevæpning av har ikke fått oppslutning i Stortinget per i dag.

Kort oppsummert betyr det at et stort flertall av respondentene opplevde beslutningsprosessen som rasjonell (slik dette er definert). Respondentene opplevde å være meget godt kjent med konsekvensene av forslagene de stemte over og de hadde god tid til å sette seg inn i saken. Forslaget som var beste egent til å løse samfunnsoppdraget var ledende for stemmeavgivningen, respondentene opplevde at vedtakene hadde klare og definerte mål og at beslutningsgrunlaget var tilfredsstillende.

Alle disse egenskapene er klassiske egenskaper for rasjonelle beslutningsprosesser. *Funn i analysen gir dermed støtte for hypotesen om at beslutningsprosessen kjennetegnes ved at alle alternativene og konsekvensene av disse var godt kjent.* Respondentene opplevde beslutningsprosessen i all hovedsak som rasjonell.

Selv om delegatene opplevde beslutningsprosessen som rasjonell, betyr ikke det nødvendigvis at det ikke pågikk tautrekking og forhandlinger på landsmøte. Som vi har sett over (tabell 10) endret hele 14 respondenter synet på bevæpning i løpet av landsmøte. I den andre modellen som er brukt som verktøy for analysen, *forhandlingsmodellen*, er nettopp dette et tema.

Forhandlingsmodellen kjennetegnes ved at organisasjonens mål og strategier er mangfoldige og i konflikt med hverandre, og respondentene ble bedt om å ta stilling til fem slike forhold (tabell 14).

Hypotesen er at altså at beslutningsprosessen kjennetegnes ved *interessemotsetninger, konflikter og forhandlinger*.

Tabell 14 Forhandlingsmodellen - gjennomsnittsverdi og sum respondenter på fem spørsmål utformet som påstander rangert fra lavest verdi (verdi 1) til høyest verdi (verdi 5) (N=95)

	Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig	Gjennomsnittsverdi
Jeg opplevde at beslutningsprosessen på landsmøte var preget av konflikter og interessemotsetninger (s_13)	9	19	5	44	18	3,45
Jeg opplevde at beslutningsprosessen var preget av forhandlinger (s_14)	9	24	13	31	18	3,26
Jeg opplevde at beslutningsprosessen bar preg av skiftende interesser og koalisjoner (s_16)	15	31	11	26	12	2,88
Jeg opplevde at en bestemt gruppe (særinteresse) tvang gjennom sin beslutning (s_17)	42	14	7	17	15	2,46
Jeg opplevde at beslutningsprosessen handlet mer om person og maktkamp enn sak (s_15)	51	18	4	11	11	2,08
SUM RESPONDENTER	126	106	40	129	74	2,82

Vi ser nå en tydelig forskjell fra tabell 13. Forhandlingsmodellen oppnår en *gjennomsnittsverdi på 2,82*. Det er betydelig større spredning i verdiene enn ved rasjonalitetsmodellen.

Høyeste verdi på 3,45 gis påstanden om at beslutningsprosessen var preget av *konflikter og interessemotsetninger*. 44 respondenter er *delvis enig* i denne påstanden og 18 respondenter er *helt enig* noe som i sum utgjør 65 % av respondentene. 9 respondenter er *helt uenig* og 19 respondenter er *delvis uenig* noe som i sum utgjør 30 % av respondentene. 5 respondenter svarer *vet ikke*. Det vi har fanget opp her er interessant, og viser det mange gir uttrykk for (se sitater nedenfor), nemlig at beslutningsprosessen opplevdes som rasjonell, men meget sterkt preget av konflikter og interessemotsetninger.

Her presenteres noen interessante kommentarer fra seks respondenter som er *helt enig* i påstanden om at beslutningsprosessen på landsmøte var preget av *konflikter og interessemotsetninger*. Flere av disse respondentene er også *helt enig* i at beslutningsprosessen handlet mer om *person og maktkamp* enn sak. Den første respondenten uttrykker seg slik:

«Hele beslutningen par preg av et kupp. Koalisjonen som var for bevæpning organiserte kuppet slik at de som var kjente motstandere ikke fikk kjennskap til det før like før avstemmingen. Lokallagsledere som i utgangspunktet var motstandere, fikk beskjed om at de og deres delegasjon måtte stemme for bevæpning. Dersom ikke, ville de ikke få innflytelse og ønskede posisjoner sentralt i PF.»

Dette sitatet beskriver en respondent som opplevde at koalisjonen på ja-siden organiserte et kupp og utøvet stor grad av press mot lokallagsledere (som også var delegasjonsledere). Respondenten beskriver også en underliggende «trussel» om tap av innflytelse og posisjoner dersom delegasjonene ikke stemte slik ja-koalisjonen ville. Dette kan gi en indikasjon på at respondenter på ja-siden hadde en strategisk tilnærming til beslutningsprosessen der de tok i bruk ulike teknikker for å få gjennomslag for sitt synspunkt. Av velkjente teknikker i denne modellen kan nevnes bevisst skjuling av informasjon, hestehandler og bruk av hersketeknikker (kapittel 3). En annen respondert har følgende kommentar:

«Prosessene på landsmøtet 2012 var uverdige. Resultatet er ikke etter forhandling i møtesalen. Det er etter mas, gnål og press utført i baren kvelden før.»

Dette sitatet beskriver en respondent som opplevde en uverdige beslutningsprosess som også gikk utenfor den formelle landsmøtearena. Dette gir en indikasjon på at respondenter på ja-siden valgte å bruke teknikker (som nevnt over) også *utenfor* landsmøtets formelle arena. Vi husker at en viktig forutsetning for at forhandlinger skal kunne finne sted mellom parter med ulike interesser, er at partene har noen felles interesser som knytter dem sammen i et ønske om å komme frem til enighet (kapittel 3). Men det er ingen informasjon som tilsier at ja- eller nei-siden gikk for integrasjonsforhandlinger. Tvert imot opplevde mange frontene som steile hvor ingen av partene ville gi ved dørene. Det betyr at fordelingsforhandlinger var rådende forhandlingstype under landsmøte i 2012. Der den ene parten vinner, taper den andre. Vi fikk en *vinn-tap- situasjon*. En tredje respondent uttrykker dette:

«Det mest forunderlige med prosessen var at resultatet var stikk i strid med det som flertallet av medlemsmassen hadde svart at de ønsket. Flertallet i styret endret plutselig fra et stort flertall mot bevæpning, til et stort flertall for bevæpning. Det var noen få lokallag som "kuppet" denne avstemningen.»

Dette sitatet beskriver en respondent som opplevde at medlemsmassens syn ikke ble ivaretatt og en snuoperasjon fra flere tillitsvalgte med en avstemningen som ble «kuppet» av enkelte lokallag. Denne respondenten vurderte Finstads (2011, 2012) spørreundersøkelser som avgjørende for hvordan landsmøtet burde agere i bevæpningsspørsmålet. En fjerde respondent har denne kommentaren:

«Vedtaket i 2012 var prega av Oslo Politiforening som hadde et ensidig fokus på dette da og lenge etter. Resten av politnorge var ikke der.»

Dette sitatet beskriver en respondent som plasserer Oslo Politiforening som maktbasen som dominerte *ja-vedtaket*. Respondenten peker dermed ut Oslo Politiforening som toneangivende for *ja-koalisjonen*. Som vi husker, viste Finstads (2012) spørreundersøkelse et klart flertall for generell bevæpning blant innsatspersonell i Oslo Politidistrikt. Dersom man legger til grunn at Oslo Politiforening ledet *ja-koalisjonen*, kan man nok si at de hadde stor suksess med å «snu» dette landsmøte fra *nei* til *ja*. Det var ingen klare signaler i forkant av landsmøte på at *ja*-siden skulle få flertall. Derfor kom vedtaket som svær overraskende på mange medlemmer og tillitsvalgte. Litt lenger ned vil noen sitater beskrive hvordan respondenter opplevde *ja*-sidens virkemiddelbruk. En femte respondent har denne kommentaren:

«Denne saken ble politisk og handlet om makt. Hadde svært lite med tjenestemennenes sikkerhet eller samfunnsoppdraget. Den skulle sikre en gruppe makt og posisjon. Og slik ble det!»

Og en sjettede respondent uttrykker dette:

Måten enkelte delegasjoner opptrådte på landsmøte var ugreit- klappet ekstra høyt ved innlegg som støttet deres sak, mens satt stille hvis noen mente noe annet. Veldig følelsesbaserte innlegg.

Når det gjelder den direkte påstanden om respondentene opplevde at beslutningsprosessen var preget av *forhandlinger* (gj.snitt 3,26), se vi den samme tendensen som påstanden over vedrørende *konflikter og interessemotsetninger*. Men her er spredningen noe større. 49 respondenter er *helt* eller *delvis enig* i påstanden mens 33 respondenter er helt eller delvis uenig.

Det er også stor spredning i erfaringene hva angår *skiftende interesser og koalisjoner* med 48 % er *helt* eller *delvis uenig* i påstanden og 40 % som er *delvis* eller *helt enig*.

Laveste verdi på 2,08 gis påstanden om at beslutningsprosessen handlet mer om *person og maktkamp enn sak*. 51 respondenter er *helt uenig* i denne påstanden og 18 respondenter er *delvis uenig* noe som i sum utgjør 73 % av respondentene. 11 respondenter er *delvis enig* og 11 respondenter er *helt enig* noe som i sum utgjør 23 % av respondentene.

Nedenfor kommer et sitat fra en respondert som er *helt enig* i påstanden om at beslutningsprosessen på landsmøte handlet mer person og maktkamp enn sak:

«Det som skjedde på landsmøte i denne saken, er en av de største skamplottene i PF sin historie.»

Her er et annet sitat som beskriver konfliktnivået respondenten opplevde under landsmøte:

«Svært unge politifolk har ikke nok erfaring til å hevde generell bevæpning, samfunnsstrukturen er ikke tjent med bevæpnet politi, unge politifolk ukomfortabel med våpen, under landsmøte sterke pressgrupper fra Oslo og Bergen som fightet saken med svært vage argumenter for generell bevæpning. Så kom PF med klare formaninger (trusler?) til unge/uerfarne tillitsvalgte som ikke turte stemme fritt og uavhengig, jeg var en annen oppfatning enn de yngre, ikke tatt nådig opp av PF og sentrale tillitsvalgte, skremmende å oppleve hva makt/påtrykk fra PF og sentrale tillitsvalgte hadde å si for utfallet. Mye av grunnen til jeg senere trakk meg ut av alt styrearbeid.»

Selv om gjennomsnittsverdien i forhandlingsmodellen er lavere enn ved rasjonalitetsmodellen er det mange egenskaper ved beslutningsprosessen som er typisk for forhandlingsmodellen. Hele 65 % av respondentene opplevde en beslutningsprosess preget av *konflikter og*

interessemotsetninger og 52 % opplevde en beslutningsprosess preget av *forhandlinger*. Dette er typiske særtrekk ved forhandlingsmodellen og gir støtte til hypotesen. Det samme gjelder påstanden om en beslutningsprosess preget av *skiftende interesser og koalisjoner*. Selv om 48 % er helt eller delvis uenig i denne påstanden er det 40 % som er delvis eller helt enig. Det er denne påstanden som har størst andel respondenter som svarer vet ikke noe som i sum utgjør 14 %.

Ser vi på de to påstandene som har lavest gjennomsnittsverdi er dette påstander som «favoriserer» *særinteresser* og handler om *maktkamp*. Sterke pressgrupper og maktkamp er klassiske trekk ved forhandlingsmodellen men vi ser at et stort flertall av respondentene er uenig i at disse egenskapene var fremtredende i beslutningsprosessen.

Det er likevel et poeng å nyansere bildet; Selv om 59 % av respondentene er *helt* eller *delvis uenig* i påstanden om at en bestemt gruppe tvang gjennom sin beslutning er det 34 % som er *helt* eller *delvis enig*. Selv om hele 73 % er *helt* eller *delvis uenig* i påstanden om en beslutningsprosess som handlet mer om maktkamp enn sak er det likevel 23 % som er *helt* eller *delvis enig*.

Funn i analysen viser en lavere gjennomsnittsverdi enn forhandlingsmodellen. *Vi finner likevel delvis støtte i hypotesen om at beslutningsprosessen kjennetegnes ved interessemotsetninger, konflikter og forhandlinger.*

Nå skal vi se på *tilfeldighetsmodellen*, den tredje og siste modellen som er brukt som analyseverktøy i denne studien. Modellen kjennetegnes ved at organisasjonens mål og strategier er uklare og muligens ikke-eksisterende. Som over, ble også delegatene her bedt om å angi deres syn på fem påstander (tabell 15).

Hypotesen er at beslutningsprosessen kjennetegnes ved *usikkerhet og tilfeldigheter*.

Tabell 15 Tilfeldighetsmodellen - gjennomsnittsverdi og sum respondenter utformet som påstander rangert fra lavest verdi (verdi 1) til høyest verdi (verdi 5) (N=95)

	Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig	Gjennomsnittsverdi
Jeg opplevde at vedtaket var forankret i medlemsmassen i Politiets Fellesforbund	11	14	6	38	26	3,57
Jeg opplevde at ulike aktører hadde individuelle strategier for å nå sine mål	9	12	20	37	17	3,43
Jeg opplevde at store deler av medlemsmassen i Politiets Fellesforbund ikke ble involvert i diskusjonen om "ja" eller "nei" til generell bevæpning av norsk politi	23	27	12	19	14	2,73
Jeg opplevde at beslutningsprosessen var ustrukturert	37	31	11	8	8	2,15
Jeg opplevde at beslutningsprosessen var preget av tilfeldigheter	43	32	7	10	3	1,93
SUM RESPONDENTER	123	116	56	112	68	2,76

Tilfeldighetsmodellen gis en på gjennomsnittsverdi på 2,76 og er laveste score av de tre beslutningsmodellene. Denne modellen har også størst spredning når gjennomsnittsverdi beregnes per variable med lavest verdi 1,93 til høyeste verdi 3,57.

Høyest verdi med 3,57 gis påstanden om respondenten opplevde at *vedtaket var forankret i medlemsmassen*. 38 respondenter er *delvis enig* og 26 respondenter er *helt enig* i påstanden noe som i sum utgjør 67 %. 11 respondenter er *helt uenig* og 14 respondenter er *delvis uenig* noe som i sum gir 26 % og 6 respondenter svarer *vet ikke*.

Hele 67 % av respondentene er altså *helt* eller *delvis enig* påstanden om at *vedtaket var forankret i medlemsmassen*. Sett i lys av resultatene fra Finstads spørreundersøkelser (2011, 2012) der et flertall blant medlemmene var imot bevæpning og forbundsstyre og internt bevæpningsutvalg likeså, kan en stille spørsmål ved hvorfor en så stor andel respondenter mener at vedtaket var forankret i medlemsmassen. Finstad (2012) understreket også at undersøkelsen ikke var representativ for politiet i Norge da de som har svart utgjør kun 27 % av totale antall polititjenestemenn og kvinner.

En mulig forklaring på dette kan være at i Finstads spørreundersøkelse fra 2012 ble det avdekket store variasjoner mellom politidistriktene og et klart flertall for bevæpning blant innsatspersonell i Oslo politidistrikt (57,6%). I Midtre Hålogaland (59,7 %), Nordmøre og Romsdal (58,6%), Troms (54,8%), Salten (50,0 %), Haugaland og Sunnhordaland (50,0%) politidistrikt var det også flertall blant innsatspersonell som ønsket bevæpning, men her var antall respondenter lavere enn 100 og gav en mer sårbar prosentregning. Det kan derfor tenkes at flere respondenter vurderer medlemsmassen som medlemsmassen i sitt lokallag og ikke hva medlemsmassen (innsatpersonell) samlet sett i forbundet mente om bevæpningsspørsmålet. Antall delegater fra de seks nevnte politidistrikt var i sum 41 delegater, hvor Oslo Politiforening med sine 29 delegater hadde størst delegasjon på landsmøte i 2012. Disse 41 delegatene utgjorde 33 % av alle de stemmeberettigede 124 delegater under landsmøte i 2012.

Påstanden om at ulike aktører hadde *individuelle strategier* for å nå sine mål, får en gjennomsnittsverdi på 3,43. Her gjør vi en intreressant observasjon; Hele 20 respondenter svarer *vet ikke* noe som i sum utgjør 21 % av respondentene. Dette er den variabelen med størst andel *vet ikke* når vi sammenligner svarene i de tre modellene. 57 % er likevel *helt* eller *delvis enig* i denne påstanden mens 22 % er *helt* eller *delvis uenig*.

Hele 35 % av respondentene er *helt* eller *delvis enig* i at store deler av medlemsmassen ikke ble *involvert i diskusjonen rundt bevæpningsspørsmålet*. Som beskrevet tidligere, var det forbundssyrets ansvar å involvere og engasjere tillitsvalgte og medlemmer hvor bevæpningsutvalget skulle være en viktig bidragsyter til dette arbeidet. Selv om 52 % av respondentene er *helt* eller *delvis uenig* i påstanden, er andelen som mener at medlemmene ikke ble involvert, relativt høy.

Det er verd å merke seg at Finstads (2011, 2012) spørreundersøkelser kun omfattet *innsatspersonell*. Bevæpningsutvalget har begrunnet dette slik: «*Bakgrunnen for dette var at vi ønsket svar fra de som kjenner dagens bevæpningsordning på kroppen, og ut fra dette kan ha en kvalifisert mening om en fremtidig bevæpningsordning*» (Bevæpningsutvalget, 2011:9).. I Finstads undersøkelse (2012) ble respondentene spurt om de hadde deltatt i lokal behandling/debatt om generell bevæpning. Til dette spørsmålet svarte svarte 30 % *ja* av respondentene og 70 % *nei*.

Vi ser at påstanden om en *ustrukturert* beslutningsprosess gis en lav gjennomsnittsverdi 2,15. Hele 72 % av respondentene er *helt* eller *delvis uenig* i denne påstanden.

Laveste verdi med 1,93 gis påstanden om at beslutningsprosessen var preget av *tilfeldigheter*. 75 respondenter er *helt* eller *delvis uenig* i denne påstanden noe som i sum utgjør 79 % av respondentene. 13 respondenter er *helt* eller *delvis enig* noe som i sum utgjør 14 % av respondentene. 7 respondenter svarer *vet ikke*.

Majoriteten av de som er uenige i en *ustrukturert og tilfeldig beslutningsprosess* er så stor at dette svekker tilfedighetsmodellen. På den annen side styrkes rasjonalitetesmodellen, hvor struktur og et klart målbilde er klassiske trekk ved rasjonelle beslutninger.

Selv om over halvparten av respondentene er *helt* eller *delvis enig* i at ulike aktører hadde individuelle strategier for å nå sine mål, er modellens funn samlet sett av en slik karakter at hypotesen i varierende til liten grad får støtte. *Vi finner altså varierende til liten grad av støtte i hypotesen om at beslutningsprosessen kjennetegnes ved usikkerhet og tilfeldigheter.*

5.4 Oppsummering

Et sentralt spørsmål stilt innledningsvis var hva som kjennetegnet beslutningsprosessen under landsmøte i Politiets Fellesforbund. Vi har nå sett at en rekke delegater kom til landsmøtet uten bundet mandat, og slik sett var fristilte. Dessuten har vi sett at mange skiftet mening underveis i landsmøtet. For å forklare utfallet, ble i alt tre ulike og til dels konkurrerende forklaringer fremsatt og testet empirisk gjennom en spørreundersøkelse til delegatene som var på landsmøte i 2012. Vi må selvsagt ta forbehold om at de husker dette riktig, men med dette forbeholdet er resultatene meget interessante:

Av de tre beslutningsmodellene presentert over er det tydelig at beslutningsprosessen under landsmøte kjennetegnes av *rasjonalitet*. Respondentene opplevde at vedtakene hadde klare og definert mål, de var godt kjent med konsekvensene av alternativene, de hadde tid til å sette seg inn i saken, samfunnsoppdraget var ledende for stemmeavgivningen og beslutningsgrunnlaget var tilfredsstillende.

Men vi ser også tydelige fotavtrykk etter *forhandlingsmodellen* i denne beslutningsprosessen. Dette kommer også til uttrykk gjennom ulike sitater, som er gjengitt i dette kapitlet. Mange respondenter opplevde en beslutningsprosess preget av konflikter, interessenmotsetninger og forhandlinger, som er klassiske trekk ved *forhandlingsmodellen*. I tillegg mener nærmere halvparten av respondentene at beslutningsprosessen var preget av skiftende interesser og koalisjoner. Vi finner også innslag av maktkamp og oppfatning av at særinteresser tvang gjennom sitt vedtak.

Beslutningsprosessen finner i mindre grad støtte i tilfældighetsmodellen, men her er et viktig unntak; at ulike aktører hadde individuelle strategier for å nå sine mål. Påstandene om en ustrukturert beslutningsprosess preget av tilfældighet scorer lavt, men vi bør likevel ta med oss at en liten andel av respondentene opplevde beslutningsprosessen slik. Det betyr at funnene i tilfældighetsmodellen styrker rasjonalitetsmodellen.

Alt i alt er hovedfunnene at rasjonalitetsmodellen best kjennetegner beslutningsprosessen, men det betyr ikke at beslutningen som sådan var rasjonell. Ved å kombinere de tre modellene, ser vi at beslutningen om bevæpning av norsk politi på landsmøte i Politietes Fellesforbund, også (tidsvis i høy grad) var preget av konflikter, interessenmotsetninger, og forhandlinger. Vi ser også at beslutningsprosessen, om enn i liten grad, opplevdes som tilfældig. Mer teoretisk er delkonklusjonen at de tre modellene ikke er konkurrerende, men heller supplerende inntak for å forstå beslutningsprosessen på landsmøte.

5.5 Holdning til sentrale spørsmål

Spørsmålet som nå reiser seg er i hvilken grad de ulike oppfatningene om beslutningsprosessen (modellene) også gir seg utslag i forhold til hvilken *holdning* respondentene fra landsmøte hadde til sentrale spørsmål.

Vi er altså interessert i å ta analysene et steg videre for å se om de ulike opplevde beslutningsmodellene, også gir seg utslag på andre måter. For å teste ut dette er det valgt to spørsmål som henholdsvis avklarer om delegatene var *fornøyd* med vedtaket, og om de hadde *tillit* til beslutningsprosessen.

- Alt i alt, hvor fornøyd var du med vedtaket som ble fattet under landsmøte i 2012?
- Alt i alt, hvor stor tillit hadde du til beslutningsprosessen under landsmøte i 2012?

Hver av disse to variablene holdes så opp mot de tre beslutningsmodellene. Analysen er gjennomført med *bivariat*, det vil si krysstabeller for hver enkel påstand i hver enkel modell (tabell 20 til 49 nedenfor) .

Men først skal vi se på hvor fornøyd respondentene var med vedtaket, hvor stor tillit de hadde til beslutningsprosessen og om disse to variablene ble påvirket av om respondeten fikk gjennomslag for sitt syn eller ikke.

Det første vi skal undersøke er *hvor fornøyd respondentene* var med vedtaket.

Tabell 16 "Alt i alt, hvor fornøyd var du med vedtaket som ble fattet i 2012?"

	Respondenter	Prosent
Hvor fornøyd var du med vedtaket?	Svært misfornøyd	5,3%
	Misfornøyd	23,2%
	Vet ikke	5,3%
	Fornøyd	42,1%
	Svært fornøyd	24,2%
	I alt	95

Her ser vi at respondentene deler seg i to hovedgrupper. Den ene minste gruppen med 27 respondenter er *misfornøyd* eller *svært misfornøyd* med vedtaket. Den andre og største gruppen med 63 respondenter er *fornøyd* eller *svært fornøyd* med vedtaket.

Det er nærliggende å tenke seg at nei-siden er de som er minst fornøyd med vedtaket, noe tabell 17 gir svar på.

Tabell 17 "Hva stemte du" sammenlignet med "Alt i alt, hvor fornøyd var du med vedtaket som ble fattet i 2012?"

Hvor fornøyd var du med vedtaket som ble fattet under landsmøte i 2012?		Svært misfornøyd	Misfornøyd	Vet ikke	Fornøyd	Svært fornøyd	I alt
Hva stemte du?	Politiet skal fortsatt ikke være generelt bevæpnet	5	20	2	6	3	37,9%
	Politiets Fellesforbund skal arbeide for generell bevæpning av norsk politi	0	2	3	34	20	62,1%
	I alt	5	22	5	40	23	95

Ikke overraskende ser vi en klar sammenheng mellom fornøydhet med vedtaket i forhold til gjennomslag i saken. 25 av 36 respondenter på *nei-siden* er *negative* til vedtaket mens 54 av 59 respondenter på *ja-siden* er *positive* til vedtaket.

Vi finner 9 respondenter på *nei-siden* som likevel er positive til vedtaket. Disse 9 respondentene fordeler seg på 7 kvinner og 2 menn. 6 av kvinnene er i sivil stillingskategori mens resterende er i politifaglig stillingskategori. To av disse respondentene på *nei-siden* som kom med bundet mandat, og som er *positive* til vedtaket, har kommet med kommentarer. Det første sitatet er fra en politimann:

«Sendt på landsmøtet med bundet mandat om å stemme mot det jeg selv mente.»

Dette sitatet beskriver en respondent som stemte mot sin egen overbevisning og som lojalt fulgte opp sitt bundne mandat. På spørsmålet om han ville stemt det samme i dag, har han krysset av for *nei*. Det andre sitatet (utvalg) er fra en kvinne i sivil stillingskategori:

«Vår delegasjon hadde en spørreundersøkelse blant medlemmene i vårt lokallag og besluttet å bruke våre stemmer ved Landsmøtet til å vise det våre medlemmer kom frem til. Dette var en god prosess lokalt, selv om jeg personlig var uenig i beslutningen vår.»

Dette sitatet beskriver også en respondent som lojalt fulgte opp sitt bundne mandat. På spørsmålet om hun ville stemt det samme i dag, har hun krysset av for *ja*.

Det er 2 respondenter på *ja-siden* som er *negative* til vedtaket. Begge disse to er politimenn som kom til landsmøte med ubundet mandat. En av disse respondentene har kommentert (utdrag) slik:

«På det tidspunktet var jeg student, i dag har jeg nesten 7 års erfaring i ordenstjeneste, og i løpet av de årene har jeg kun pekt med våpen 1 gang. Jeg har aldri hatt behov for dette ellers.

På spørsmålet om han ville stemt det samme i dag, har han krysset av for *nei*. Dette sitatet beskriver en respondent som begrunner holdningsendringen med *tjenesteerfaring*.

Det andre vi skal undersøke er *hvor stor tillitt* respondentene hadde til beslutningsprosessen.

Tabell 18 «Alt i alt, hvor stor tillit hadde du til beslutningsprosessen under landsmøte i 2012?»

	Respondenter	Prosent
Hvor stor tillitt hadde du til beslutningsprosessen?		
Svært liten tillit	8	8,4%
Liten tillit	9	9,5%
Vet ikke	6	6,3%
Tillit	47	49,5%
Svært stor tillit	25	26,3%
I alt	95	100,0%

Vi ser samme trenden som i tabell 11 med to klare hovedgrupperinger. Et klart mindretall med 17 respondenter har *liten* eller *svært liten* tillit til beslutningsprosessen og et stort flertall med 72 respondenter har *tillit* eller *svært stor* tillit til beslutningsprosessen. Ved å sammenligne med tabell 16 ser vi at flere responendter er misfornøyd med vedtaket enn antall respondeneter som har mistillit til beslutningsprosessen.

Det er også her nærliggende å tenke seg at *nei-siden* er de som har minst tillit til beslutningsprosessen, noe tabell 19 gir svar på.

Tabell 19 "Hva stemte du" sammenlignet med "Alt i alt, hvor stor tillitt hadde du til beslutningsprosessen under landsmøte i 2012?"

Hvor stor tillitt hadde du til beslutningsprosessen under landsmøte i 2012?		Svært liten tillitt	Liten tillitt	Vet ikke	Tillit	Svært stor tillitt	I alt
Hva stemte du ?	Politiet skal fortsatt ikke være generelt bevæpnet	8	8	3	16	1	37,9%
	Politiets Fellesforbund skal arbeide for generell bevæpning av norsk politi	0	1	3	31	24	62,1%
	I alt	8	9	6	47	25	95

Med unntak av 1 respondent på ja-siden, uttrykkes mistillitten av nei-siden med 16 respondenter som har *liten* eller *svært liten tillitt* til beslutningsprosessen. Det er likevel interessant å observere at 17 respondenter på nei-siden har *tillit* eller *svært stor tillitt* til beslutningsprosessen, og utgjør dermed majoriteten på nei-siden.

På ja-siden ser vi en mer unison tillitserklæring. Hele 55 av 59 respondenter på ja siden har *tillitt* eller *stor tillit* til beslutningsprosessen. Det funnene viser er at respondeten selvsagt kan ha tillit til selve beslutningsprosessen, selv om resultatet ikke oppleves som fordelaktig for egne preferanser.

Kort oppsummert er det nei-siden som er minst fornøyd med vedtaket og uttrykker størst mistillitt til beslutningsprosessen.

Spørsmålet er om dette også fanges opp når de ulike beslutningsmodellene holdes opp mot variablene «fornøydhet» og «tillit».

5.6 Beslutningsmodellene versus fornøydhet med vedtaket

Spørsmålet nå er med andre ord om denne *variasjonen i fornøydhet med vedtaket* henger sammen med *hvordan respondentene opplevde beslutningssituasjonen*. Vi skal ta de tre ulike modellene i tur og orden.

I de påfølgende tabellene fremkommer «den avhengige variabelen» langs den vertikale linjen i tabellen. Forklaringsvariabelen tilsvarende på den horisontale linjen. Begge variablene har fem graderingen, noe som fremkommer i tabellene. Totalt antall svar (N) for hver verdi

fremkommer i den nederste linjen. *Hovedtendensen* presenteres kort da forklaringsvariabelen for hver av de tre beslutningsmodellene allerede er presentert inngående.

Det første vi skal se på er *rasjonalitetsmodellen versus fornøydhets* med vedtaket. I de fem neste krysstabellene fremkommer resultatene fra påstandene i *rajonalitetsmodellen*.

I den første krysstabellen skal vi undersøke sammenheng mellom fornøydhets med vedtaket og i hvilken grad respondentene opplevde at forslagene de skulle stemme over hadde *klare og definerte mål* (tabell 20).

Tabell 20 *Fornøydhets versus forslagene hadde klare og definerte mål*

Jeg opplevde at forslagene jeg skulle stemme over på landsmøte hadde klare og definerte mål

		Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor fornøyd var du med vedtaket ?	Svært misfornøyd	1	0	0	0	4
	Misfornøyd	0	1	0	7	14
	Vet ikke	0	0	0	3	2
	Fornøyd	0	1	0	12	27
	Svært fornøyd	0	0	0	3	20
	I alt	1	2	0	25	67

Det første vi kan se er at den klare majoriteten med hele 92 respondenter opplevde at forslagene de skulle stemmes over hadde *klare og definerte mål*. Men når vi ser på fordelingen for disse verdiene, er det betydelige forskjeller.

Interessant nok viser krysstabellen at både de som var fornøyd og de som var misfornøyd med vedtaket, opplevde at forslagene hadde klare og definerte mål. Dette støtter tanken, til tross for ulike syn på løsningen, om en rasjonell beslutningsprosess.

Denne observasjonen finner vi også i den andre krysstabelle hvor respondentene skal ta stilling til om de skjønnte *konsekvensene* av forslagene (tabell 21). *Men her er det enda tydeligere utfall.*

Tabell 21 Fornøydhets versus jeg skjønnte godt konsekvensene

		Jeg skjønnte godt konsekvensene av forslagene jeg skulle stemme over				
		Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor fornøyd var du med vedtaket ?	Svært misfornøyd	0	0	0	0	5
	Misfornøyd	0	1	0	2	19
	Vet ikke	0	0	0	3	2
	Fornøyd	0	0	0	7	33
	Svært fornøyd	0	0	0	2	21
	I alt	0	1	0	14	80

Vi ser at hele 94 respondenter skjønnte godt *konsekvensene* av forslagene de skulle stemme over. Her er det opplevd *konsekvenslogikk* som fremsettes som en forklaring, eller indikator på rasjonalitet. Som nevnt tidligere, er dette den variabelen som gav høyest gjennomsnittsverdi modellene sett under ett. Vi observerer også at ingen har krysset av på verdiene 1 og 3. Samme observasjon finner vi i den tredje krysstabell hvor respondentene skal ta stilling til om de hadde tilstrekkelig med *tid* til å sette seg inn i saken (tabell 22).

Tabell 22 Fornøydhets versus jeg hadde tilstrekkelig med tid

		Jeg hadde tilstrekkelig med tid til å sette meg inn i saken				
		Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor fornøyd var du med vedtaket ?	Svært misfornøyd	0	1	0	1	3
	Misfornøyd	1	1	0	2	18
	Vet ikke	0	0	1	1	3
	Fornøyd	0	0	0	7	33
	Svært fornøyd	0	0	0	0	23
	I alt	1	2	1	11	80

Vi ser at både de som var fornøyd og de som var misfornøyd med vedtaket, opplevde at de hadde tilstrekkelig med *tid* til å sette seg inn i saken. Dette støtter også tanke om en rasjonell beslutningsprosess.

Tilsvarende mønster observeres også i den fjerde krysstabell hvor respondentene skal ta stilling til om *saksunderlaget* var *tilfredsstillende* (tabell 23).

Tabell 23 Fornøydhhet versus beslutningsgrunnlaget var tilfredsstillende

		Jeg opplevde at beslutningsgrunnlaget (saksunderlaget) var tilfredsstillende				
		Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor fornøyd var du med vedtaket ?	Svært misfornøyd	0	1	2	1	1
	Misfornøyd	0	3	2	8	9
	Vet ikke	0	0	0	2	3
	Fornøyd	1	0	0	13	26
	Svært fornøyd	0	0	0	5	18
	I alt	1	4	4	29	57

Funn også her viser at uavhengig av hvor fornøyd respondentene var med vedtaket opplevde de at beslutningsgrunnlaget var tilfredsstillende.

Den femte krysstabellen (tabell 24) skiller seg heller ikke ut, vi finner samme hovedtendensen som i de fire forutgående tabellene.

Tabell 24 Fornøydhhet versus jeg seg stemte på det forslaget som var beste egnet til å løse politiets samfunnsoppdrag

		Jeg stemte på det forslaget jeg mente var best egnet til å løse politiets samfunnsoppdrag				
		Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor fornøyd var du med vedtaket ?	Svært misfornøyd	0	0	0	0	5
	Misfornøyd	0	1	0	2	19
	Vet ikke	0	0	2	2	1
	Fornøyd	0	0	0	7	33
	Svært fornøyd	1	1	0	1	20
	I alt	1	2	2	12	78

78 respondenter er *helt enig* i denne påstanden. Når vi ser på fordelingen for disse to verdiene, er det betydelige forskjeller. Både de som var fornøyd og de som var misfornøyd med vedtaket, opplevde at de stemte over det forslaget som var best egnet til å løse samfunnsoppdraget.

Nå skal vi se på *forhandlingsmodellen versus fornøydhhet* med vedtaket. I de fem neste krysstabellene fremkommer resultatene fra påstandene i forhandlingsmodellen.

I den første krysstabellen skal vi undersøke sammenheng mellom fornøydhetsgrad og i hvilken grad respondentene opplevde en beslutningsprosess preget av konflikter og interessemotsetninger (tabell 25).

Tabell 25 Fornøydhetsgrad versus beslutningsprosessen var preget av konflikter og interessemotsetninger

Jeg opplevde at beslutningsprosessen på landsmøte var preget av konflikter og interessemotsetninger

		Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor fornøyd var du med vedtaket ?	Svært misfornøyd	0	0	0	2	3
	Misfornøyd	0	3	0	11	8
	Vet ikke	0	2	1	1	1
	Fornøyd	7	10	3	16	4
	Svært fornøyd	2	4	1	14	2
	I alt	9	19	5	44	18

Det første vi kan se er at majoriteten med 62 respondentene opplevde at beslutningsprosessen på landsmøte var preget av konflikter og interessemotsetninger. I denne kategorien er 24 respondenter misfornøyd med vedtaket. Men dette er ingen enhetlig gruppe. Vi ser at over halvparten med 36 respondenter opplevde vedtaket som positivt selv om de opplevde et høyt konfliktnivå.

I den andre enden av skalaen finner vi en mer unison gruppe med 23 respondenter som er fornøyd med vedtaket og som ikke opplevde særlig grad av konfliktnivå. Størst spredning finner vi i gruppen fornøyd med vedtaket. Her er det en jevn fordeling mellom respondentene som opplevde høyt og lavt konfliktnivå.

Det betyr at majoriteten av respondentene var fornøyd med vedtaket selv om de opplevde at landsmøte var preget av konflikter og interessemotsetninger. Dette støtter tanken om en forhandlingsbasert beslutningsprosess.

Noen av de samme funnene gjør seg gjeldende i den andre krysstabell hvor respondentene skal ta stilling til om de opplevde at beslutningsprosessen var preget av forhandlinger (tabell 26).

Tabell 26 Fornøydhets versus beslutningsprosessen var preget av forhandlinger

		Jeg opplevde at beslutningsprosessen var preget av forhandlinger				
		Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor fornøyd var du med vedtaket ?	Svært misfornøyd	1	1	0	0	3
	Misfornøyd	1	4	5	5	7
	Vet ikke	0	3	2	0	0
	Fornøyd	4	10	6	17	3
	Svært fornøyd	3	6	0	9	5
	I alt	9	24	13	31	18

Også her ser vi at majoriteten av respondentene opplevde at beslutningsprosessen på landsmøte var preget av *forhandlinger*. Av grupperingen på 49 respondenter som er enig i påstanden er kun 15 respondenter misfornøyd med vedtaket. Blant grupperingen på 33 respondenter som ikke opplevde et forhandlingsbasert landsmøte er 23 respondenter fornøyd med vedtaket.

Det betyr at majoriteten av respondentene var fornøyd med vedtaket selv om de opplevde at beslutningsprosessen var preget av forhandlinger. Dette støtter også tanken om en forhandlingsbasert beslutningsprosess.

I den tredje krysstabellen skal vi undersøke sammenheng mellom fornøydhets med vedtaket og i hvilken grad respondentene opplevde at beslutningsprosessen handlet mer om *person og maktkamp enn sak* (tabell 27).

Tabell 27 Fornøydhets versus beslutningsprosessen handlet mer om person og maktkamp enn sak

		Jeg opplevde at beslutningsprosessen handlet mer om person og maktkamp enn sak				
		Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor fornøyd var du med vedtaket ?	Svært misfornøyd	0	1	0	0	4
	Misfornøyd	7	4	1	4	6
	Vet ikke	4	1	0	0	0
	Fornøyd	21	10	2	6	1
	Svært fornøyd	19	2	1	1	0
	I alt	51	18	4	11	11

En stor majoritet med 69 respondenter er uenig i at beslutningsprosessen handlet mer om *person og maktkamp enn sak*. I denne grupperingen er hele 52 respondenter positive til

vedtaket. Ser vi motsatt ende av skalaen finner vi 22 respondenter som opplevde det motsatte. I denne grupperingen er 14 respondenter misfornøyd med vedtaket og 8 respondenter som er positive til vedtaket.

Det betyr at majoriteten av respondentene som var fornøyd med vedtaket ikke opplevde at beslutningsprosessen handlet mer om person og maktkamp enn sak. Dette gir ikke støtte til tanken om en forhandlingsbasert beslutningsprosess.

I den fjerde krysstabellen skal vi undersøke sammenheng mellom fornøydhet med vedtaket og i hvilken grad respondentene opplevde at beslutningsprosessen bar preg av *skiftende interesser og koalisjoner* (tabell 28).

Tabell 28 Fornøydhet versus beslutningsprosessen var preget av skiftende interesser og koalisjoner

		Jeg opplevde at beslutningsprosessen bar preg av skiftende interesser og koalisjoner				
		Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor fornøyd var du med vedtaket ?	Svært misfornøyd	0	0	1	0	4
	Misfornøyd	0	3	0	11	8
	Vet ikke	0	2	1	2	0
	Fornøyd	7	17	7	9	0
	Svært fornøyd	8	9	2	4	0
	I alt	15	31	11	26	12

Her finner vi en gruppering på 46 respondenter er uenig i påstanden om *skiftende interesser og koalsjoner* og av disse er 41 respondenter positive til vedtaket. Av grupperingen på 38 respondenter som er enige i påstanden, er 23 respondenter negative til vedtaket.

Det betyr at majoriteten av respondenten som var fornøyd med vedtaket ikke opplevde at beslutningsprosessen bar preg av skiftende interesser og koalisjoner. Imidlertid er andelen respondenter i motsatt ende av skala såpass høy at finner delvis støtte til tanken om en forhandlingsbasert beslutningsprosess.

I den femte krysstabellen skal vi undersøke sammenhengen mellom fornøydhet med vedtaket og i hvilken grad respondentene opplevde at en *bestemt gruppe (særinteresse) tvang gjennom sin beslutning* (tabell 29).

Tabell 29 Fornøydhet versus en særinteresse tvang gjennom sin beslutning

		Jeg opplevde at en bestemt gruppe (særinteresse) tvang gjennom sin beslutning				
		Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor fornøyd var du med vedtaket ?	Svært misfornøyd	0	0	0	1	4
	Misfornøyd	1	1	3	8	9
	Vet ikke	1	2	0	2	0
	Fornøyd	24	7	3	4	2
	Svært fornøyd	16	4	1	2	0
	I alt	42	14	7	17	15

Her finner vi en majoritet med 56 respondenter som som er uenig i påstanden om at en *bestemt gruppe tvang gjennom sin beslutning*. Brorparten i denne grupperingen med 51 respondenter er positive til vedtaket. For grupperingen på 32 respondenter som opplevde det motsatte er over halvparten med 22 respondenter misfornøyd med vedtaket.

Det betyr at majoriteten av respondenten som var fornøyd med vedtaket ikke opplevde at en bestemt gruppe tvang gjennom sin beslutning. Imidlertid er andelen respondenter i motsatt ende av skala såpass høy at vi i finner delvis støtte til tanken om en forhandlingsbasert beslutningsprosess.

Så skal vi se på *tilfeldighetsmodellen versus fornøydhet* med vedtaket. I de fem neste krysstabellene fremkommer resultatene fra påstandene i tilfeldighetsmodellen.

I den første krysstabellen skal vi undersøke sammenhengen mellom fornøydhet med vedtaket og i hvilken grad redponentene opplevde at beslutningsprosessen var *ustrukturert* (tabell 30).

Tabell 30 Fornøydhet versus beslutningsprosessen var ustrukturert

		Jeg opplevde at beslutningsprosessen var ustrukturert					
		Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig	I alt
Hvor fornøyd var du med vedtaket ?	Svært misfornøyd	0	0	2	1	2	5
	Misfornøyd	4	6	3	5	4	22
	Vet ikke	2	2	1	0	0	5
	Fornøyd	15	18	4	1	2	40
	Svært fornøyd	16	5	1	1	0	23
	I alt	37	31	11	8	8	95

Her finner vi en stor majoritet med 68 respondenter som er uenig i påstanden om at beslutningsprosessen var *ustrukturert*. Av disse finner vi en gruppering på hele 54 respondenter som er fornøyd med vedtaket. For grupperingen på 16 respondenter som opplevde det motsatte er det 12 respondenter som er misfornøyd med vedtaket. Blant respondentene som har krysset av for at de er *misfornøyd* med vedtaket, er andelen respondenter jevnt fordelt på de som opplevde en strukturert versus en ustrukturert beslutningsprosess.

Det betyr at majoriteten av respondentene som var fornøyd med vedtaket ikke opplevde at beslutningsprosessen var ustrukturert. Andelen respondenter i motsatt ende av skala er av såpass beskjeden karakter at vi ikke finner støtte til tanken om en tilfeldig beslutningsprosess.

I den andre krysstabellen skal vi undersøke sammenhengen mellom fornøydhet med vedtaket og i hvilken grad respondentene opplevde at ulike aktører hadde *individuelle strategier for å nå sine mål* (tabell 31).

Tabell 31 Fornøydhet versus ulike aktører hadde individuelle strategier for å nå sine mål

		Jeg opplevde at ulike aktører hadde individuelle strategier for å nå sine mål				
		Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor fornøyd var du med vedtaket ?	Svært misfornøyd	0	0	2	0	3
	Misfornøyd	2	0	3	7	10
	Vet ikke	0	0	2	2	1
	Fornøyd	5	8	9	16	2
	Svært fornøyd	2	4	4	12	1
	I alt	9	12	20	37	17

Her finner vi en majoritet med 54 respondenter som som enig påstanden om at en *ulike aktører hadde individuelle strategier for å nå sine mål*. Vi ser at over halvparten i denne grupperingen med 31 respondenter opplevde vedtaket som positivt. Men dette er ingen enhetlig gruppe. Vi finner 20 respondenter i samme gruppering som er misfornøyd med vedtaket.

I den andre enden av skala finner vi derimot en mer uison gruppering. Av de 21 respondenter som er uenige i påstanden om individuelle strategier, er hele 19 av disse respondentene positive til vedtaket.

Det betyr at majoriteten av respondentene som var fornøyd med vedtaket opplevde at ulike aktører hadde individuelle strategier for å nå sine mål. Vi finner derfor støtte i tanken om en tilfeldig beslutningsprosess.

I den tredje krysstabellen skal vi undersøke sammenhengen mellom fornøydhet med vedtaket og i hvilken grad respondentene opplevde at beslutningsprosessen var preget av *tilfeldigheter* (tabell 32).

Tabell 32 Fornøydhet versus beslutningsprosessen var preget av tilfeldigheter

		Jeg opplevde at beslutningsprosessen var preget av tilfeldigheter				
		Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor fornøyd var du med vedtaket ?	Svært misfornøyd	2	1	0	1	1
	Misfornøyd	4	8	3	5	2
	Vet ikke	1	1	2	1	0
	Fornøyd	19	16	2	3	0
	Svært fornøyd	17	6	0	0	0
	I alt	43	32	7	10	3

Her finner vi en stor majoritet med hele 75 respondenter som er uenig i en beslutningsprosess preget av *tilfeldigheter*. I denne grupperingen er hele 58 respondenter positive til vedtaket. I motsatt ende av skala ser vi en gruppering på 13 respondenter som opplevde det motsatte hvor 9 av disse er misfornøyd med vedtaket.

Det betyr at majoriteten av respondentene som var fornøyd med vedtaket ikke opplevde en beslutningsprosess preget av tilfeldigheter. Andelen respondenter i motsatt ende av skala er av såpass beskjeden karakter at vi ikke finner støtte til tanken om en tilfeldig beslutningsprosess.

I den fjerde krysstabellen skal vi undersøke sammenhengen mellom fornøydhet med vedtaket og i hvilken grad respondentene opplevde at *vedtaket var forankret i medlemsmassen* (tabell 33).

Tabell 33 Fornøydhets versus vedtaket var forankret i medlemsmassen

Jeg opplevde at vedtaket var forankret i medlemsmassen i Politiets Fellesforbund

	Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor fornøyd var du med vedtaket ?					
Svært misfornøyd	4	1	0	0	0
Misfornøyd	5	7	2	7	1
Vet ikke	1	1	1	2	0
Fornøyd	0	5	1	20	14
Svært fornøyd	1	0	2	9	11
I alt	11	14	6	38	26

En majoritet på hele 64 responder er enig i at *vedtaket var forankret i medlemsmassen*. I denne grupperingen er så mange som 54 respondenter positivt til vedtaket. I motsatt ende av skala ser vi en gruppering på 25 respondenter som hadde en motsatt oppfatning av forankring i medlemsmassen hvor 17 av disse er misfornøyd med vedtaket.

Det betyr at majoriteten av respondentene som var fornøyd med vedtaket opplevde at vedtaket var forankret i medlemsmassen. Vi finner derfor ikke støtte til tanken om en tilfeldig beslutningsprosess.

I den fjerde krysstabellen skal vi undersøke sammenhengen mellom fornøydhets med vedtaket og i hvilken grad respondentene opplevde *at medlemsmassen i ikke ble involvert i bevæpningsdiskusjonen* (tabell 34).

Tabell 34 Fornøydhets versus medlemsmassen ble ikke involvert

Jeg opplevde at store deler av medlemsmassen i Politiets Fellesforbund ikke ble involvert i diskusjonen om "ja" eller "nei" til generell bevæpning av norsk politi

	Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor fornøyd var du med vedtaket ?					
Svært misfornøyd	0	1	0	2	2
Misfornøyd	2	4	1	8	7
Vet ikke	2	1	1	1	0
Fornøyd	11	14	9	3	3
Svært fornøyd	8	7	1	5	2
I alt	23	27	12	19	14

Vi ser at majoriteten med 50 respondenter som er uenig i påstanden at *medlemsmassen ikke ble involvert*. Av denne grupperingen er 40 respondenter positive til vedtaket. Blant

grupperingen på 33 respondenter som hadde en motsatt oppfatning, finner vi 19 respondenter som er misfornøyde med vedtaket.

Det betyr at majoriteten av respondentene som var fornøyd med vedtaket ikke opplevde manglende involvering av medlemsmassen i bevæpningsspørsmålet. Imidlertid er andelen i motsatt skala såpass høy at vi finner svak støtte i tanken om en tilfeldig beslutningsprosess.

5.7 Beslutningsmodellene versus tillit til beslutningsprosessen

Siste del i dette kapittelet er å se på om *variasjonen i tillit til beslutningsprosessen* henger sammen med *hvordan respondentene opplevde beslutningssituasjonen*. Vi skal ta de tre ulike modellene i tur og orden. Hovedtendensen presenteres også her kort.

Vi skal nå se på *rasjonalitetsmodellen* versus *tillit* til beslutningsprosessen. I de fem første krysstabellene fremkommer resultatene fra påstandene i rasjonalitetsmodellen.

I den første krysstabellen skal vi undersøke sammenhengen mellom tillit til beslutningsprosessen og i hvilken grad respondentene opplevde at forslagene de skulle stemme over hadde *klare og definerte mål* (tabell 35).

Tabell 35 Tillit versus forslagene jeg skulle stemme over på landsmøte hadde klare og definerte mål

		Jeg opplevde at forslagene jeg skulle stemme over på landsmøte hadde klare og definerte mål				
		Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor stor tillit hadde du til beslutningsprosessen?	Svært liten tillit	1	0	0	1	6
	Liten tillit	0	0	0	5	4
	Vet ikke	0	0	0	5	1
	Tillit	0	1	0	11	35
	Svært stor tillit	0	1	0	3	21
	I alt	1	2	0	25	67

Et overveldende flertall med 92 respondenter er enige i at forslagene hadde *klare og definerte mål*. Men nå vi ser på fordelingen for disse verdiene, er det betydelig forskjell. Interessant nok viser krysstabellen at både de som har mistillit og tillit til beslutningsprosessen opplevde at forslagene hadde klare og definerte mål. Dette støtter tanken, til tross for ulike syn på løsningen, om en rasjonell beslutningsprosess.

Denne observasjonen finner vi også i den andre krysstabellen hvor respondentene skal ta stilling til om de skjønnte *konsekvensene* av forslagene (tabell 36). Men her finner vi enda tydeligere utfall.

Tabell 36 Tillit versus jeg skjønnte godt konsekvensene

		Jeg skjønnte godt konsekvensene av forslagene jeg skulle stemme over				
		Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor stor tillit hadde du til beslutningsprosessen?	Svært liten tillit	0	0	0	0	8
	Liten tillit	0	0	0	2	7
	Vet ikke	0	1	0	3	2
	Tillit	0	0	0	8	39
	Svært stor tillit	0	0	0	1	24
	I alt	0	1	0	14	80

Nesten samtlige respondenter er enig i at de skjønnte godt *konsekvensene* av forslagene de skulle stemme over uavhengig av hvor stor tillit de hadde til beslutningsprosessen. Vi observerer også at ingen har krysset av på verdiene 1 og 3. Også her er det opplevd *konsekvenslogikk* som fremsettes om en mulig forklaring, eller indikator på rasjonalitet.

Tilsvarende observasjon finner vi i den tredje krysstabellen hvor respondentene skal ta stilling til om de hadde tilstrekkelig med *tid* til å sette seg inn i saken (tabell 37).

Tabell 37 Tillit versus jeg hadde tilstrekkelig med tid

		Jeg hadde tilstrekkelig med tid til å sette meg inn i saken				
		Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor stor tillit hadde du til beslutningsprosessen?	Svært liten tillit	0	0	0	1	7
	Liten tillit	0	1	0	2	6
	Vet ikke	1	1	0	1	3
	Tillit	0	0	1	6	40
	Svært stor tillit	0	0	0	1	24
	I alt	1	2	1	11	80

Vi ser at uavhengig av grad av tillit til beslutningsprosessen opplevde respondentene at de hadde tilstrekkelig med *tid* til å sette seg inn i saken.

Den samme mønsteret finner i også i den fjerde krysstabellen hvor respondentene skal ta stilling til om *beslutningsgrunnlaget var tilfredsstillende* (tabell 38).

Tabell 38 Tillit versus beslutningsgrunnlaget var tilfredsstillende

Jeg opplevde at beslutningsgrunnlaget (saksunderlaget) var tilfredsstillende

	Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig	
Hvor stor tillit hadde du til beslutningsprosessen?	Svært liten tillit	1	1	2	2	2
	Liten tillit	0	2	1	3	3
	Vet ikke	0	1	1	2	2
	Tillit	0	0	0	18	29
	Svært stor tillit	0	0	0	4	21
	I alt	1	4	4	29	57

Funn også her viser at uavhengig av grad av tillit til beslutningsprosessen opplevde respondentene at *beslutningsgrunnlaget var tilfredsstillende*.

Den femte krysstabellen (39) skiller seg heller ikke ut, hvor respondentene skal ta stilling til om de stemte på det forslaget som var *best egnet til å løse samfunnsoppdraget*. Vi finner samme hovedtendensen her, som i de fire forutgående tabellene.

Tabell 39 Tillit versus jeg stemte på det forslaget jeg mente var best egnet til å løse politiets samfunnsoppdrag

Jeg stemte på det forslaget jeg mente var best egnet til å løse politiets samfunnsoppdrag

	Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig	
Hvor stor tillit hadde du til beslutningsprosessen?	Svært liten tillit	0	0	0	1	7
	Liten tillit	0	0	1	1	7
	Vet ikke	0	1	0	0	5
	Tillit	0	1	1	8	37
	Svært stor tillit	1	0	0	2	22
	I alt	1	2	2	12	78

Vi ser også her at uavhengig av grad av tillit til beslutningsprosessen opplevde respondentene at de stemte på det forslaget jeg mente var *best egnet til å løse politiets samfunnsoppdrag*.

I de fem neste krysstabellene fremkommer resultatene fra påstandene i *forhandlingsmodellen*.

I den første krysstabellen skal vi undersøke sammenhengen mellom tillit til beslutningsprosessen og i hvilken grad respondentene opplevde beslutningsprosessen var preget av *konflikter og interessemotsetninger* (tabell 40).

Tabell 40 Tillit versus beslutningsprosessen var preget av konflikter og interessemotsetninger

		Jeg opplevde at beslutningsprosessen på landsmøte var preget av konflikter og interessemotsetninger				
		Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor stor tillit hadde du til beslutningsprosessen?	Svært liten tillit	0	0	0	1	7
	Liten tillit	0	0	0	4	5
	Vet ikke	1	0	0	2	3
	Tillit	1	17	5	23	1
	Svært stor tillit	7	2	0	14	2
	I alt	9	19	5	44	18

Her ser vi at majoriteten med 62 respondentene opplevde at beslutningsprosessen på landsmøte var preget av *konflikter og interessemotsetninger*. Hele 40 respondenter i denne gruppen har tillit til beslutningsprosessen selv om de opplevde et høyt konfliktnivå.

I den andre enden av skalaen finner vi en mer unison gruppe med 27 respondenter som har tillit til beslutningsprosessen og som er uenige at landsmøte var preget av interessemotsetninger og konflikter.

Det betyr at majoriteten av respondentene som hadde tillit til beslutningsprosessen opplevde at beslutningsprosessen på landsmøte var preget av *konflikter og interessemotsetninger*. Det betyr at vi finner søtte i tanken om en forhandlingsbasert beslutningsprosess.

Noen av de samme funnene gjør seg gjeldende i den andre krysstabell hvor respondentene skal ta stilling til om de opplevde at beslutningsprosessen var preget av *forhandlinger* (tabell 41).

Tabell 41 Tillit versus beslutningsprosessen var preget av forhandlinger

		Jeg opplevde at beslutningsprosessen var preget av forhandlinger				
		Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor stor tillit hadde du til beslutningsprosessen?	Svært liten tillit	1	1	0	1	5
	Liten tillit	0	2	1	2	4
	Vet ikke	1	1	2	1	1
	Tillit	3	14	9	19	2
	Svært stor tillit	4	6	1	8	6
	I alt	9	24	13	31	18

Også her ser vi at majoriteten av respondentene opplevde at beslutningsprosessen på landsmøte var preget av *forhandlinger*. Av grupperingen på 49 respondenter som er enig i påstanden er det kun 12 respondenter som har mistillit til beslutningsprosessen. Blant grupperingen på 33 respondenter som ikke opplevde et forhandlingsbasert landsmøte har 27 respondenter tillit til beslutningsprosessen.

Det betyr at majoriteten av respondentene som hadde tillit til beslutningsprosessen var enige i at beslutningsprosessen var preget av forhandlinger. Dette støtter også tanken om en forhandlingsbasert beslutningsprosess.

I den tredje krysstabellen skal vi undersøke sammenheng mellom tillit til beslutningsprosessen og i hvilken grad respondentene opplevde at beslutningsprosessen handlet mer om *person og maktkamp enn sak* (tabell 42).

Tabell 42 Tillit versus beslutningsprosessen handlet mer om person og maktkamp enn sak

		Jeg opplevde at beslutningsprosessen handlet mer om person og maktkamp enn sak				
		Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor stor tillit hadde du til beslutningsprosessen?	Svært liten tillit	0	0	0	2	6
	Liten tillit	1	2	1	2	3
	Vet ikke	2	2	0	0	2
	Tillit	26	11	3	7	0
	Svært stor tillit	22	3	0	0	0
	I alt	51	18	4	11	11

Den store majoriteten med 69 respondenter er uenig i at beslutningsprosessen handlet mer om *person og maktkamp* enn sak. I denne grupperingen har hele 62 respondenter tillitt til

beslutningsprosessen. Ser vi på grupperingen på 22 respondenter som mener at beslutningsprosessen handlet mer om person og maktkamp enn sak, har over halvparten med 13 respondenter mistillit til beslutningsprosessen.

Det betyr at majoriteten av respondentene som hadde tillit til beslutningsprosessen var uenig i at beslutningsprosessen handlet mer om person og maktkamp enn sak. Dette gir ikke støtte i tanken om en forhandlingsbasert beslutningsprosess fordi andelen respondenter i motsatt skala er såpass lav.

I den fjerde krysstabellen skal vi undersøke sammenheng mellom tillit til beslutningsprosessen og i hvilken grad respondentene opplevde at beslutningsprosessen bar preg av *skiftende interesser og koalisjoner* (tabell 43).

Tabell 43 Tillit versus beslutningen bar preg av skiftende interesser og koalisjoner

		Jeg opplevde at beslutningsprosessen bar preg av skiftende interesser og koalisjoner				
		Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor stor tillit hadde du til beslutningsprosessen?	Svært liten tillit	0	0	1	1	6
	Liten tillit	1	1	0	4	3
	Vet ikke	0	1	0	2	3
	Tillit	4	22	7	14	0
	Svært stor tillit	10	7	3	5	0
	I alt	15	31	11	26	12

Her finner vi en majoriteten på 46 respondenter er uenig i påstanden om *skiftende interesser og koalsjoner*. Denne gruppen respondenter har en tilnærmet unison tillit til beslutningsprosessen med hele 43 respondente. Av grupperingen på 38 respondenter som er enige i påstanden, har over halvparten med 19 respondenter tillitt til beslutningsprosessen.

Det betyr at majoriteten av respondentene som hadde tillit til beslutningsprosessen var uenig i at beslutningsprosessen bar preg av skiftende interesser og koalisjoner. Dette støtter ikke tanken om en forhandlingsbasert beslutningsprosess.

I den femte krysstabellen skal vi undersøke sammenhengen mellom tillit til beslutningsprosessen og i hvilken grad respondentene opplevde at en *bestemt gruppe (særinteresse) tvang gjennom sin beslutning* (tabell 44).

Tabell 44 Tillit versus en bestemt gruppe tvang gjennom sin beslutning

		Jeg opplevde at en bestemt gruppe (særinteresse) tvang gjennom sin beslutning				
		Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor stor tillit hadde du til beslutningsprosessen?	Svært liten tillit	0	0	0	0	8
	Liten tillit	0	0	0	3	6
	Vet ikke	1	1	0	3	1
	Tillit	21	11	6	9	0
	Svært stor tillit	20	2	1	2	0
	I alt	42	14	7	17	15

Her finner vi en majoritet med 56 respondenter som som er uenig i påstanden om at en *bestemt gruppe tvang gjennom sin beslutning*. Hele 54 respondenter i denne grupperingen hadde tillit til beslutningsprosessen. For grupperingen på 32 respondenter som opplevde det motsatte har over halvparten med 17 respondenter ikke tillit til beslutningsprosessen.

Det betyr at majoriteten av respondentene som hadde tillit til beslutningsprosessen ikke opplevde at en bestemt gruppe tvang gjennom sin beslutning. Vi finner derfor ikke støtte i tanken om en forhandlingsbasert beslutningsprosess.

I de fem siste krysstabellene fremkommer resultatene fra påstandene i *tilfeldighetsmodellen*.

I den første krysstabellen skal vi undersøke sammenhengen mellom tillit til beslutningsprosessen og i hvilken grad respondentene opplevde at beslutningsprosessen var *ustrukturert* (tabell 45).

Tabell 45 Tillit versus beslutningsprosessen var ustrukturert

		Jeg opplevde at beslutningsprosessen var ustrukturert				
		Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor stor tillit hadde du til beslutningsprosessen?	Svært liten tillit	0	0	2	0	6
	Liten tillit	1	4	0	3	1
	Vet ikke	0	3	1	2	0
	Tillit	15	22	8	2	0
	Svært stor tillit	21	2	0	1	1
	I alt	37	31	11	8	8

Her finner vi en stor majoritet med 68 respondenter som er uenig i påstanden om at beslutningsprosessen var ustrukturert. Av disse finner vi en gruppering på hele 60

respondenter som har tillit til beslutningsprosessen. For grupperingen på 16 respondenter som opplevde det motsatte er det 10 respondenter som ikke har tillit til beslutningsprosessen. Det betyr at majoriteten av respondentene som hadde tillit til beslutningsprosessen ikke opplevde at beslutningsprosessen var ustrukturert. Vi finner derfor ikke støtte i tanken om en tilfeldig beslutningsprosess.

I den andre krysstabellen skal vi undersøke sammenhengen mellom tillit til beslutningsprosessen og i hvilken grad respondentene opplevde at ulike aktører hadde *individuelle strategier for å nå sine mål* (tabell 46).

Tabell 46 Tillit versus ulike aktører hadde individuelle strategier for å nå sine mål

		Jeg opplevde at ulike aktører hadde individuelle strategier for å nå sine mål				
		Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor stor tillit hadde du til beslutningsprosessen?	Svært liten tillit	0	0	2	0	6
	Liten tillit	0	0	1	2	6
	Vet ikke	0	0	2	1	3
	Tillit	3	7	11	24	2
	Svært stor tillit	6	5	4	10	0
	I alt	9	12	20	37	17

Her finner vi en majoritet med 54 respondenter som er enig i påstanden om at *ulike aktører hadde individuelle strategier for å nå sine mål*. Vi ser at over halvparten med 36 respondenter hadde tillit til beslutningsprosessen.

I den andre enden av skala finner vi en unison gruppe der samtlige 21 respondenter som er uenige i at ulike aktører hadde individuelle strategier for å nå sine mål også har tillit til beslutningsprosessen.

Det betyr at majoriteten av respondentene som hadde tillit til beslutningsprosessen opplevde at ulike aktører hadde individuelle strategier for å nå sine mål. Det betyr at vi finner støtte i tanken om en tilfeldig beslutningsprosess.

I den tredje krysstabellen skal vi undersøke sammenhengen mellom tillit til beslutningsprosessen og i hvilken grad respondentene opplevde at beslutningsprosessen var preget av *tilfeldigheter* (tabell 47)

Tabell 47 Tillit versus beslutningsprosessen var preget av tilfeldigheter

		Jeg opplevde at beslutningsprosessen var preget av tilfeldigheter				
		Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor stor tillit hadde du til beslutningsprosessen?	Svært liten tillit	2	1	0	3	2
	Liten tillit	0	5	0	4	0
	Vet ikke	1	2	2	0	1
	Tillit	20	21	4	2	0
	Svært stor tillit	20	3	1	1	0
	I alt	43	32	7	10	3

Her finner vi en stor majoritet med hele 75 respondenter som er uenig i en beslutningsprosess preget av *tilfeldigheter*. I denne grupperingen har hele 64 respondenter tillit til beslutningsprosessen. I motsatt ende av skala finner vi en gruppering på 13 respondenter som opplevde det motsatte hvor 8 av disse ikke hadde tillit til beslutningsprosessen.

Det betyr at majoriteten av respondentene som hadde tillit til beslutningsprosessen ikke oppleve en beslutningsprosess preget av tilfeldigheter. Det betyr at vi ikke finner støtte i tanken om en tilfeldig beslutningsprosess.

I den femte krysstabellen skal vi undersøke sammenhengen mellom tillit til beslutningsprosessen og i hvilken grad respondentene opplevde at vedtaket var *forankret i medlemsmassen* (tabell 48).

Tabell 48 Tillit versus vedtaket var forankret i medlemsmassen

		Jeg opplevde at vedtaket var forankret i medlemsmassen i Politiets Fellesforbund				
		Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor stor tillit hadde du til beslutningsprosessen?	Svært liten tillit	5	3	0	0	0
	Liten tillit	3	5	0	1	0
	Vet ikke	1	2	2	0	1
	Tillit	1	4	3	31	8
	Svært stor tillit	1	0	1	6	17
	I alt	11	14	6	38	26

En majoritet på hele 64 respondenter er enig i at vedtaket var *forankret i medlemsmassen*. I denne grupperingen har så mange som 62 respondenter tillit til beslutningsprosessen. I motsatt ende av skala finner vi en gruppering på 25 respondenter av motsatt oppfatning hvor 16 av disse ikke har tillit til beslutningsprosessen.

Det betyr at majoriteten av de som hadde tillit til beslutningsprosessen opplevde at vedtaket var forankret i medlemsmassen. Vi finner derfor ikke støtte i tanken om en tilfeldig beslutningsprosess.

I den femte og siste krysstabellen skal undersøke sammenhengen mellom tillit til beslutningsprosessen og i hvilken grad respondentene opplevde at *medlemsmassen ble involvert i bevæpningsdiskusjonen* (tabell 49).

Tabell 49 Tillit versus medlemsmassen ble ikke involvert

Jeg opplevde at store deler av medlemsmassen i Politiets Fellesforbund ikke ble involvert i diskusjonen om "ja" eller "nei" til generell bevæpning av norsk politi

	Helt uenig	Delvis uenig	Vet ikke	Delvis enig	Helt enig
Hvor stor tillit hadde du til beslutningsprosessen?					
Svært liten tillit	0	1	0	1	6
Liten tillit	1	1	1	4	2
Vet ikke	0	1	0	3	2
Tillit	11	17	9	8	2
Svært stor tillit	11	7	2	3	2
I alt	23	27	12	19	14

Vi ser en majoritet med 50 respondenter som er uenig i at medlemsmassen ikke ble involvert. Av denne grupperingen har 46 respondenter tillit til beslutningsprosessen. Blant grupperingen på 33 respondenter som opplevde at medlemsmassen ikke ble involvert, finner vi 13 respondenter som ikke har tillit til beslutningsprosessen.

Det betyr at majoriteten av respondenten som hadde tillit til beslutningsprosessen ikke opplevde manglende involvering fra medlemsmassen. Vi finner derfor ikke støtte i tanken om en tilfeldig beslutningsprosess.

5.8 Oppsummering

Den første delkonklusjonen viser at beslutningsprosessen under landsmøte kjennetegnes av *rasjonalitet*. Vi fant også tydelige fotavtrykk etter *forhandlingsmodellen* men i mindre grad støtte i *tilfeldighetsmodellen*.

Spørsmålet som da reiser seg er om dette også fanges opp når de ulike beslutningsmodellene holdes opp mot variablene «fornøydhet» og «tillit». Sagt med andre ord, henger variasjonene i

fornøydhet med vedtaket og tillit til beslutningsprosessen sammen med hvordan respondentene opplevde beslutningssituasjonen?

Tabell 50 gir en skjematisk oversikt og oppsummering av funn fra tabell 20 til og med tabell 49.

Tabell 50 Rasjonalitetsmodellen, forhandlingsmodellen og tilfældighetsmodellen versus fornøydhet med vedtaket og tillit til beslutningsprosessen

	Fornøydhet			Tillit		
	Støtte	Delvis støtte	Ikke støtte	Støtte	Delvis støtte	Ikke støtte
Jeg opplevde at forslagene jeg skulle stemme over hadde klare og definerte mål	x			x		
Jeg skjønnte godt konsekvensene av forslagene jeg skulle stemme over	x			x		
Jeg hadde tilstrekkelig med tid til å sette meg inn i saken	x			x		
Jeg opplevde at beslutningsgrunnlaget (saksunderlaget) var tilfredsstillende	x			x		
Jeg stemte på det forslaget jeg mente var beste egnet til å løse politiets samfunnsoppdrag	x			x		
<i>SUM RASJONALITETSMODELLEN</i>	xxxxx			xxxxx		
Jeg opplevde at beslutningsprosessen var preget av konflikter og interessemotsetninger	x			x		
Jeg opplevde at beslutningsprosessen var preget av forhandlinger	x			x		
Jeg opplevde at beslutningsprosessen handlet mer om person og maktkamp enn sak			x			x
Jeg opplevde at beslutningsprosessen bar preg av skiftende interesser og koalisjoner		x			x	
Jeg opplevde at en bestemt gruppe (særinteresse) tvang gjennom sin beslutning		x				x
<i>SUM FORHANDLINGSMODELLEN</i>	xx	xx	x	xx	x	xx
Jeg opplevde at beslutningsprosessen var ustrukturert			x			x
Jeg opplevde at ulike aktører hadde individuelle strategier for å nå sine mål	x			x		
Jeg opplevde at beslutningsprosessen var preget av tilfeldigheter			x			x
Jeg opplevde at vedtaket var forankret i medlemsmassen i Politiets Fellesforbund			x			x
Jeg opplevde at store deler av medlemsmassen i Politiets Fellesforbund ikke ble involvert i diskusjonen om «ja» eller «nei» til generell bevæpning av norsk politi		x				x

SUM TILFELDIGHETSMODELLEN	x	x	xxx	x		xxxx
---------------------------	---	---	-----	---	--	------

Når det gjelder rasjonalitetsmodellen så observerer vi at uavhengig av hvor *fornøyd* respondentene var med vedtaket og hvor stor *tillit* de hadde til beslutningsprosessen, opplevde respondentene at vedtakene hadde *klare og definert mål*, de var godt kjent med *konsekvensene* av alternativene, de hadde *tid* til å sette seg inn i saken, *samfunnsoppdraget* var ledende for stemmeavgivningen og *beslutningsgrunnlaget* var tilfredsstillende.

Oppsummert gir dette *støtte* til rasjonalitetsmodellen og hypotese 1: *Beslutningsprosessen kjennetegnes ved at alle alternativene og konsekvensene av disse var godt kjent.*

Vi fant litt større variasjoner når det gjelder forhandlingsmodellen. Det første vi ser er uavhengig av hvor *fornøyd* respondentene var med vedtaket og hvor stor *tillit* de hadde til beslutningsprosessen, opplevde majoriteten av respondentene et landsmøte preget av *konflikter, interessemotsetninger og forhandlinger*. Når variablene *skiftende interesser og koalisjoner* og *særinteresser tvang gjennom sin beslutning og maktkamp* holdes opp mot variablene *fornøydhet og tillit*, observerer vi et annet utfall. Vi observerer da at ved sammenligning av variabelen *fornøydhet* med variablene *skiftende interesser og koalisjoner* og *særinteresser tvang gjennom sin beslutning*, finner vi kun delvis støtte. Ved sammenligning av variabelen *tillit* med variablene *skiftende interesser og koalisjoner* og *særinteresser tvang gjennom sin beslutning*, fant vi delvis støtte til *skiftende interesser og koalisjoner* men ikke støtte i *særinteresser tvang gjennom sin beslutning*. Når det gjelder variabelen *fornøydhet* og *tillit* ble det ikke funnet støtte i at beslutningsprosessen handlet mer om maktkamp en sak. Dette betyr at vi finner delvis støtte i tanken om en forhandlingsbasert beslutningsprosess.

Oppsummert gir dette *delvis støtte* til forhandlingsmodellen og hypotese 2: *Beslutningsprosessen kjennetegnes ved interessemotsetninger, konflikter og forhandlinger.*

Når det gjelder tilfeldighetsmodellen observerte vi at uavhengig av hvor *fornøyd* respondentene var med vedtaket og hvor stor *tillit* de hadde til beslutningsprosessen, fant vi kun støtte i variabelen *ulike aktører hadde individuelle strategier for å nå sine mål*. Ved sammenligning av *fornøydhet* opp mot *manglende involvering av medlemsmassen*, fant vi i delvis støtte i tanken om en tilfeldig beslutningspross. Men ved vi fant ikke støtte da tillitsvariabelen ble sammenlignet med *manglende involvering av medlemsmassen*. Ved

sammenligning av fornøydhets og tillit opp mot ustrukturert og tilfeldig beslutningsprosess, fant iv ikke støtte. Heller ikke ved sammenligning opp mot at variabelen *vedtaket var forankret i medlemsmassen*. Det betyr at funn her *ytteligere svekker tilfeldighetsmodellen* men *styrker rasjonalitetsmodellen*. .

Oppsummert gir dette gir dette *svak støtte* til tilfeldighetsmodellen og hypotese 3:
Beslutningsprosessen kjennetegnes ved usikkerhet og tilfeldigheter.

6. Konklusjon og mulige implikasjoner

Formålet med denne studien er finne ut hva som kjennetegner beslutningsprosessen under Politiets Fellesforbunds landsmøte i 2012. Vedtaket om å arbeide for generell bevæpning av norsk politi, kom overraskende på mange tillitsvalgte og medlemmer. Flere stilte spørsmål ved hvorfor 71 av landsmøtets 124 stemmeberettigede delegater landet på denne beslutningen til tross for at et flertall blant medlemmer gjennom to spørreundersøkelser, forbundsstyre og det interne bevæpningsutvalg var imot generell bevæpning. Det ble stilt spørsmål ved om organisasjonen hadde tilrettelagt for nok engasjement og involvering fra medlemsmassen. Var vedtaket faglig begrunnet, eller var det andre bakenforliggende årsaker til at mange delegater snudde under landsmøte.

I første de av analysen fant vi at respondentene stemte avvikende i forhold til tidligere representative undersøkelser i politiet. Av de som kom med bundet mandat var det to som endret standpunkt underveis i landsmøteforhandlingene. Videre var det slik at ingen av de 14 delegatene som skiftet side, gjorde det til fordel for nei-siden. Dette er delvis kjønnsrelatert og relatert til stillingskode. Holdningsendringene skjedde blant de med politifaglig bakgrunn og politikvinner hadde større disposisjon til å skifte standpunkt enn politimenn. Men holdningsendringen skjedde først og fremst blant respondentene med fritt mandat, og som slik sett var mer påvirkelige enn delegatene med bundet mandat. Vi finner også at langt færre respondenter har skiftet standpunkt fra *nei* til *ja* fra 2012 frem til i dag, enn andre studier viser.

For å forklare utfallet på landsmøte, ble i alt tre ulike og til dels konkurrerende forklaringer fremsatt og testet empirisk gjennom en spørreundersøkelsen. Vi må selvsagt ta forbehold om at respondentene husker dette riktig, men med dette forbeholdet er resultatene meget interessante.

Av de tre beslutningsmodellene presentert over er det tydelig at beslutningsprosessen under landsmøte kjennetegnes av *rasjonalitet*. Respondentene opplevde at vedtakene hadde klare og definert mål, de var godt kjent med konsekvensene av alternativene, de hadde tid til å sette seg inn i saken, samfunnsoppdraget var ledende for stemmeavgivningen og beslutningsgrunnlaget var tilfredsstillende. Men vi ser også tydelige fotavtrykk etter *forhandlingsmodellen* i denne beslutningsprosessen. Dette kommer også til uttrykk gjennom

ulike sitater, som er gjengitt i dette kapittelet. Mange respondenter opplevde en beslutningsprosess preget av konflikter, interessemotsetninger og forhandlinger, som er klassiske trekk ved forhandlingsmodellen. I tillegg mener nærmere halvparten av respondentene at beslutningsprosessen var preget av skiftende interesser og koalisjoner. Vi finner også innslag av maktkamp og oppfatning av at særinteresser tvang gjennom sitt vedtak. Beslutningsprosessen finner i mindre grad støtte i *tilfeldighetsmodellen*. Det store flertallet av respondentene opplevde ikke at beslutningsprosessen var ustrukturert eller preget av tilfeldigheter. Disse funn styrker derfor rasjonalitetsmodellen. Men det var mange respondenter som opplevde at ulike aktører hadde individuelle strategier for å nå sine mål, noe som er egenskaper som støtter opp under tilfeldighetsmodellen. Vi finner dermed svak støtte i tilfeldighetsmodellen.

Hovedkonklusjonen er derfor at de tre modellene ikke er konkurrerende, men heller supplerende inntak for å forstå beslutningsprosessen på landsmøte.

Det studien i tillegg har avdekket, og som er policy-relevant for forbundet, er at bruken av bundet eller ubundet mandat for delegatene, har en betydning for utfallet. I dette tilfellet ville et bundet mandat, gitt holdningsundersøkelsene presenter over, sannsynligvis endret vedtaket. Dette reiser en prinsipielt viktig debatt, fordi ulike kjøreregler i lokallagene påvirker funksjonsmåten i Politiets Fellesforbund, og rollen et landsmøte har som forbundets øverste beslutningsorgan. Nye studier bør gjennomføres for å avdekke om dette også gjør seg gjeldende på andre typer vedtak. Dette gjelder både Politiets Fellesforbund, men kanskje også utover dette gjennom komparative analyser som sammenstiller beslutningspraksisen i flere forbund.

LITTERATURLISTE

Allison, G. og P. Zelikow (1999). *Essence of Decision: Explaining the Cuban Missile Crises*. 2. utg. New York: Longman

Allison G.T. (1971). *Essence of Decision: Explaining the Cuban Missile Crises*. Boston: Little & Brown.

Austad, K. (1978). *Våpeninstruks for politiet*. Kompendium. Oslo: Politihøgskolen.

Barland, B., Høivik, J., Myhrer, T.-G. & Thomassen, G. (2017). *Som før, men tryggere: Politiets vurdering av 14 måneders midlertidig bevæpning* (PHS Forskning 2017: 3). Oslo: Politihøgskolen.

Bevæpningsutvalget, Politiets Fellesforbund (2011). *Generell bevæpning av norsk politi*. Oslo: Politiets Fellesforbund.

Cohen, Michael D., James G. March, and Johan P. Olsen (1972). A Garbage Can Model of Organizational Choice. *Administrative Science Quarterly* Vol. 17, no. 1 (1972): 1-25

Dølvik, J. E. (2013). *Grunnpilarene i de nordiske modellene: Tilbakeblikk på arbeidslivs- og velferdsregimenes utvikling*. NordMod rapport 1. Fafo rapport 2013:13. Oslo: FAFO

Enderud, H. (1976). *Beslutninger i organisationer : i adfærdsteoretisk perspektiv*. København: Fremad.

Falkum, E., Hagen, I M., Trygstad, S. C. (2009:16). *Bedriftsdemokrati, medvirkning og medbestemmelse*. Notat 1. Bedriftsdemokratiets historie. FAFO.

Fekjær, S. B., Strype, J. (2015). Norwegian police students' attitudes towards armament. *International Journal of Police Science & Management*, 17(3), 182-188. Hentet fra <https://oda.oslomet.no/bitstream/handle/10642/3035/1266921.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Finstad, L., (2000). *Politiblikket*. Oslo: Pax Forlag

Finstad, L., (2011). "Politi og bevæpning – Hvordan kan nyere forskning informere diskusjonen om norsk politi bør bli permanent bevæpnet?". Rapport til bevæpning utvalget i Politiets Fellesforbund. *Generell bevæpning av norsk politi*. Oslo: Politiets Fellesforbund.

Finstad, l., (2012). *Hva mener innsatspersonell om generell bevæpning? Resultater fra en spørreundersøkelse til IP-godkjente 1-5*. Rapport til Bevæpningsutvalget 12.oktober 2012. Oslo: Politiets Fellesforbund.

Finstad, L., (2015). "Det enkleste er ikke pistol", i: Lars Korsell, Paul Larsson og Jan G. Christophersen (red.): *Ekstraordinære tider: Festskrift til Per Ole Johansen*. Oslo: Novus Forlag.

- Fivelsdal, E., Bakka, J. (1998). *Organisasjonsteori: Struktur, kultur, prosesser* (3. utg. ed.). Oslo: Cappelen akademisk forlag
- Fløtten, T. og Jordfald, B. (2019). *Den norske modellen – en supermodell?* LO Stat, Fafo og Spekter
- Hatch, Mary Jo. *Organisasjonsteori: Moderne, Symbolske Og Postmoderne Perspektiver*. Oslo: Abstrakt forlag AS 2001.
- Haugland, J. E. (2015). *Hva kan forklare veksten i bevæpningsordrer i politiet?* (Mastergradsoppgave). Politihøgskolen, Oslo.
- Inderhaug, E. (2017, 28. mars). En historie om (u)bevæpning. *Politiforum*. Hentet fra <https://www.politiforum.no/nyheter/en-historie-om-ubevaepning/135875>
- Jacobsen, D. I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? : innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. 2. utg. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Jacobsen, D.I., Thorsvik, J. (2019). *Hvordan organisasjoner fungerer*. 5.utgave. Bergen: Fagbokforlaget.
- Johansen, P. O. (1989). *Samfunnets pansrede neve. Statspoliti og ekstraordinær overvåkning 1918-1941* (Oslo 1989) Gyldendal norsk forlag. Kapittel 1 og 7. ISBN 82-05-18350-3
- Karp, T., Filstad, C., Glomseth, R. (2018). *27 Days of Managerial work in the police service. Police Practice and Research*, 1-17. doi: 10.1080/15614263.2018.1526682
- March, J.G. og J.P. Olsen. (1989) *Rediscovering Institution*. New York: Free Press.
- March, James G. (1994) *A Primer on Decision Making: How Decisions Happen*. New York The Free Press, a division of Simon & Schuster Inc., 1994.
- Meld. St. 21 (2012-2013). Terrorberedskap: Oppfølging av NOU 2012:14 Rapport fra 22. juli-kommisjonen. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/8b5a910c19f04effa30afc7afeed5aa4/no/pdfs/stm201220130021000dddpdfs.pdf>
- Meld. St. 22 (2000-2001). *Politireform 2000 Et tryggere samfunn*. Justis- og Politidepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/26c40d034d6540a0bc49ccdf3c4512f0/no/pdfa/stm200020010022000dddpdfa.pdf>
- Meld. St. 23 (1991–1992). *Om bekjempelse av kriminalitet*. Justis- og Politidepartementet. Hentet fra <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Lesevisning/?p=1991-92&paid=3&wid=b&psid=DIVL187>
- Meld. St. 42 (2004-2005). *Politiets rolle og oppgaver*. Justis- og Politidepartementet. Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/contentassets/91efc535022e4649821a8d81b31d54e4/no/pdfs/stm200420050042000dddpdfs.pdf>

Meld. St. 44 (1982–1983). *Maktutredningen*. Statsministeren. Hentet fra

https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Lesevisning/?p=1982-83&paid=3&wid=d&psid=DIVL172&s=False&pgid=d_0077

Njaastad, M. L. (2017). *Mål- og resultatstyring av politiet: En studie av Justis- og beredskapsdepartementet sin mål- og resultatstyring av Politidirektoratet i perioden 2004-2016* (Masteravhandling). Universitetet i Bergen, Bergen

NOU 1981: 35 *Politiets rolle i samfunnet*. Oslo: Universitetsforlaget

NOU 2017: 9. (2017). *Politi og bevæpning: Legalitet, nødvendighet, forholdsmessighet og ansvarlighet*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2017-9/id2545750/>

Politidirektoratet (2017) *Personalrapport for politiet 2013 – 2017*. Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/personalrapport-for-politiet-2013-2017.pdf>

Politidirektoratet (2020, 30. okt.). Oppdatert trusselvurdering: Skjerpet trussel fra ekstrem islamisme: Lastet ned fra <https://www.pst.no/alle-artikler/pressemeldinger/skjerping-av-trusselen-fra-ekstrem-islamisme/>

Politiets Fellesforbund (2010, 16.-19. nov). *Protokoll landsmøte 2010*. Hentet fra <https://www.pf.no/assets/docs/Protokoll-Landsmote-2010.PDF>

Politiets Fellesforbund (2011). *Vedtekter, statuetter og instruksjer – Landsmøte 2011*. Oslo: Politiets Fellesforbund. Upublisert

Politiets Fellesforbund (2011, 19. jan.). *Protokoll Forbundsstyremøte 11/01*. Oslo: Politiets Fellesforbund. Upublisert

Politiets Fellesforbund (2011, 16.-18. nov). *Protokoll landsmøte 2011*. Hentet fra <https://www.pf.no/assets/docs/Protokoll-Landsmote-2011.pdf>

Politiets Fellesforbund (2012, 11. okt.). *Protokoll Forbundsstyremøte 12/09*. Oslo: Politiets Fellesforbund. Upublisert

Politiets Fellesforbund (2012, 6.- 9. nov). *Protokoll landsmøte 2012*. Hentet fra <https://www.pf.no/assets/docs/Protokoll-Landsmote-2012.pdf>

Prop. 70 L (2017–2018) *Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i politiloven mv. (tidsbegrenset bevæpning ved sårbare objekter – punktbevæpning)*. Justiskomiteen. Lastet ned fra <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/innstillinger/stortinget/2017-2018/inns-201718-3411.pdf>

Rommetvedt, H., (2014) «Kampen om oppmerksomheten», i Grønlie, T., (2014) *Stortingets historie 1964-2014*. Bergen: Fagbokforlaget

Storeng, B. D., Beck, T H., Due Lund, A. (2014). *Arbeidslivets spilleregler* 3. utg. Universitetsforlaget.

Simon, H.A. (1945). *Administrative Behavior*. New York: Free Press.

Skjevraak, P. E. (2016). *Bevæpning av det norske politi: Om politistudenters holdning til spørsmålet etter å ha vært i praksis under midlertidig bevæpning*. (Mastergradsoppgave). Universitetet i Oslo, Oslo.

Steinsvaag, J. S., Tomren, L. R. (2019). *Strategisk toppledelse i politiet . En studie i beslutningsprosesser i politimesteren ledergruppe*. (Masteroppgave). Politihøgskolen, Oslo

Thomassen, G., Skjevraak, P., Strype, J.; Barland, B., Myhrer, T.-G. (2019) *Alltid våpen i tjenesten? Politiets holdning til bevæpning*. PHS Forskning 2019:2

Våpeninstruksen. (2013) Politiloven (LOV-1995-08-04-53-§29). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2013-09-03-1049>

Wathne, C. T. (2018). *Målstyring i politiet: i teori og praksis*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Vedlegg 1: Spørreundersøkelsen

Nummer	Spørsmål
s_1	Jeg samtykker til å delta i prosjektet og til at mine personopplysninger brukes som beskrevet ovenfor
s_2	Kjønn (mann / kvinne)
s_3	Din alder i 2012? (kategoriene 20-29, 30-39, 40-49 ,50-59)
s_4	Din stillingskategori i 2012? (politi, sivil, påtale)
s_5	Hva stemte du? - Politiet skal fortsatt ikke være generelt bevæpnet - Politiets Fellesforbunds skal arbeide for generell bevæpning av norsk politi
s_6	Kom du til landsmøte med bundet mandat fra ditt lokallag? (ja, nei)
s_7	Endret du standpunkt underveis i landsmøteforhandlingene? (ja, nei)
s_8	Jeg opplevde at forslagene jeg skulle stemme over hadde klare og definerte mål
s_9	Jeg skjønnte godt konsekvensene av forslagene jeg skulle stemme over
s_10	Jeg hadde tilstrekkelig med tid til å sette meg inn i saken
s_11	Jeg opplevde at beslutningsgrunnlaget (saksunderlaget) var tilfredsstillende
s_12	Jeg stemte på det forslaget jeg mente var beste egnet til å løse politiets samfunnsoppdrag
s_13	Jeg opplevde at beslutningsprosessen var preget av konflikter og interessenmotsetninger
s_14	Jeg opplevde at beslutningsprosessen var preget av forhandlinger
s_15	Jeg opplevde at beslutningsprosessen handlet mer om person og maktkamp enn sak
s_16	Jeg opplevde at beslutningsprosessen bar preg av skiftende interesser og koalisjoner
s_17	Jeg opplevde at en bestemt gruppe (særinteresse) tvang gjennom sin beslutning
s_18	Jeg opplevde at beslutningsprosessen var ustrukturert
s_19	Jeg opplevde at ulike aktører hadde individuelle strategier for å nå sine mål
s_20	Jeg opplevde at beslutningsprosessen var preget av tilfeldigheter
s_21	Jeg opplevde at vedtaket var forankret i medlemsmassen i Politiets Fellesforbund
s_22	Jeg opplevde at store deler av medlemsmassen i Politiets Fellesforbund ikke ble involvert i diskusjonen om «ja» eller «nei» til generell bevæpning av norsk politi
s_23	Alt i alt, hvor fornøyd var du med vedtaket som ble fattet under landsmøte i 2012?
s_24	Alt i alt, hvor stor tillit hadde du til beslutningsprosessen under landsmøte i 2012?
s_25	Ville du stemt det samme i dag? (ja, nei)
s_26	Begrunn gjerne svaret kort (fritekst)
s_27	Har du andre kommentarer/merknader? (fritekst)

Spørsmålene 6 til og med 21 har graderte svar fra 1 til 5 (helt uenig, delvis uenig, vet ikke, delvis enig, helt enig)

Spørsmålet 23 hadde gradert svar fra 1 til 5 (svært misfornøyd, misfornøyd, vet ikke, fornøyd, vet ikke, fornøyd, svært fornøyd)

Spørsmålet 24 hadde gradert svar fra 1 til 5 (svært liten tillit, liten tillit, vet ikke, tillit, svært stor tillit)

Vedlegg 2: Godkjenning fra NSD

Det innsendte meldeskjemaet med referansekode 172855 er nå vurdert av NSD.

Følgende vurdering er gitt: Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den 18.09.2020 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om fagforeningsmedlemskap og alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 15.12.2020.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

SurveyXact ved Rambøll er databehandler i prosjektet. NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Simon Gogl Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Vedlegg 3: Mail med informasjon til deltakere i spørreundersøkelsen

Velkommen til undersøkelsen !

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut hva som kjennetegner beslutningsprosessen som ledet til bevæpningsvedtaket under Politiets Fellesforbunds landsmøte i 2012. Et flertall av delegatene stemte "ja" til generell bevæpning av norsk politi. Forskningsprosjektet er avsluttende del av mitt masterstudium ved Universitet i Agder og danner grunnlaget for analysen i masteroppgaven. Universitet i Agder er ansvarlig for forskningsprosjektet.

Du får denne forespørselen om å delta fordi du var 1 av 124 stemmeberettigede delegater under dette landsmøtet. Dersom du velger å delta i prosjektet må du samtykke nederst på denne siden. Spørreundersøkelsen vil ta deg 5-10 minutter og inneholder spørsmål om hva som kjennetegner beslutningsprosessen under landsmøte i 2012. Dine svar fra spørreskjemaet blir registrert elektronisk og det er frivillig å delta. Hvis du velger å delta kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å gi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet.

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålet som beskrevet over. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Navn og kontaktopplysningene dine erstattes med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Det er kun student Linda Verdal og forsker og veileder Are Vegard Haug som vil ha tilgang på denne listen. Alle opplysningene vil bli behandlet uten navn eller andre direkte gjenkjennende opplysninger. Deltakere vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen. Spørreundersøkelsen er anonym.

Student Linda Verdal, er forbundssekretær i Politiets Fellesforbund (PF) med et ansettelsesforhold. Rollen som student/forsker og forbundssekretær blandes ikke. Informasjon Verdal får om delegatene, hva delegatene mener om beslutningsprosessen, stemmeavgivning osv kan ikke deles med andre i PF. Også som forsker er Verdal underlagt taushetsplikt.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 15. desember 2020. Personopplysninger vil etter dette anonymiseres og oppbevares frem til sensur er satt. Personopplysningene vil deretter bli slettet. Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitet i Agder har Norsk senter for forskningsdata (NSD) vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket. Dersom du har spørsmål knyttet til NDS sin vurdering kan du ta kontakt på telefon 55 58 21 17 eller personverntjenester@nsd.no.

Dersom du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med Universitet i Agder ved student Linda Verdal mobilnummer 47900820 eller forsker og veileder Are Vegard Haug mobilnummer 46410537.

Personvernombud ved Universitet i Agder er Ina Danielsen mailadresse
ina.danielsen@uia.no.

Vedlegg 4: SMS med informasjon til deltakere i spørreundersøkelsen

Fredag 26. september 2020, samme dag og etter invitasjon til å delta i spørreundersøkelsen ble sendt ut på mail (vedlegg 3) ble det sendt en SMS fra Politiets Fellesforbund med følgende tekst:

Som delegat under PFs landsmøte i 2012 har du i dag via mail fått en forespørsel om å delta i et forskningsprosjekt. Kontakt Linda Verdal tlf. 47900820 dersom du ikke har mottatt mailen.

Vedlegg 5 : Mail med tilleggsinformasjon til deltakere i spørreundersøkelsen

Til delegat under PFs landsmøte i 2012,

Fredag 25. september mottok du en e-post med spørsmål om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut hva som kjennetegner beslutningsprosessen som ledet til bevæpningsvedtaket under Politiets Fellesforbunds landsmøte i november 2012.

I e-posten opplyses det at «*Spørreundersøkelsen, som starter med informasjon om forskningsprosjektet og en samtykkeerklæring, åpnes ved å klikke på lenken under*».

Jeg har fått tilbakemelding på at noen kan reservere seg mot å trykke på lenken fordi e-posten kom fra ukjent adresse LindaVerdal@mail.survey-xact.dk og at noen kan være redde for spam.

Surveyxact er et program for spørreundersøkelser som benyttes av studenter og ansatte ved Universitet i Agder (UiA). Det foreligger databehandleravtale mellom UiA og Rambøll Management/Surveyxact i henhold til personopplysningsforskriften. Du kan derfor trygt trykke på lenken for å lese om prosjektet, hva det innebærer å delta, samtykkeerklæring osv. Forskningsprosjektet er avsluttende del av mitt masterstudie ved Universitet i Agder. Selv gikk jeg ut av Politiskolen i 1989 og har arbeidet i Agder politidistrikt frem til 2017. Fra 2017 har jeg arbeidet på forbundskontoret i Politiets Fellesforbund som forbundssekretær.

Prosjektet er godkjent av ledelsen i Politiets Fellesforbund. På oppdrag fra Universitet i Agder har Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket. Oppgavens teoretiske utgangspunkt er beslutningsteori.

Jeg håper flest mulig tar seg tid til å svare på undersøkelsen. Høy svarprosent gir et godt datagrunnlag for analysen i denne masteroppgaven.

Så vil jeg avslutte med å takke dere som allerede har besvart.

Ta gjerne kontakt dersom du har spørsmål til prosjektet.

Med vennlig hilsen

Linda Verdal

Forbundssekretær

Mobil: 47900820

Politiets Fellesforbund

Adresse: Gjerdrums vei 4, 0484 Oslo

www.pf.no